

การประเมินผลโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์
ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
การทุจริตแห่งชาติ

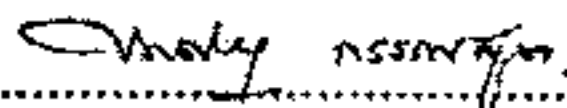
อัญมณ ตั้งพรเจริญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการบริหาร)
โครงการบัณฑิตศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ประเมินผลโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ของสำนักงาน
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
ธัญกมล ตั้งพรเจริญ
โครงการบัณฑิตศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการบริหาร)

รองศาสตราจารย์..........ประธานกรรมการ
(ดร. โกวิทท์ กังสนันท์)

รองศาสตราจารย์..........กรรมการ
(ดร. ชัตติยา กวรรณสุด)

..........กรรมการ
(นางจินตนา พลอยภัทรภิญโญ)

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ประเมินผลโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ของ
สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
ชื่อผู้เขียน : นางสาวธัญกมล ตั้งพรเจริญ
ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการบริหาร)
ปีการศึกษา : 2547

การศึกษาเรื่อง ประเมินผลโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมสัมมนาด้านการป้องกันการทุจริต และปัญหาอุปสรรค ปัจจัยในการดำเนินงานด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา คือ ผู้เข้าร่วมสัมมนาโครงการสัมมนาสมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน ประกอบด้วยผู้บริหารและสมาชิก อบต. จำนวน 16 คน กำนัน / ผู้ใหญ่บ้านจำนวน 8 คน และผู้นำภาคประชาชนจำนวน 16 คน วิทยากรจังหวัดจำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 50 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการเสวนาเฉพาะกลุ่ม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และแบบสังเกตการณ์

ผลการศึกษา พบว่า

1. โครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์เป็นโครงการที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กล่าวคือ การที่วิทยากรจังหวัดมีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร และสามารถดำเนินการสัมมนาได้สำเร็จลุล่วงตามแผน ระยะเวลาของโครงการได้อย่างเหมาะสม และยังส่งผลให้ผลผลิตของโครงการเป็นที่น่าพึงพอใจด้วย กล่าวคือ การมีจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนามาก การที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาร่วมกันจัดทำบันทึกข้อตกลงที่ตรงประเด็นและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และการที่หน่วยดำเนินการสัมมนาสามารถดำเนินกิจกรรมการสัมมนาจนบรรลุผลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสัมมนาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า พบว่า ผู้เข้าร่วมสัมมนามีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ส่งผลให้สามารถสร้างข้อตกลงร่วมกันได้ตรงประเด็นและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ

การสัมมนาด้านการป้องกันการทุจริตที่ชัดเจน วิทยากรมีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้เนื้อหาตามหลักสูตรได้อย่างเหมาะสม เนื้อหาหลักสูตร พบว่า วิทยากร และผู้เข้าร่วมสัมมนามีความเห็นที่ โครงสร้างของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่มีประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมสัมมนามาก สถานที่สัมมนาส่วนใหญ่เป็นห้องประชุมที่สะดวกต่อการเดินทางของผู้เข้าร่วมสัมมนาในพื้นที่ และการจัดรูปแบบห้องสัมมนามีความเหมาะสมต่อกระบวนการสัมมนา การประชาสัมพันธ์โครงการทั่วถึงกลุ่มเป้าหมาย การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังพบปัญหาในเรื่องของการจัดกิจกรรมการสัมมนาซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น

3. การประเมินกระบวนการในการสัมมนา พบว่า การดำเนินงานโครงการสำเร็จตามแผน และระยะเวลาของโครงการได้อย่างเหมาะสม วิทยากรมีความสัมพันธ์กับผู้เข้าร่วมสัมมนาในฐานะวิทยากรกระบวนการได้ดี ส่งผลให้บรรยากาศในการฝึกอบรมมีความเป็นกันเอง สื่อการฝึกอบรม / สื่อทัศนูปกรณ์มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อการฝึกอบรม

4. การประเมินผลผลิตของโครงการเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้าร่วมสัมมนามีการสร้างพันธะสัญญาร่วมกันได้ตรงประเด็นและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสัมมนาด้านการป้องกันการทุจริต โครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์เป็นโครงการที่ให้ความรู้ด้านการป้องกันการทุจริต สร้างทัศนคติ และค่านิยมใหม่ให้แก่ประชาชนในเรื่องของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต การสร้างแนวร่วมจัดตั้งองค์กร และการผนึกกำลังระหว่างองค์กร

5. ในภาพรวมปัจจัยการดำเนินงานด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์อยู่ในระดับที่น่าพอใจ แต่พบปัญหาอุปสรรค คือ ผู้เข้าร่วมสัมมนาไม่สามารถอยู่ร่วมสัมมนาได้ตลอดหลักสูตร และผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายที่โครงการกำหนดไว้ รองลงมาเป็นการประสานงานในด้านขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ ระหว่างวันสัมมนามีการจัดกิจกรรมของหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่ซ้ำซ้อนกัน ซึ่งมีผลกระทบต่อกำหนดจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนา และการประสานงานในเรื่องของการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายไม่เป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

ABSTRACT

Title of Thesis : An Evaluation of the Civic Education and Community Relations Project
of the Office Of The National Counter Corruption Commission (ONCCC)
Author : Miss Thankamon Tangpomcharoen
Degree : Master of Science (Administration Technology)
Year : 2004

The aim of this research study is to examine the overall effectiveness of the project, including its participant's behavior who attended the prevention seminars corruption, obstacles as well as other factors relating to all aspects of the operation that affect the effectiveness and efficiency of the Public Education and the Community Relations Project.

The subjects of this study consist of the participants in the project seminars i.e. members of the Tambon Administration Organization, Kamnans village headmen and leaders from the private sector. The 50 participants were selected randomly; 16 administrators and members of the TAO, 8 Kamnan and village headmen, 16 leaders from the private sector, and 10 provincial resource persons. As the basis of data collection, the research methods employed a variety of in-depth interviews, focus groups, group discussion and direct observation that include questionnaires.

The research findings are as follows.

1. The Public Education and Community Relations Project was deemed efficient and fulfilling the stated objectives of the project. Firstly, the provincial resource persons presented the subjects in an efficient manner in accordance with the curriculum design and succeeded in conducting the seminars as set by the plan and time frame.

The overall results of the seminars were generally satisfactory: that is, a large number of participants attended the seminar and the participants illustrated active cooperation in drawing up agreements as required by the project objectives.

Secondly, the seminar operation was remarkably able to hold seminar activities in an efficient and successful manner according to the objectives of the seminar.

2. The evaluation of the above-mentioned factors indicates that the participants in these seminars were qualified and capable of learning. This resulted in the creation of a clear and pertinent agreement in accordance with the objectives of the seminar related to corruption prevention. The speakers presented the subjects in accordance with the curriculum in an efficient and appropriate manner. On the curriculum, both the speakers and the participants in the seminars distinctly responded their opinions that the curriculum outline and contents were very useful and applicable to the corruption prevention in the future. The seminar venues and arrangements were convenient and efficient in terms of ease of access by local participants. The project's public relations and preparation were relevant and provided a strong support to its desired objective. The coordination with other related government departments was however, still a problem since there were overlapping seminars undertaken by their own departments.

3. The process evaluation of the seminar indicates that the operation of the project had timely succeeded as planned. The trainers developed appropriate relationships with the participants which led to a favorable environment at the seminars. There was also adequate provision for audio-visual aids at the seminars.

4. In addition, the evaluation indicates that the participants consciously consented to draw up agreements on the prevention of corruption, as the result of the fact that the seminar had provided the participants with adequate knowledge and attitudinal orientation.

5. The overall factors the seminar operation of The Public Education and the Community Relations Project were satisfactory. However, one of the obstacles shows that the participants were unable to participate in the seminars throughout the program. Moreover, most participants were not in direct target groups. This problem can be explained by the lack of coordination and overlapping departmental seminars as mentioned earlier among departments.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง ประเมินผลโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติสำเร็จได้ เนื่องจากบุคคลหลายท่านได้กรุณาช่วยเหลือให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ คำปรึกษาแนะนำ ความคิดเห็น และกำลังใจ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ กังสนันท์ ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่ได้ให้คำชี้แนะและตรวจสอบวิทยานิพนธ์ทุกขั้นตอน และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ชัตติยา วรรณสุต และคุณจินตนา พลอยภัทรภิญโญ ที่ได้ให้คำชี้แนะแก่ผู้เขียนจนวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านของสำนักฝึกอบรม ที่ได้ถ่ายทอดและสร้างความรู้ให้แก่ผู้เขียน และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของสำนักฝึกอบรม ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการติดต่อประสานงานด้านการบริการการศึกษาเป็นอย่างดีด้วยอัธยาศัยไมตรีที่อบอุ่นเป็นกันเอง

กลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารของสำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ที่อนุญาตให้ผู้เขียนเข้าไปค้นคว้า และเก็บข้อมูลภายในสำนักงาน และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ ศอ.ปปช. ที่สนับสนุนข้อมูลด้านเอกสารให้แก่ผู้เขียน

ขอขอบคุณกลุ่มบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญมากต่อการประเมินผล คือผู้เข้าร่วมสัมมนา วิทยากรจังหวัด เจ้าหน้าที่จากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดยโสธร ที่ได้ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ พูดคุย และตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วิทยานิพนธ์ของผู้เขียนสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี

ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และขอขอบคุณพี่ๆ น้องๆ เพื่อน ทบ.7 ที่คอยเป็นกำลังใจถามไถ่ถึงงานชิ้นนี้เสมอ และเพื่อนคนสำคัญ ที่ได้ช่วยส่งเสริมสนับสนุน คอยกระตุ้น เตือน และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้เขียนตลอดมา

นางสาวธัญกมล ตั้งพรเจริญ

มีนาคม 2548

สารบัญ

	หน้า
<u>บทคัดย่อ</u>	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(12)
สารบัญภาพ	(13)
 <u>บทที่ 1</u> บทนำ	 1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญในการศึกษา	1
1.2 ประเด็นการวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
 <u>บทที่ 2</u> ภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และการทบทวนวรรณกรรม	 6
2.1 สภาพทั่วไปจังหวัดยโสธร	6
2.2 บทบาทหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ	7
2.3 โครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์	8
2.4 แนวคิดและทฤษฎีการประเมินผลโครงการ	12
2.5 แนวคิดและทฤษฎีการประเมินผลโครงการฝึกอบรม	17
2.6 คุณสมบัติและหน้าที่ของวิทยากรกระบวนการ	27
2.7 แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนัก	31
2.8 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน	34

2.9 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการต่อต้านการทุจริต	35
2.10 รูปแบบและวิธีการในการป้องกันการทุจริต	39
2.11 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตในต่างประเทศ	40
2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
2.13 กรอบการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ	48
2.14 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	49
2.15 ประเด็นในการประเมินผลปัจจัยการดำเนินงานด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโครงการประชาศึกษาและ ชุมชนสัมพันธ์	54
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	57
3.1 การกำหนดวิธีการศึกษาวิจัย	57
3.2 การกำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมาย	61
3.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	61
3.4 การดำเนินงานวิจัย	63
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	64
3.6 การนำเสนอผลการวิจัย	65
บทที่ 4 ผลการศึกษา	66
4.1 การประเมินปัจจัยนำเข้า	66
4.1.1 ผู้เข้าร่วมสัมมนา	67
4.1.2 วิทยากรกระบวนการ	74
4.1.3 เนื้อหาหลักสูตร	79
4.1.4 สถานที่สัมมนา	85
4.1.5 การประชาสัมพันธ์โครงการ	86
4.1.6 การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มเป้าหมาย	88
4.2 การประเมินขั้นตอนการดำเนินการสัมมนา	90
4.2.1 การจัดการสัมมนาตามแผนการดำเนินงาน	90
4.2.2 โครงสร้างการจัดทีมวิทยากร	93
4.2.3 สื่อการสอน/โสตทัศนูปกรณ์	95

4.3	การประเมินผลผลิต	96
4.3.1	การสร้างพันธมิตรสัญญาาร่วมกัน	97
4.3.2	การสร้างทัศนคติและค่านิยมใหม่	100
4.3.3	การสร้างแนวร่วมจัดตั้งองค์กร	100
4.3.4	การผนึกกำลังระหว่างองค์กร	102
บทที่ 5	อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	103
5.1	อภิปรายผลสำหรับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โครงการเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตในอนาคต	103
5.2	อภิปรายผลสำหรับการบริหารโครงการ	105
5.3	อภิปรายผลสำหรับเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป	109
5.4	สรุปผลการวิจัย	109
5.5	การประเมินผล	110
	บรรณานุกรม	115
	ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	โครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์	119
ภาคผนวก ข	คำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ 128 / 2543 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการ ประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์	125
ภาคผนวก ค	คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการ ประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ที่ 2 / 2543 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำคู่มือฝึกอบรม ผลิตภัณฑ์ และเอกสารเพื่อใช้ในโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์	128
ภาคผนวก ง	คำสั่งสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ 94 / 2544 เรื่อง การจัดตั้งศูนย์อำนวยการและประสานงานเครือข่าย ป้องกันการทุจริตแห่งชาติ (ศอ.ปปช.)	131
ภาคผนวก จ	โครงการสัมมนาหลักสูตร "การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการป้องกันการทุจริต" ตามโครงการประชาศึกษาและ ชุมชนสัมพันธ์	134

ภาคผนวก จ	สรุปยอดผู้เข้าร่วมสัมมนาหลักสูตร "การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการป้องกันการทุจริต" ตามโครงการ ประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์	138
ภาคผนวก ช	แบบสอบถามวิทยากรจังหวัด โครงการสัมมนาสมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน หลักสูตร "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน การทุจริต" โครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ระยะที่ 3	142
ภาคผนวก ซ	แบบบันทึกข้อสังเกตการณ์ โครงการสัมมนาสมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน หลักสูตร "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน การทุจริต" โครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ระยะที่ 3	153
ภาคผนวก ฉ	สถิติผู้เข้าร่วมสัมมนาในพื้นที่สังเกตการณ์ 4 แห่ง	163
ภาคผนวก ญ	จดหมายอนุมัติกรรมการวิทยานิพนธ์ สำนักงาน ป.ป.ช.	165
<u>ประวัติผู้เขียน</u>		167

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ประเด็นในการประเมินผลด้านปัจจัยนำเข้า	55
2.2 ประเด็นในการประเมินผลด้านกระบวนการ	56
2.3 ประเด็นในการประเมินผลด้านผลผลิต	56
3.1 รายละเอียดการวิจัยเอกสาร	58
3.2 รายละเอียดการวิจัยเชิงสำรวจ	60
3.3 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย	63
4.1 จำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาในแต่ละรุ่น	67
4.2 คุณภาพของผู้เข้าร่วมสัมมนา	73
4.3 ลักษณะของวิทยากรที่ดี	77
4.4 ความคิดเห็นของวิทยากรต่อเนื้อหาหลักสูตร	80
4.5 ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาต่อเนื้อหาหลักสูตร	83
4.6 รูปแบบการประชาสัมพันธ์โครงการ	86
4.7 การประสานงานโครงการในแต่ละด้านร่วมกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	89
4.8 การดำเนินงานโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ จังหวัดยโสธร	91
4.9 บ้านที่ก่อก่อตั้งที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และไม่เป็น ไปตามวัตถุประสงค์ด้านการป้องกันการทุจริต	97
4.10 รายละเอียดบ้านที่ก่อก่อตั้งที่เน้นการนำไปปฏิบัติได้ในระยะสั้น	98
4.11 รายละเอียดบ้านที่ก่อก่อตั้งที่เน้นการนำไปปฏิบัติได้ในระยะยาว	99

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 การบริหารโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์	11
2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินโครงการกับ กระบวนการดำเนินโครงการ	16
2.3 โครงสร้างการประเมินแบบชิปปี้	19
2.4 การประเมินผลการฝึกอบรมตามแนวทางของไอโป	20
2.5 ขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนัก	33
2.6 กรอบแนวคิดการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ ประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์	48

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญในการศึกษา

การทุจริตคอร์รัปชันเป็นมหันตภัยที่ส่งผลเสียหายร้ายแรงต่อประเทศชาติ นานาประเทศต่างให้การยอมรับ ประเทศใดที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันให้เบาบางลงได้ ประเทศนั้นย่อมมีอาจแก้ไขปัญหาคาความยากจนของประเทศและประชาชนได้เช่นกัน การทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาหลักของสังคมที่เกิดขึ้นและสั่งสมมานานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บั่นทอนความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และสะท้อนถึงความเสื่อมโทรมทางสังคม ความปั่นป่วนทางการเมือง และความมั่นคงของประเทศ ปัญหาที่เกิดจากการทุจริตคอร์รัปชันส่งผลกระทบต่อทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับสังคม ประเทศชาติ และเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการบริหารที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความยุติธรรมของสังคม ซึ่งประเทศไทยได้เผชิญกับปัญหาการคอร์รัปชันมาเป็นระยะเวลานานแล้ว นับวันจะยิ่งรุนแรงมากขึ้น และทวีความซับซ้อนยากที่จะจัดให้หมดไปอย่างสิ้นเชิง จึงเกิดแนวความคิดที่จะพยายามแก้ไขเพื่อบรรเทาหรือลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันลง ดังนั้น องค์กรและหน่วยงานต่างๆ จึงดำเนินการแก้ไขปัญหาการทุจริตมากกว่าการปราบปรามการทุจริต องค์กรที่ทำหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต คือ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.)

ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการปปช.) มีหน้าที่ประการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน จึงได้กำหนดยุทธวิธี หรือกระบวนการดำเนินงานเพื่อการป้องกันการทุจริต โดยการเสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ รวมทั้งการให้ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา 19 (10) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2544: 2) รวมทั้งเป็นการสนองต่อเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและการตรวจสอบอำนาจรัฐมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2544 – 2549 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2544ค: 3) ในส่วนที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ดี ซึ่งต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้องและเฝ้าระวังรักษาผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม ตั้งแต่ระดับชาติจนถึงท้องถิ่น เพื่อให้สังคมใสสะอาดและต่อต้านพฤติกรรมกรรมการทุจริตประพฤติมิชอบ จากยุทธวิธีหรือกระบวนการดำเนินงานเพื่อป้องกันการทุจริตดังกล่าว คณะกรรมการปปช. จึงได้ดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับภัยของการทุจริต เสริมสร้างทัศนคติและ ค่านิยมให้กับประชาชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในระดับท้องถิ่น ต้องการให้ประชาชนตระหนักถึงผลเสียหายและความร้ายแรงของการทุจริต โดยเห็นชอบให้ดำเนินการ โครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งโครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามในการป้องกันและบรรเทาปัญหาการทุจริตในระดับชุมชนที่เน้นการสร้าง ความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

การดำเนินงานโครงการเพื่อให้ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตมีตัวอย่างที่เห็นได้ชัด จากการดำเนินงานขององค์กรในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (Independent Commission Against Corruption : ICAC) ประเทศฮ่องกง องค์กรป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศสิงคโปร์ (Corruption Practices Investigation Bureau : CPIB) และองค์กรต่อต้านการทุจริตของประเทศเกาหลี (Anti-Corruption Networks of Korea : ANCK) (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2544ค: 6) ต่างใช้ยุทธศาสตร์ และวิธีการดำเนินการด้วยการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและทัศนคติต่อการทุจริต โดยกระบวนการให้ความรู้แก่สาธารณชนถึงความชั่วร้าย และผลเสียหายของการทุจริต กระตุ้นให้ประชาชนและกลุ่มประชาสังคมช่วยกันสอดส่องดูแล และรายงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อเกิดการทุจริต

การดำเนินโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ของคณะกรรมการ ปปปช. มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อสร้างจิตสำนึกของประชาชนให้ทราบถึงผลเสียหายและความร้ายแรงของการทุจริต กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตในท้องถิ่นของตนเอง กำหนดแนวทางและวิธีการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตด้วยการให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องของการป้องกันการทุจริต กฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยมีเป้าหมายดำเนินการในพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลรวม 6,995 แห่ง ครอบคลุมทั่วประเทศมีระยะเวลาดำเนินการระหว่างปีงบประมาณ 2545 – 2546 โครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์มีการดำเนินงานโครงการต่างๆ แบ่งออกเป็นโครงการย่อยหลาย

โครงการ แต่โครงการที่มีความสำคัญ และส่งผลให้โครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์บรรลุตามวัตถุประสงค์ และต้องดำเนินการอย่างเป็นลำดับมี 3 โครงการ ดังนี้

- 1.โครงการประชุมปฏิบัติการวิทยากรกลาง
- 2.โครงการฝึกอบรมวิทยากรจังหวัด
- 3.โครงการสัมมนาสมาชิก อบต. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน

การดำเนินโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์เป็นโครงการที่ต้องได้รับความร่วมมือจากองค์กรภาครัฐ องค์กรกลาง และองค์กรภาคประชาชนดำเนินการร่วมกัน โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. คาดหวังว่าโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์จะทำให้ประชาชนตระหนักถึงผลเสียหายและความร้ายแรงของการทุจริต ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนทุก อบต. ร่วมกันสร้างเครือข่ายตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐในท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนี้ จะทำให้ระดับการบริหารของ อบต. ที่อยู่ในระดับปานกลางและระดับล่างหลังจะยกระดับขึ้นการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลให้อยู่ในระดับก้าวหน้า มีผลให้การทุจริตลดลงและชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น

ดังนั้น การศึกษาและประเมินผลโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ จึงมีความจำเป็นในการนำมากำหนดยุทธศาสตร์ในการป้องกันการทุจริตของสำนักงาน ป.ป.ช. ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าการดำเนินโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด คือ สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อทัศนคติของประชาชนในการต่อต้านการทุจริตจนทำให้ระดับการทุจริตลดลงและมีความโปร่งใสสูงขึ้นหรือไม่ โดยเน้นศึกษาถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ประสิทธิภาพในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร กระบวนการ และระยะเวลาของวิทยากรจังหวัด และผลลัพธ์ของการดำเนินโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ในพื้นที่จังหวัดยโสธร ซึ่งเป็นพื้นที่ดำเนินโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ทั้งนี้ เพื่อต้องการทราบถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ และปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานในด้านต่างๆที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้รับเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตของสำนักงาน ป.ป.ช. และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

1.2 ประเด็นการวิจัย

1.2.1 การประเมินผลประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

1.2.2 การประเมินผลพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมสัมมนาในการป้องกันการทุจริต

1.2.3 การรวบรวมปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัด และปัจจัยในการดำเนินงานด้านต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ในพื้นที่จังหวัดยโสธร

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ในรูปของผลผลิต (Output): ในเขตพื้นที่จังหวัดยโสธร

1.3.2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมสัมมนาในการป้องกันการทุจริต

1.3.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์และระบุปัญหาอุปสรรค และปัจจัยการดำเนินงานในด้านต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

1.4 ขอบเขตการวิจัย

สำหรับขอบเขตและประเด็นการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขอบเขตของการศึกษาประสิทธิภาพโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านเนื้อหา และขอบเขตด้านเวลา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ สำหรับขอบเขตด้านพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาและเก็บข้อมูลเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในเขตพื้นที่จังหวัดยโสธร เนื่องจาก ตามรายงานผลการสรุปยอดจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาหลักสูตร "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการต่อต้านการทุจริต" ตามโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ภาคผนวก ก) ปรากฏว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ความร่วมมือมากที่สุด และมีจำนวนผู้เข้าร่วม

สัมมนามากที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเฉพาะภาคตะวันออก เฉียงเหนือเท่านั้น โดยเลือกศึกษาและเก็บข้อมูลในเขตพื้นที่จุดดำเนินการสัมมนาอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร เท่านั้น ด้วยเหตุที่ว่าจังหวัดยโสธรเป็นจังหวัดที่มียอดผู้เข้าร่วมสัมมนามากในลำดับ ต้น และเลือกที่จะเก็บข้อมูลในอำเภอเมือง เพราะผู้เข้าร่วมสัมมนาในเขตเมืองค่อนข้างมีภูมิหลังที่ ดี จึงให้ความร่วมมือในการตอบคำถามอย่างเต็มที่ประกอบกับสะดวกต่อการลงพื้นที่ของผู้วิจัยอีกด้วย

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา สำหรับขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการดำเนินงานตามโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ อันได้แก่ ประสิทธิภาพในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร กระบวนการ และระยะเวลาของวิทยากร จังหวัด เนื้อหาหลักสูตร ผู้เข้าร่วมสัมมนา สถานที่สัมมนาและโลตัสศูนย์ปรกรณ์ การบริหารโครงการ และการประชาสัมพันธ์โครงการในรูปของผลผลิต (Output) ซึ่งเป็นผลสำเร็จของการดำเนินงานโครงการนี้ และพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมสัมมนาด้านการป้องกันการทุจริต

1.4.3 ขอบเขตด้านเวลา การประเมินผลโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ใน กิจกรรมการดำเนินงานโครงการสัมมนาผู้บริหารและสมาชิก อบต. กำนัน/ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำ ภาคประชาชนของจังหวัดยโสธร ระยะที่ 3 และระยะที่ 3 เพิ่มเติม ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2546 – เดือนมีนาคม 2547

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบผลการดำเนินโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ในเขตพื้นที่ จังหวัดยโสธร

1.5.2 ทำให้ทราบข้อมูลที่เป็นปัญหาอุปสรรค และปัจจัยการดำเนินงานของโครงการที่มี ผลต่อโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

บทที่ 2

ภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และการทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง “ประเมินผลโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ” เป็นการศึกษาประสิทธิผลของการดำเนินโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ตลอดจนถึงศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค หรือปัจจัยในการดำเนินงานที่มีผลกระทบต่อประสิทธิผลของการดำเนินโครงการ โดยมองถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 12 ส่วน ดังนี้

- 2.1 สภาพทั่วไปจังหวัดยโสธร
- 2.2 บทบาท หน้าที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- 2.3 โครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีการประเมินผลโครงการ
- 2.5 แนวคิดและทฤษฎีการประเมินผลโครงการฝึกอบรม
- 2.6 คุณสมบัติ และหน้าที่ของวิทยากรที่ดี
- 2.7 แนวความคิดเกี่ยวกับความตระหนัก
- 2.8 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2.9 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการต่อต้านการทุจริต
- 2.10 แนวคิดรูปแบบและวิธีการในการป้องกันการทุจริต
- 2.11 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตในต่างประเทศ
- 2.12 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 สภาพทั่วไปจังหวัดยโสธร

จังหวัดยโสธรมีอาณาเขตทางทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดนครพนม และจังหวัดร้อยเอ็ด ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดอุบลราชธานี และทิศตะวันตกติดต่อกับ

กับจังหวัดร้อยเอ็ด มีระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ 578 กิโลเมตร มีพื้นที่ 4,124.2 กิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ คือ อ.เมืองยโสธร อ.คำเขื่อนแก้ว อ.กุดชุม อ.ป่าติ้ว อ.มหาชนะชัย อ.เลิงนกทา อ.ค้อวัง และ อ.ทรายมูล โดยแบ่งออกเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 78 แห่ง

จังหวัดยโสธรได้เข้าร่วมโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ โดยจัดสัมมนาโครงการสัมมนาสมาชิก อบต. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน ตามหลักสูตร “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต” จำนวน 44 รุ่น 78 อบต. มีจำนวนกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 4,090 คน

2.2 บทบาท หน้าที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2544: 5) กำหนดให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยมีอำนาจหน้าที่หลัก 3 ด้าน คือ

2.2.1 ด้านการป้องกันการทุจริต มีอำนาจหน้าที่เสนอมาตรการความเห็น ข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี รัฐสภา ศาล หรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติราชการหรือวางแผนโครงการของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต และเสริมสร้างทัศนคติค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

2.2.2 ด้านการปราบปรามการทุจริต มีอำนาจหน้าที่ในการไต่สวนถอดถอนออกจากตำแหน่ง การไต่สวนเพื่อดำเนินคดีอาญา หรือกรณีร้ายแรงผิดปกติของผู้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา 66 และเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา 66 การรับเรื่องราวร้องเรียนจากพนักงานสอบสวนตามมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว การไต่สวนเพื่อดำเนินการทางวินัยเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการไต่สวนตามพระราช

บัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 และตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2544ค: 6)

2.2.3 ด้านการตรวจสอบทรัพย์สิน มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้อง และความมืออยู่จริงรวมถึงความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 กำหนด โดยมีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือเรียกโดยย่อว่า “สำนักงาน ป.ป.ช.” เป็นหน่วยงานธุรการมีหน้าที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ชำรงต้น ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามบทบาท อำนาจหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 โครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์

จากบทบาท หน้าที่และกระบวนการดำเนินงานเพื่อป้องกันการทุจริตดังกล่าว คณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงได้ดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับภัยของการทุจริต เสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมให้กับประชาชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในระดับท้องถิ่น ตระหนักถึงผลเสียหายและความร้ายแรงของการทุจริต โดยเห็นชอบให้ดำเนินการ โครงการประชาสัมพันธ์ และชุมชนสัมพันธ์ (ภาคผนวก ก)

โครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อสร้างจิตสำนึกของประชาชน เพื่อให้ทราบถึงผลเสียหายและความร้ายแรงของการทุจริต กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตในท้องถิ่นของตนเอง กำหนดแนวทางและวิธีการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยมีเป้าหมายดำเนินการในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งทั่วประเทศ กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย สมาชิกและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำภาคประชาชน ประมาณ 342,630 คน (4,282 รุ่น) ระยะเวลาดำเนินการระหว่างปีงบประมาณ 2545 – 2546 จะดำเนินการในระยะแรกของโครงการในปีงบประมาณ 2545 จำนวน 60,000 คน (750 รุ่น) และได้รับการจัดสรรงบประมาณ ประจำปี 2545 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 36.5 ล้านบาท

หน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารจัดการโครงการ การประชาสัมพันธ์โครงการ รวมทั้งการติดตามประเมินผลโครงการการศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ประกอบด้วย 2 ส่วน (ภาพที่ 2.1)

2.3.1 ส่วนกลาง

2.3.1.1 คณะกรรมการ ป.ป.ช.

คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่ ควบคุม กำกับ และดูแล การดำเนินงานโครงการการศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ และเพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการฯ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ในการนี้ จึงได้มอบหมาย หรือจัดตั้งองค์กรเพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานตามโครงการฯ ดังกล่าว ดังนี้

1) คณะอนุกรรมการบริหารโครงการการศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ตามคำสั่ง คณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ 128/2543 ลงวันที่ 15 สิงหาคม 2543 (ภาคผนวก ข) มีอำนาจหน้าที่บริหารโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด ประสานการดำเนินงานกับกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงาน หรือ องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยแต่งตั้งคณะทำงาน หรือเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานต่างๆ ในการดำเนินงานตามโครงการ (โดยคณะอนุกรรมการฯ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำคู่มือฝึกอบรม ผลิตภัณฑ์ และเอกสาร เพื่อใช้ในโครงการ ตามคำสั่งที่ 2/2543 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2543) (ภาคผนวก ค)

2) ศูนย์อำนวยการและประสานงานเครือข่ายป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ศอ.ปปช.) ตามคำสั่ง สำนักงาน ป.ป.ช. ที่ 94/2544 ลงวันที่ 7 กันยายน 2544 (ภาคผนวก ง) โดยให้ ศอ.ปปช. มีอำนาจหน้าที่ รับผิดชอบในการประสานงานโครงการการศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ สนับสนุน ส่งเสริมให้ประชาชนหรือกลุ่มบุคคล คณะบุคคล องค์กรเอกชน มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงาน และบริหารโครงการการศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ในส่วนของกิจกรรมการสัมมนาชี้แจงโครงการฯ แก่ผู้ตรวจราชการ สำนักงานนายกรัฐมนตรี ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย ผู้ตรวจราชการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง และกิจกรรมการสัมมนาชี้แจงโครงการฯ แก่รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด พัฒนาการจังหวัด ผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำจังหวัด นายอำเภอ และผู้ตรวจการส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่ดำเนินการตามโครงการฯ

3) คณะอนุกรรมการฝ่ายวิจัย มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการการศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ แล้วรายงานผลการศึกษาให้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับทราบเป็นระยะ ๆ

4) คณะอนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่รับผิดชอบการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานตามโครงการผ่านสื่อต่าง ๆ ให้ประชาชนรับทราบโดยทั่วถึง

2.3.1.2 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ดังนี้

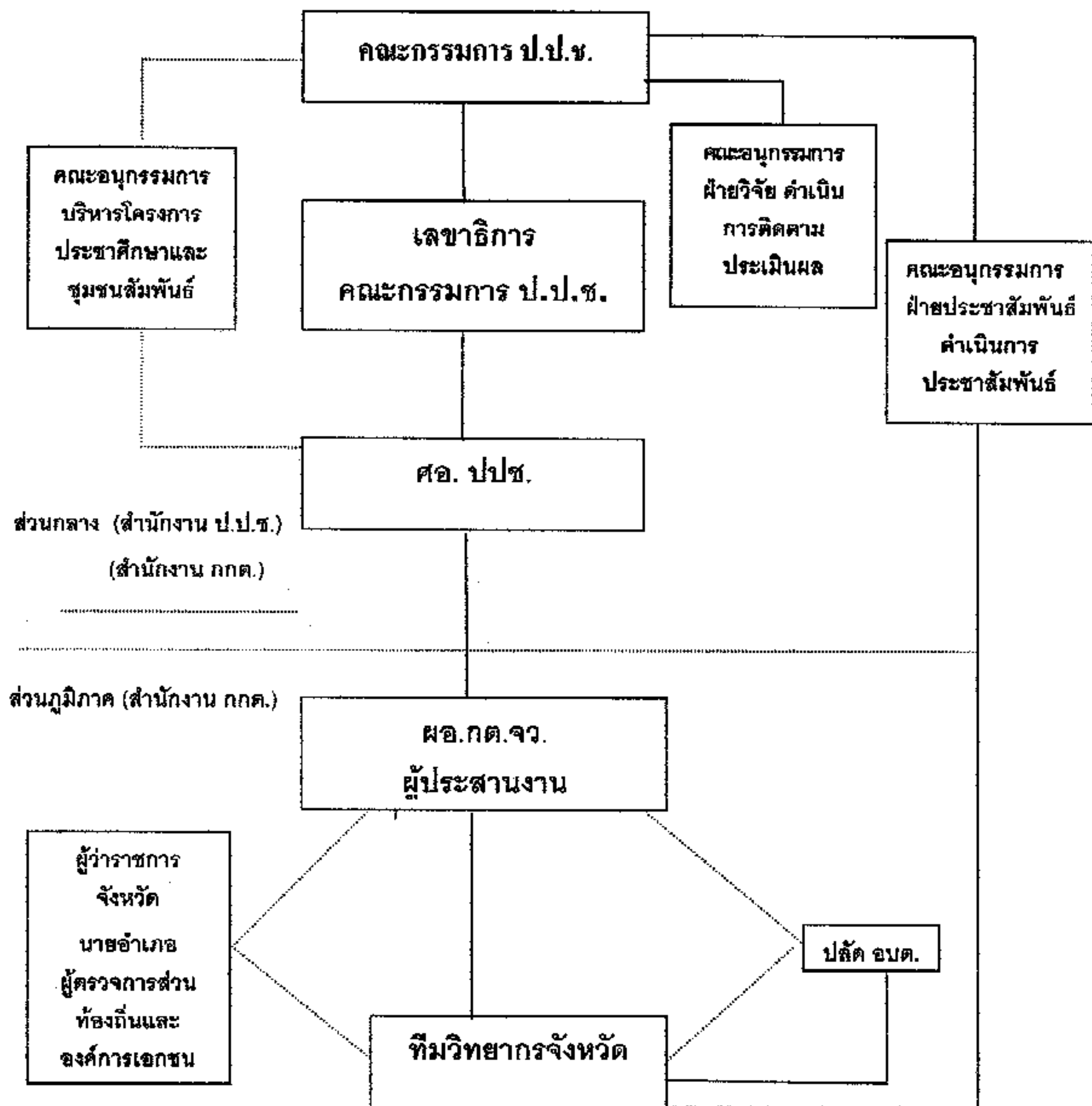
- 1) สนับสนุนทางวิชาการ โดยเฉพาะการจัดทำหลักสูตรในการฝึกอบรมวิทยากรกลาง วิทยากรจังหวัด ตลอดจนหลักสูตรการสัมมนาและคู่มือการปฏิบัติงานของสมาชิกสภา อบต. และผู้นำภาคประชาชน
- 2) สนับสนุนด้านวิทยากร โดยมีส่วนร่วมในการสรรหาวิทยากรกลาง และวิทยากรจังหวัด ที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง ต่อไป
- 3) มอบหมายให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด (ผอ.กต.จว.) ทุกจังหวัด เป็นผู้ประสานงานและบริหารโครงการฯ ในพื้นที่แต่ละจังหวัด

2.3.2 ส่วนภูมิภาค

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด (สำนักงาน กกต.จว.) เป็นหน่วยดำเนินการตามโครงการฯ ในพื้นที่แต่ละจังหวัดเพื่อรับผิดชอบการประสานงาน/บริหารกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการฯ ประกอบด้วย

2.3.2.1 การจัดสัมมนา ปลัด อบต. และเลขานุการสภาตำบล ในพื้นที่แต่ละจังหวัด

2.3.2.2 การจัดสัมมนาผู้บริหาร และสมาชิก อบต. และผู้นำภาคประชาชน ในพื้นที่เป้าหมายที่กำหนดไว้ในแต่ละจังหวัด

ภาพที่ 2.1 การบริหารโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

แหล่งที่มา: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2545ก: 5

2.4 แนวคิดและทฤษฎีการประเมินผลโครงการ

2.4.1 ความหมายการประเมินผล

การประเมิน หรือการประเมินผล มีความหมายตรงกับในภาษาอังกฤษว่า Evaluation ซึ่งหมายถึง การรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ การวิจัย (Research) การวัดผล (Measurement) การตรวจสอบรายงานผล (Appraisal) การควบคุมดูแล (Monitoring) การประมาณการ (Assessment) และการพิจารณาตัดสิน (Judgment) เป็นต้น (บุญเลิศ จันทร์สมคอบ, 2540: 32) ศิริชัย กาญจนวาสี (2538: 5) ให้ความหมายของการประเมิน (Evaluation) หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของการพัฒนาโครงการ การดำเนินโครงการ และผลของโครงการ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541: 21) ให้ความหมายของการประเมิน หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศ (เชิงคุณค่า) เพื่อช่วยให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจได้เลือกอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ดังสมการ การประเมิน = การวัด + คุณยพินิจ

ประชุม รอดประเสริฐ (2535: 72) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อการตัดสินใจดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ประเสริฐ วัฒนกุลวงษ์ (ม.ป.ป.: 72) ให้ความหมายของการประเมินผล คือ การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติจริง (Actual Results) กับผลที่คาดว่าจะได้รับ (Expected Results) โดยชี้ให้เห็นว่า การปฏิบัติงานจริงเกิดขึ้นตรงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1971 อ้างถึงใน UNESCO, 1999: 48) ให้ความหมายการประเมินผล หมายถึง กระบวนการพรรณนาให้ได้มาซึ่งสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสม ครอนบาค (Cronbach, 1972 อ้างถึงใน UNESCO, 1999: 48) ให้ความหมาย การประเมินผล หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้สารสนเทศ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดแผนงาน ผลผลิต กระบวนการหรือระบบ อัลคิน (Alkin, 1975 อ้างถึงใน UNESCO, 1999: 48) ให้ความหมาย การประเมินผล หมายถึง กระบวนการของการคัดเลือกข้อมูล และการจัดระบบสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ หรือเพื่อเลือกแนวทางในการทำกิจกรรม หรือโครงการใดๆ

สุรศักดิ์ นานานุกูล (2539: 306) ให้ความหมาย การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การให้คำตัดสินอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการทั้งทางตรง (Direct Effect) และทางอ้อม (Indirect Effect) เปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในโครงการว่าเกิดจริงหรือไม่ มีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์หรือไม่ เกิดกับคนกลุ่มไหน มีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง เปรียบ

เทียบกับก่อนและหลังมีโครงการ ตลอดจนผลงานที่เกิดมีคุณภาพคุ้มค่ากับต้นทุน เยาวดี ราชัยกุล วิบูลย์ศรี (2542: 23) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์ อำนาจ เลิศขยันดี (2542: 111) กล่าวว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการของการให้ความหมายที่ชัดเจน ขบวนการของการรับทราบข้อมูล ขบวนการของการให้รายละเอียดข้อมูล และขบวนการของการตัดสินใจข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องคุณค่า และคุณธรรมของวัตถุประสงค์ของสิ่งที่รับการประเมิน การออกแบบการประเมิน การให้ความสำคัญต่างๆ การมีผลกระทบ การให้รายละเอียด

จากความหมายการประเมินผลที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยใช้ความหมายของการประเมินผลตามความหมายของประชุม รอดประเสริฐ โดยหมายถึง กระบวนการประเมินคุณค่าผ่านทางระบบข้อมูล สารสนเทศ เพื่อใช้ในการตัดสินใจ โดยมีการเปรียบเทียบกับผลการปฏิบัติงานจริงกับผลที่คาดว่าจะได้รับ

2.4.2 ความหมายการประเมินผลโครงการ

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (2542: 10) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง การตัดสินคุณค่าของโครงการ โดยเก็บข้อมูลจากตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้น และนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐาน เพื่อแสดงถึงความสำเร็จของโครงการ เยาวดี ราชัยกุล วิบูลย์ศรี (2542: 91-98) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการประเมินผลโครงการ คือ การแสวงหาทางตัดสินใจ และการประเมินผลโครงการไม่มีเป้าหมาย เพื่อการค้นหา สะสมความรู้ของการวิจัยต่อไป แต่จะมุ่งไปสู่การค้นหาละเอียดที่โครงการได้ดำเนินไปแล้ว สิ่งใดที่ควรจะทำต่อไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และศึกษาระหว่างดำเนินโครงการนั้น มีปัญหาใดบ้างที่ควรปรับปรุงเพื่อการบรรลุเป้าหมายของโครงการ

ประชุม รอดประเสริฐ (2535: 73) ให้ความหมาย การประเมินโครงการ กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ และพิจารณาปัจจัยให้ทราบถึงจุดเด่น หรือจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบแล้วตัดสินใจว่า จะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อการดำเนินงานต่อไปหรือจะยุติการดำเนินโครงการนั้นเสีย เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย (ม.ป.ป.: 17 อ้างถึงใน ชิต ณะไชย, 2540: 33) ให้ความหมายของการประเมินว่า เป็นกระบวนการของการตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ของโครงการอย่างมีระบบโดยมีวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายเพื่อปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น

จากความหมายการประเมินผลโครงการที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยได้ใช้ความหมายของการประเมินผลโครงการตามความหมายของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โดยหมายถึง กระบวนการตัดสินใจคุณค่าของโครงการ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินการตามโครงการ และนำผลนั้นไปเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ตั้งไว้

2.4.3 ความสำคัญของการประเมินผลโครงการ

รัตนะ บัวสนธ์ (2538: 17-18) ให้ความสำคัญของการประเมินผลโครงการ ช่วยให้เกิดประโยชน์แก่สังคม เพื่อนำผลการประเมินโครงการไปแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคม และเพื่อเป็นการตัดสินใจคุณค่าของโครงการ การติดตามงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ สุภาพร พิศาลบุตร (2543: 230) กล่าวว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ดำเนินการควบคู่ไปกับการวางแผน เพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัย ตัดสินใจของผู้บริหาร สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541: 18) ได้ทำการศึกษาจากกรณีวิเทศสหการ มีการแต่งตั้งคณะทำงานศึกษาเอกสารรายงาน SPIRE 1982 (Selected Projects Implementation Review Exercises) ซึ่งเป็นรายงานการตรวจสอบผลการปฏิบัติโครงการระดับประเทศ ปัญหาการประเมินผล และรายงานได้แก่ ขาดการประเมินผล หรือประเมินผลล่าช้า สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2543: 108-109) ให้แนวคิดเกี่ยวกับโครงการที่จะประเมิน มักจะเป็นโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่ในพื้นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน กิจกรรม และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อโครงการ และเป้าหมายของโครงการ

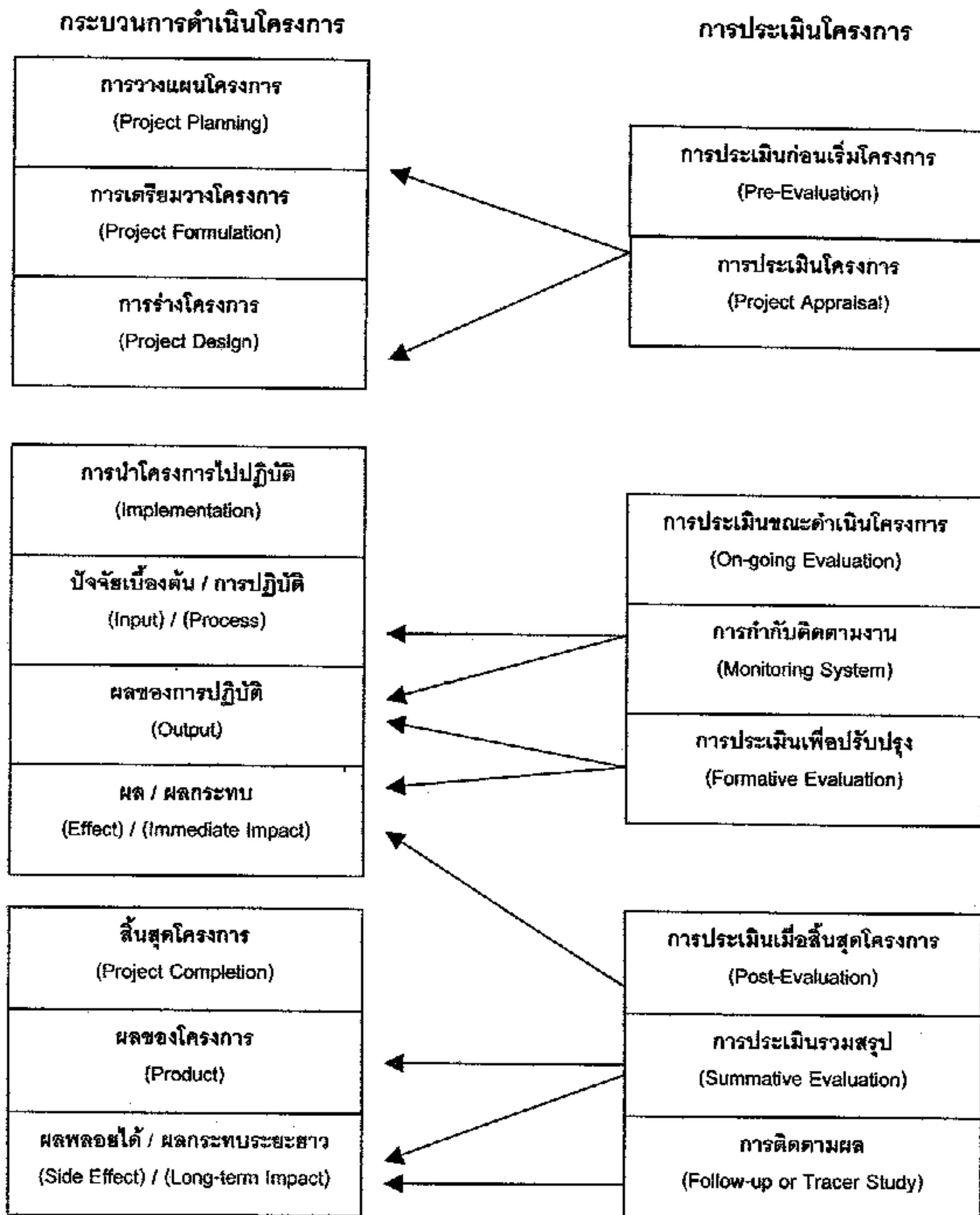
การประเมินผลอย่างมีระบบ ย่อมจะมีส่วนช่วยให้ผู้บริหารได้ตระหนักถึงคุณภาพของโครงการที่กำหนดขึ้น คือ สามารถตอบสนองความต้องการของสังคม หรือสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด และช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการดำเนินการ ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงโครงการให้มีความถูกต้องเหมาะสม และส่งผลให้โครงการนั้นดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุถึงเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกประการ (ประชุม รอดประเสริฐ, 2535: 74) ประโยชน์ของการประเมินเป็นกิจกรรมที่สำคัญในวงจรการวางแผน และบริหารงานโครงการ เพราะการประเมินมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนและบริหารโครงการ (สมคิด พรหมจุ้ย, 2542: 30) นอกจากนี้ การประเมินโครงการมีความสำคัญต่อการกำหนดแผนงานและโครงการต่อเนื่องของหน่วยงาน ถ้าโครงการได้รับการประเมินผลอย่างมีระบบ และเป็นไปตามขั้นตอนย่อมสำคัญต่อความถูกต้อง และความเที่ยงตรงของผลการดำเนินงานโครงการ ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร หน่วยงาน ว่าการดำเนินงานควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาไปในทิศทางใด อาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อความอยู่รอดขององค์กร คือ การประเมินผลโครงการอย่างเป็น

ระบบ และผลของการประเมินโครงการมีความถูกต้อง (ประทุม รอดประเสริฐ, 2535: 85) และผลที่เกิดขึ้นจากโครงการเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร รวมถึงการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้น ทั้งผลกระทบที่ต้องการให้เกิดและผลกระทบที่ไม่ได้คาดคิดไว้ ตลอดจนปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุง หรือแก้ไขโครงการ (ประพันธ์ศักดิ์ รักษาไชยวรรณ, 2543: 21) การประเมินผลจะช่วยให้สารสนเทศอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ปรับปรุงโครงการ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2538: 3)

จากความสำคัญของการประเมินผลโครงการ สรุปว่า การประเมินผลจะมีส่วนช่วยให้ผู้บริหารได้รอบรู้ความก้าวหน้าของโครงการอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยในการตัดสินใจในการดำเนินการ ปรับปรุง พัฒนา แก้ไข หรือยุติโครงการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2.4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินโครงการกับกระบวนการดำเนินโครงการ

การประเมินโครงการกับกระบวนการดำเนินโครงการ มีความสัมพันธ์กัน โดยกระบวนการดำเนินโครงการจะมี 3 ส่วน คือ การวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ และการสิ้นสุดโครงการ ส่วนการประเมินโครงการก็มี 3 ส่วนเช่นกัน คือ การประเมินก่อนเริ่มโครงการ การประเมินขณะดำเนินโครงการ และการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ ตามภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินโครงการกับกระบวนการดำเนินโครงการ
แหล่งที่มา: สมคิด พรหมจ้อย, 2542: 34.

2.5 แนวคิดและทฤษฎีการประเมินผลโครงการฝึกอบรม

สำหรับรูปแบบและทฤษฎีการประเมินผลโครงการฝึกอบรมที่ใช้ในการศึกษาวิจัยหัวข้อ "ประเมินผลโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ" นั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความจำเป็นของการประเมินโครงการฝึกอบรม วัตถุประสงค์ของการประเมินการฝึกอบรม ช่วงเวลาทำการประเมินโครงการฝึกอบรม และขอบข่ายจุดเน้น และแนวทางการประเมินโครงการฝึกอบรม โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.5.1 การประเมินผลโครงการฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่ใช้ดุลพินิจ (Judgment) หรือ ค่านิยม (Value) ที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบระเบียบในการพิจารณาตัดสินคุณค่าความเหมาะสม หรือความสำเร็จของโครงการฝึกอบรมหนึ่ง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการตัดสินใจที่ถูกต้อง และเหมาะสมเกี่ยวกับโครงการนั้น และเป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินการฝึกอบรมต่อไปให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการอบรมมากยิ่งขึ้น

2.5.2 รูปแบบการประเมินผลโครงการฝึกอบรม ที่นิยมใช้ในปัจจุบันมี 4 รูปแบบ คือ

2.5.2.1 รูปแบบการประเมินของเคอร์คแพทริก (Kirkpatrick)

แนวการประเมินผลตามรูปแบบของโดนัลด์ แอล. เคอร์คแพทริก (Kirkpatrick, 1959 อ้างถึงใน UNESCO, 1999: 106) แห่งมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน สหรัฐอเมริกา ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรมและการประเมินผลว่า การฝึกอบรมนั้นเป็นการช่วยเหลือบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการฝึกอบรมใดๆ ควรจะจัดให้มีการประเมินผลการฝึกอบรม ซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้รู้ว่า การจัดโปรแกรมการฝึกอบรมมีประสิทธิภาพเพียงใด เคอร์คแพทริก ได้เสนอแนวคิดในการประเมินผลโครงการฝึกอบรมว่าควรดำเนินการประเมินประสิทธิผลของการอบรม 4 ลักษณะ คือ

1) ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction) เป็นการตรวจสอบความรู้สึก หรือความพอใจของผู้เข้ารับการอบรม

2) ประเมินการเรียนรู้ (Learning) เป็นการตรวจสอบผลการเรียน โดยตรวจสอบให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติ (Attitude)

3) ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงหลังการอบรม (Behavior) เป็นการตรวจสอบว่าผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามความคาดหวังของโครงการหรือไม่

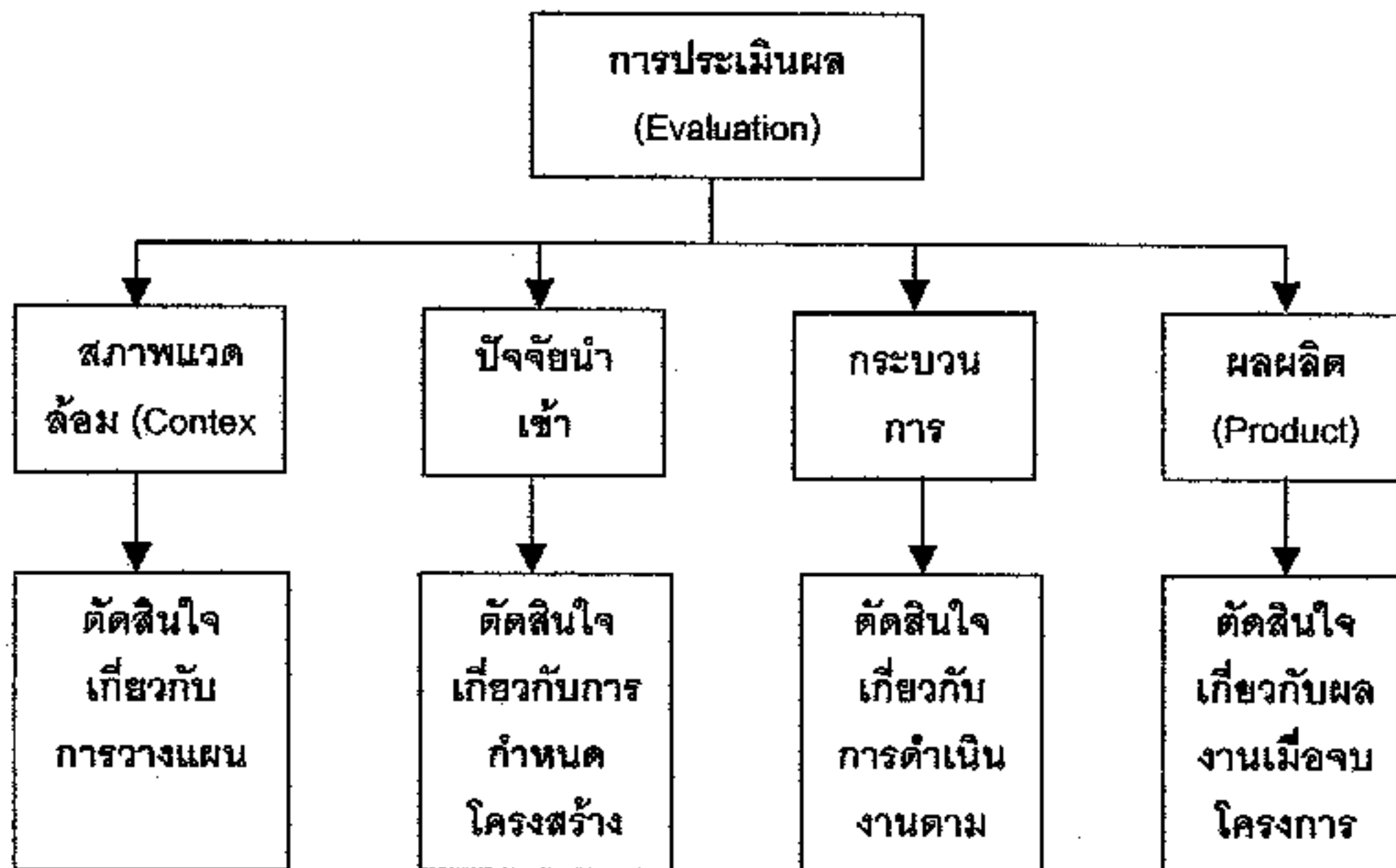
4) ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กร (Results) เป็นการตรวจสอบว่าผลจากการอบรมได้เกิดผลดีต่อองค์กร หรือเกิดผลกระทบต่อองค์กรในลักษณะใดบ้าง

2.5.2.2 รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam)

แนวทางการประเมินผลตามรูปแบบของแดเนียล แอล.สตัฟเฟิลบีม (Daneil L. Stufflebeam, 1971 อ้างถึงใน UNESCO, 1999: 55) แห่งมหาวิทยาลัย Ohio State University สหรัฐอเมริกา ซึ่งได้รับความสนใจจากนักประเมินผลเป็นอย่างมาก ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินผล เรียกว่า ชิปปี้โมเดล (CIPP Model) เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการ เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา วัตถุประสงค์ของการประเมิน คือ การให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ คำว่า CIPP เป็นคำที่ย่อมาจาก Context, Input, Process, และ Product สตัฟเฟิลบีมให้ความหมายว่า การประเมินเป็นกระบวนการของการบรรยาย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม ซึ่งในการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศที่สำคัญ มุ่งประเมิน 4 ด้าน (Worthen and Sanders, 1987: 70) คือ

- 1) การประเมินสภาพแวดล้อม หรือบริบท (Context Evaluation)
- 2) การประเมินปัจจัยนำเข้า หรือปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation)
- 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)
- 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

ประเภทของการประเมิน และลักษณะการตัดสินใจ ตามกรอบความคิดของรูปแบบการประเมินชิปปี้ แสดงได้ดังภาพที่ 2.3

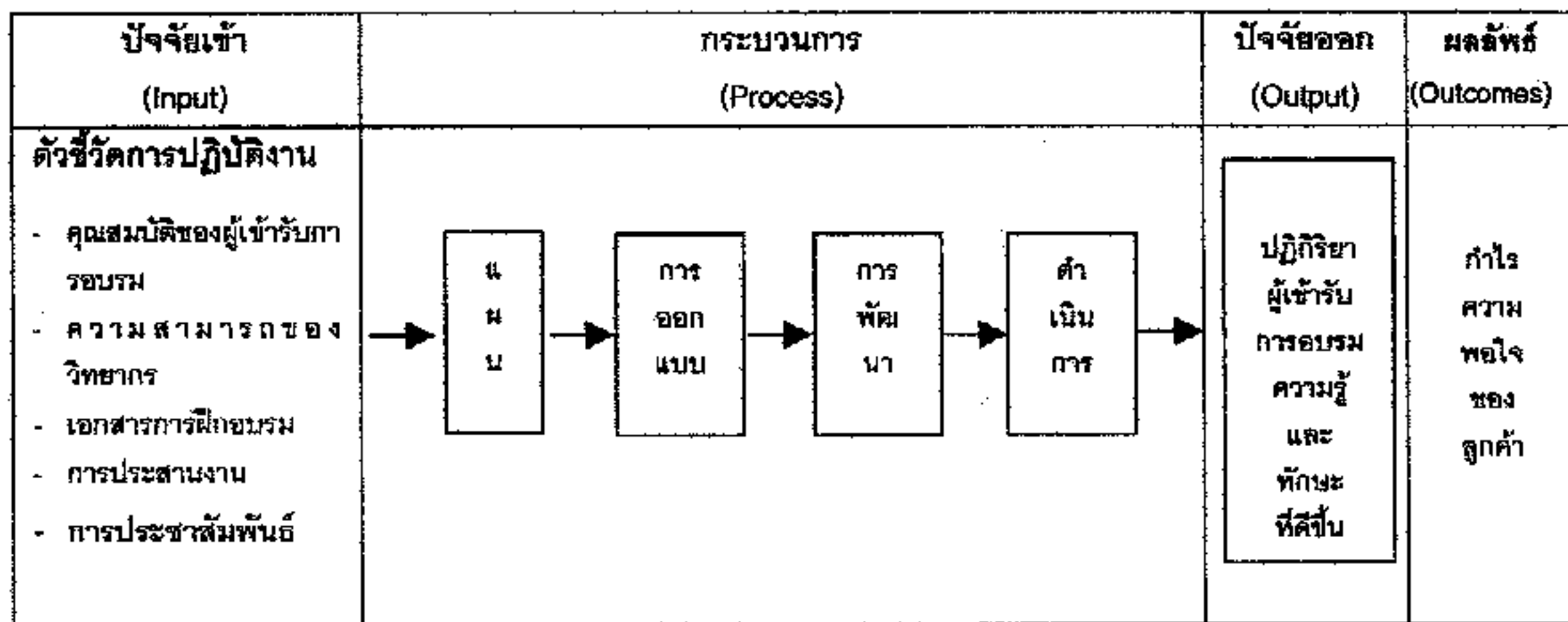

ภาพที่ 2.3 โครงสร้างการประเมินแบบชิปปี้

แหล่งที่มา: สุขุม มูลเมือง, 2530: 16.

2.5.2.3 รูปแบบการประเมินแบบไอบี

ตัวแบบไอบี ซึ่งเป็นตัวแบบที่บริษัท IBM ได้นำมาใช้ในการประเมินผลการฝึกอบรม เพื่อช่วยให้ผู้ที่ทำการตัดสินใจสามารถเลือกชุดโครงการที่จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ และช่วยให้สามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงที่ควรเกิดขึ้น หรือการปรับปรุงการออกแบบการฝึกอบรม เนื้อหาสาระ และที่สำคัญที่สุด คือ สามารถบอกให้ทราบว่า ผู้เข้ารับการอบรมได้ความรู้ และทักษะตามที่ต้องการหรือไม่ เดวิด บุชแนล (Bushnell, 1990: 98) ได้เสนอแบบจำลองกระบวนการฝึกอบรมตามแบบไอบีตามภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 การประเมินผลการฝึกอบรมตามแนวทางของไอโป

แหล่งที่มา: สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2543: 95.

2.5.2.4 รูปแบบการประเมินแบบทีวีเอส

แนวทางการประเมินผลตามรูปแบบของฟิตซ์ อินส์ (Fitz – Enz, 1994: 76) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินผล เรียกว่า ทีวีเอส (TVS Model) คำว่า TVS เป็นคำที่ย่อมาจาก Training Validation Systems โดยมีแนวทางการประเมิน 4 ด้าน (Eseryel, 1996 อ้างถึงใน Hsieh, Wen-kuei, 1999: 94) คือ

- 1) การประเมินสถานการณ์ (Situation)
- 2) การประเมิน (Intervention)
- 3) การประเมินผลกระทบ (Impact)
- 4) การประเมินคุณค่า (Value)

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม ที่เรียกว่า CIPP Model มาใช้ เพราะ จุดมุ่งหมายของการวิจัย คือ การประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาโครงการ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสม เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ มีความต่อเนื่องกันในการดำเนินงานอย่างครบวงจร รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ไม่เพียงแต่ประเมินว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่างๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการฝึกอบรมว่าสมควรที่จะดำเนินการต่อไปหรือไม่ หรือจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงการอย่างไร จึงจะทำให้โครงการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ประชุม รอดประเสริฐ, 2535: 94) การ

ประเมินแบบนี้จะช่วยให้พิจารณาได้ว่าการดำเนินโครงการเป็นไปตามกระบวนการที่กำหนดไว้ และประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ ทั้งยังจะเป็นการค้นหาลักษณะเด่น ลักษณะด้อยของโครงการอีกด้วย

จากข้อดีของรูปแบบการประเมินผลแบบชิปปี้ (CIPP Model) จึงทำให้ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบดังกล่าว เพราะเป็นการประเมินทั้งปัจจัยภายนอกและภายใน ที่อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการ และจะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการ ตามกรอบแนวความคิดของการวิจัยต่อไป

2.5.3 ความจำเป็นของการประเมินโครงการฝึกอบรม

การประเมินเป็นภารกิจที่มีความสำคัญประการหนึ่งในกระบวนการฝึกอบรม เพราะจะทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขโครงการฝึกอบรมให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการอบรมมากที่สุด

เมอร์ส (Moers, 1982: 2 อ้างถึงใน ทวีป ศิริวิศม์, 2544: 148) ได้ประมวลความจำเป็นหรือสาเหตุที่ต้องมีการประเมินโครงการฝึกอบรมไว้ ดังนี้

2.5.3.1 ต้องการทราบสัมฤทธิ์ผลของโครงการ / หลักสูตรฝึกอบรมหรือสัมมนาว่า 'ได้ผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่'

2.5.3.2 ต้องการทราบข้อดี ข้อบกพร่อง ความเหมาะสม ปัญหา อุปสรรคต่างๆ ของการจัดฝึกอบรมครั้งนี้ เพื่อแก้ไขและปรับปรุงการฝึกอบรมในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

2.5.3.3 ต้องการทราบถึงความเหมาะสม ความคุ้มค่า หรือประโยชน์ของโครงการฝึกอบรม เพื่อแก้ไข และปรับปรุงโครงการดังกล่าวให้เหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการอบรมที่สุด

2.5.3.4 เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจของผู้บริหาร เช่น

1) เพื่อพิจารณาว่าควรจะดำเนินการจัดฝึกอบรมหลักสูตรนั้นๆ ต่อไปหรือไม่

2) เพื่อพิจารณาว่าควรจะอนุมัติ หรือตัดทอนงบประมาณ

ชูชัย สมितिไกร (2540 อ้างถึงใน ทวีป ศิริวิศม์, 2544: 149) กล่าวว่า การประเมินมีความสำคัญต่อการวัดการฝึกอบรม 2 ประการ คือ การประเมินจะบอกให้ทราบถึงความคุ้มค่า และประโยชน์ของโครงการฝึกอบรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาว่าโครงการใดควรจะดำเนิน

การต่อหรือล้มเลิกไป และการประเมินจะเป็นเครื่องมือสำหรับการวินิจฉัยจุดแข็ง และจุดอ่อนของโครงการ เพื่อการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาโครงการให้ดีขึ้นในโอกาสต่อไป

โรบินสัน (Robinson, 1989 อ้างถึงใน ทวีป ศิริวิทย์, 2544: 151) กล่าวว่า การประเมินโครงการฝึกอบรมมีวัตถุประสงค์สำคัญ 5 ประการ คือ

- 1) ตรวจสอบว่าการฝึกอบรมสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่
- 2) ค้นหาข้อดี และข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขของการฝึกอบรม เช่น วิธีการดำเนินงาน บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมของการฝึกอบรม เนื้อหาหลักสูตร วิทยากร ตารางเวลา เป็นต้น
- 3) ตรวจสอบความคุ้มค่าของโครงการฝึกอบรม โดยเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายของโครงการกับประโยชน์หรือคุณค่าที่ได้รับ
- 4) วินิจฉัยว่าผู้เข้ารับการอบรมทั้งในระดับบุคคลและกลุ่มได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใด
- 5) รวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดฝึกอบรมในอนาคต เช่น เหตุผลที่บุคคลต้องเข้ารับการฝึกอบรม การประชาสัมพันธ์และแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับโครงการฝึกอบรม เป็นต้น

2.5.4 ช่วงเวลาทำการประเมินโครงการฝึกอบรม

การประเมินโครงการฝึกอบรมสามารถกระทำได้ 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

2.5.4.1 การประเมินก่อนการฝึกอบรม (Pre-implementation evaluation) เป็นการประเมินความเหมาะสมของตัวโครงการในด้านจุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการ โอกาสของความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย หรือความเป็นไปได้ของโครงการ รวมทั้งความพร้อมก่อนการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานราบรื่น และมีข้อบกพร่องน้อยที่สุด การประเมินก่อนการฝึกอบรมมีวัตถุประสงค์สำคัญ ดังนี้

- 1) พิจารณาความสอดคล้องถึงเหตุผลของแต่ละองค์ประกอบของโครงการ
- 2) พิจารณาความเป็นไปได้ ความคุ้มค่า และความเหมาะสมของระยะเวลาดำเนินการ

- 3) ตรวจสอบอุปสรรค ข้อจำกัด หรือปัญหาก่อนการดำเนินการฝึกอบรม

2.5.4.2 การประเมินระหว่างการฝึกอบรม (On-going Implementation evaluation) เป็นการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินกระบวนการดำเนินการขณะที่โครงการกำลังดำเนินอยู่ โดยเปรียบเทียบกับแผนที่กำหนดไว้ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ การประเมินระหว่างดำเนินการโครงการมีวัตถุประสงค์สำคัญ ดังนี้

1) พิจารณาว่าการดำเนินการฝึกอบรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

2) จัดหาข้อมูลให้กับผู้บริหารโครงการในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อเปลี่ยนแปลงแนวทางการปฏิบัติ หรือกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์จริง

3) ใช้ผลการประเมิน เพื่อการตัดสินใจดำเนินการขยายผล หรือล้มเลิกโครงการฝึกอบรมของผู้บริหารโครงการ

2.5.4.3 การประเมินหลังการฝึกอบรม (Post-implementation evaluation) เป็นการตรวจสอบว่าโครงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ มีข้อเสนอแนะอย่างไรในการปรับปรุงให้โครงการมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในอนาคต การประเมินหลังการฝึกอบรมมีวัตถุประสงค์สำคัญ ดังนี้

1) ตรวจสอบว่าการดำเนินการฝึกอบรมประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

2) ตรวจสอบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการโดยตรงหรือไม่ และมีผลกระทบหรือไม่

3) พิจารณาความคุ้มค่า ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการใช้ทรัพยากรในการดำเนินโครงการ เช่น เงินทุน กำลังคน อุปกรณ์ และระยะเวลาดำเนินการ

2.5.5 ขอบข่ายจุดเน้น และแนวทางการประเมินโครงการฝึกอบรม

เมอร์ส (Moers, 1982: 5 อ้างถึงใน ทวีป ศิริวิทย์, 2544: 155) มีความเห็นว่าการประเมินผลโครงการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ และน่าเชื่อถือนั้นจะต้องพิจารณาปัจจัยสำคัญในแต่ละส่วนของระบบการฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ ปัจจัยนำเข้าของการฝึกอบรม (Inputs) กระบวนการดำเนินการฝึกอบรม (Process) และผลที่ได้จากการฝึกอบรม (Outputs) ซึ่งแต่ละส่วนมีรายละเอียดที่ควรพิจารณา ดังต่อไปนี้

2.5.5.1 ปัจจัยนำเข้าของการฝึกอบรม (Inputs)

1) ความจำเป็นในการฝึกอบรม ประเด็นที่จะพิจารณา ได้แก่

(1) ความครอบคลุมและเชื่อถือได้ของข้อมูลที่ได้มา

(2) ความสามารถในการแก้ไขความจำเป็นได้ โดยการฝึกอบรม

- 2) วัตถุประสงค์หลักของการฝึกอบรม ประเด็นที่จะพิจารณา ได้แก่
 - (1) ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์หลักของโครงการฝึกอบรมกับ
ความจำเป็นในการฝึกอบรม
 - (2) ความสามารถที่จะประเมินผลวัตถุประสงค์หลักของโครงการฝึกอบรม
- 3) โครงการ และกำหนดการฝึกอบรม ประเด็นที่จะพิจารณา ได้แก่
 - (1) ความสอดคล้องของหัวข้อวิชาต่างๆ ในหลักสูตรกับวัตถุประสงค์
โครงการ
 - (2) ความเหมาะสมของการจัดลำดับวิชาต่างๆ ในหลักสูตร
 - (3) ความเหมาะสม และสอดคล้องของระยะเวลาในแต่ละหัวข้อวิชา
กับวัตถุประสงค์รายวิชา และเนื้อหาของหัวข้อนั้นๆ
 - (4) ความเหมาะสม และสอดคล้องของเทคนิค และวิธีการฝึกอบรมที่
ใช้สำหรับแต่ละหัวข้อวิชา กับวัตถุประสงค์รายวิชา และระยะเวลาของหัวข้อนั้นๆ
- 4) เอกสารการฝึกอบรม ประเด็นที่จะพิจารณา ได้แก่
 - (1) ความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของโครงการ
- 5) วิทยากร ประเด็นที่จะพิจารณา ได้แก่
 - (1) ความพร้อมของความรู้ และประสบการณ์ในหัวข้อที่จะบรรยาย
 - (2) ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ในหัวข้อ
ที่จะบรรยาย
 - (3) ความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ในหัวข้อที่
จะบรรยาย
- 6) ผู้เข้ารับการอบรม ประเด็นที่จะพิจารณา ได้แก่
 - (1) ความเหมาะสมของคุณสมบัติของผู้เข้ารับการอบรมที่กำหนดไว้
ในโครงการ
 - (2) ความเหมาะสมของเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้ารับการอบรม
 - (3) ความเหมาะสมของจำนวนผู้เข้ารับการอบรม

2.5.5.2 กระบวนการดำเนินการฝึกอบรม (Process)

- 1) การแสดงบทบาทของวิทยากร ประเด็นที่จะพิจารณา ได้แก่
 - (1) การชี้แจงวัตถุประสงค์ของวิชาให้ผู้เข้ารับการอบรมทราบ
 - (2) การให้ความกระจ่างในเนื้อหาวิชา
 - (3) ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้ฟังเข้าใจ
 - (4) ความสามารถในการตอบคำถามได้ชัดเจน และตรงประเด็น
 - (5) การควบคุมชั้นเรียน
 - (6) การจัดลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชาได้เหมาะสม
 - (7) การแสดงพฤติกรรมดึงดูดความสนใจของผู้เข้ารับการอบรม
 - (8) การใช้เทคนิค วิธีการในการถ่ายทอดได้เหมาะสม
- 2) การแสดงบทบาทของผู้เข้ารับการอบรม ประเด็นที่จะพิจารณา ได้แก่
 - (1) การให้ความสนใจ และเอาใจใส่ต่อการฝึกอบรม
 - (2) การเข้าร่วมการฝึกอบรมตามกำหนดเวลาตลอดหลักสูตร
 - (3) การซักถาม แสดงความคิดเห็น และให้ความร่วมมือต่างๆ ใน

ระหว่างการฝึกอบรม

- 3) การใช้เอกสารประกอบการบรรยาย ประเด็นที่จะพิจารณา ได้แก่
 - (1) ความเหมาะสมในการใช้เอกสารประกอบการบรรยายแต่ละวิชา
 - (2) การใช้เอกสารประกอบการบรรยายได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชาต่างๆ

วัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชาต่างๆ

- 4) การจัดสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ประเด็นที่จะพิจารณา ได้แก่

- (1) การจัดสถานที่ฝึกอบรม และอุปกรณ์ต่างๆ ได้เหมาะสม
- (2) การจัดสถานที่ฝึกอบรมให้มีแสงสว่างเพียงพอ
- (3) การจัดเครื่องเสียงให้มีความดังเหมาะสม
- (4) การจัดให้มีอุปกรณ์การฝึกอบรมอย่างเพียงพอ
- (5) การจัดสิ่งรบกวนต่างๆ ในระหว่างการฝึกอบรม

2.5.5.3 ผลที่ได้จากการฝึกอบรม (Outputs)

1) การเรียนรู้ (Learning) ประเด็นที่จะพิจารณา ได้แก่

(1) การเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการ ตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์หลักของโครงการของผู้เข้ารับการอบรม

2) ปฏิกริยา (Reaction) ประเด็นที่จะพิจารณา ได้แก่

(1) ความเห็นของผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับความเหมาะสม และความเพียงพอของหัวข้อวิชาต่างๆ ในหลักสูตร

(2) ความเห็นของผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับความเหมาะสม และความเพียงพอของการจัดดำเนินการฝึกอบรม

(3) ความเห็นของผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับประโยชน์ของโครงการหลักสูตรการฝึกอบรมที่มีต่อการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการอบรม

(4) เจตคติของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการฝึกอบรม

(5) ความเห็นของผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับความคุ้มค่าในการเข้าอบรม

3) พฤติกรรม (Behavior) ประเด็นที่จะพิจารณา ได้แก่

(1) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมในทางที่ดีขึ้นตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

(2) การนำความรู้ต่างๆ ที่ได้จากการอบรมไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการอบรม

4) ผลลัพธ์ (Outcome) ประเด็นที่จะพิจารณา ได้แก่

(1) ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการอบรม

สารสนเทศที่ได้จากการตรวจสอบประเด็นต่างๆ ในแต่ละด้านที่กล่าวมานั้นๆ จะทำให้เห็นภาพรวมทั้งหมดของโครงการฝึกอบรมนั้นว่า ประสพผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีข้อบกพร่องในเรื่องใด และมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขโครงการ หรือหลักสูตรที่จะดำเนินการต่อไปอย่างไรบ้าง

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นในเรื่องของแนวคิดและทฤษฎีการประเมินผลโครงการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของเมอร์สมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญของระบบการฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ ปัจจัยนำเข้าของการฝึกอบรม (Inputs) กระบวนการดำเนินการฝึกอบรม (Process) และผลที่ได้จากการฝึกอบรม (Outputs)

2.6 คุณสมบัติและหน้าที่ของวิทยากรกระบวนการ

การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการถ่ายทอดเนื้อหาหลักสูตรของวิทยากรจังหวัดนั้น ผู้วิจัยได้นำคุณสมบัติและหน้าที่ของวิทยากรกระบวนการที่ดีมาเปรียบเทียบกับคุณสมบัติ และหน้าที่ของวิทยากรจังหวัดในพื้นที่สังเกตการณ์ โดยมีรายละเอียดลักษณะของวิทยากรกระบวนการที่ดี ดังต่อไปนี้

2.6.1 ลักษณะของวิทยากรกระบวนการที่ดี

วิทยากรกระบวนการตามหลักสูตร "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต" มีบทบาทเป็นวิทยากรกระบวนการ (Facilitator) โดยต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม (Team Work) กำหนดให้มีวิทยากรทีมละ 3 คน ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากวิทยากรที่ใช้เทคนิคการบรรยายอย่างเดียว กล่าวคือ

2.6.1.1 ช่วงก่อนการสัมมนา

- 1) วิทยากรทุกคนต้องศึกษา และวิเคราะห์หลักสูตรให้ชัดเจนทั้งในด้านแนวคิด เนื้อหา วิธีการ และระยะเวลาที่ใช้ในการสัมมนา
- 2) ทีมวิทยากรควรมีการวางแผนแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละหัวข้อไว้ล่วงหน้า โดยกำหนดให้แต่ละหัวข้อมีวิทยากรหลัก 1 คน ที่เหลือทำหน้าที่เป็นวิทยากรผู้ช่วย
- 3) วิทยากรต้องวิเคราะห์ภูมิหลังของผู้เข้าร่วมสัมมนาในทุกด้านเกี่ยวกับ
 - (1) จำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้งหมด
 - (2) ความรู้ / วุฒิการศึกษา
 - (3) ประสบการณ์เดิม
 - (4) อาชีพ
 - (5) เพศ และอายุ / วัย
 - (6) วัฒนธรรม
 - (7) ฐานะทางการเงิน และความขัดแย้งในชุมชน
 - (8) ปัญหาการบริหารงานของ อบต.

4) วิทยากรต้องจัดทำสื่อ และเตรียมอุปกรณ์ไว้ล่วงหน้าตามที่กำหนดไว้ในเทคนิค / วิธีการสัมมนา ได้แก่ แผ่นพลิก แผ่นใส เครื่องฉายแผ่นใส โทรทัศน์ เครื่องฉายวิดีโอทัศน์ กระดาน บอร์ด เป็นต้น

2.6.1.2 ช่วงระหว่างการสัมมนา

1) ทีมวิทยากรจะสลับสับเปลี่ยนกันทำหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละหัวข้อ อย่างกลมกลืน ดังนี้

2) ในแต่ละเรื่องที่สัมมนา วิทยากรหลัก 1 คนจะทำหน้าที่เปิดประเด็น เกี่ยวกับสาระสำคัญของเนื้อหา นั้น ควบคุมให้บรรลุวัตถุประสงค์ เสริมความรู้ให้ผู้เข้าร่วมสัมมนา และสรุปผลการเรียนรู้

3) วิทยากรผู้ช่วยจำนวน 2 คน จะทำหน้าที่เสริมความรู้ในบางขั้นตอน รับผิดชอบประจำกลุ่มย่อย (ในกรณีแบ่งกลุ่มย่อย) จัดทำสื่อที่จะใช้ในหัวข้อนั้น จัดบันทึกขั้นตอน จัดหมวดหมู่ เป็นต้น

2.6.1.3 ช่วงหลังการสัมมนา

เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการสัมมนาในแต่ละหัวข้อ ก่อนที่จะไปสู่หัวข้อต่อไป วิทยากรควรจัดเก็บ รวบรวมสื่อ / อุปกรณ์ที่ใช้ และผลงานกลุ่มไว้

2.6.2 เงื่อนไขสำคัญของการเป็นวิทยากรกระบวนการที่ดี คือ

2.6.2.1 ต้องคำนึงถึงผู้เข้าร่วมสัมมนาเป็นสำคัญที่จะเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้

2.6.2.2 ต้องเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อคิดเห็นซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้เข้าร่วมสัมมนา และวิทยากรจะต้องไม่ครอบงำความคิดของผู้เข้าร่วมสัมมนา

2.6.2.3 ต้องจัดบรรยากาศอย่างเป็นกันเองให้เอื้อต่อความสนใจที่จะเรียนรู้ โดย ใช้หลักกลุ่มพลวัต (Group Dynamic)

2.6.2.4 ต้องเตรียมงานล่วงหน้าให้พร้อมอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนผังการจัดห้องสัมมนา ห้องแบ่งกลุ่ม และสื่อ / อุปกรณ์

2.6.2.5 ต้องจัดสัดส่วนของเวลา เนื้อหา และเทคนิค / วิธีการที่จะใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2.6.3 **คุณสมบัติของวิทยากรที่ดีทั่วไป** ควรมีความสามารถ 12 ประการ ดังต่อไปนี้ (วิจิตร อวระกุล, 2540: 210 – 213)

2.6.3.1 เป็นผู้ที่ศึกษา รู้แจ้งเห็นจริงในวิชาที่ตนสอน มีประสบการณ์มากพอ ไม่สอนเฉพาะทฤษฎี จะต้องเคยนำไปใช้ปฏิบัติ และเกิดประโยชน์ เพราะผู้เข้ารับการอบรมมีประสบการณ์ และต้องการนำเอาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตการปฏิบัติงานได้

2.6.3.2 ได้รับการศึกษา ฝึกฝนอบรมในการเป็นครูมาอย่างดี ในเรื่องวิธีการสอน จิตวิทยาการศึกษา ได้รับการฝึกฝนปฏิบัติการสอนเป็นอย่างดีมาก่อน มีความเชื่อมั่นในการสอน พูดจาฉะฉาน โฉมหน้าจริงจัง มีความเชื่อถือได้ สอนเข้าใจง่าย

2.6.3.3 รู้จักเทคนิควิธีการสอนต่างๆ และสามารถที่จะเลือกใช้เทคนิคเพื่อการสอนได้อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างแท้จริง สามารถนำไปปฏิบัติ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความต้องการ หรือวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

2.6.3.4 มีใจรักการสอน รักผู้เรียน มีความตั้งใจ และปรารถนาที่จะถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความสามารถสูงสุดโดยทั่วทุกคนเท่าที่จะทำได้

2.6.3.5 มีจิตใจดี สุภาพไม่หยาบคาย ไม่โมโหง่ายเมื่อผู้เข้ารับการอบรม สอบถามข้อสงสัย หรือต้องการรายละเอียดในเนื้อหาวิชา ต้องพร้อมที่จะให้ข้อมูลได้เสมอ

2.6.3.6 ศึกษาทำความเข้าใจในความมุ่งหมายของการฝึกอบรม ความมุ่งหมายของแต่ละวิชา ความสัมพันธ์ของวิชาในหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้

2.6.3.7 ศึกษาวิเคราะห์ ทำความรู้จักผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อต้องการพัฒนาผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้ได้รับความรู้อย่างเต็มที่

2.6.3.8 มีความสามารถ มีประวัติการเป็นวิทยากรที่ดี ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความพร้อมที่จะให้ความรู้ เพื่อเป็น "วิทยาทาน" เสียสละประโยชน์ของตนเองที่อาจพึงมีพึงได้ เพื่อพัฒนาคน สังคม และประเทศชาติ

2.6.3.9 มีความอดทน อดกลั้นต่อการซักถามที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจ สามารถยืดหยุ่นปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์อบรม และผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ดี มีความเป็นเพื่อนสนิทมิตรสหาย สอนกัน แนะนำกัน

2.6.3.10 มีความคิดในการริเริ่ม ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนให้เข้ากับสถานการณ์ได้ ควรเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้อื่น และผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เอาเป็นแบบอย่างได้

2.6.3.11 รู้จักกำหนดขอบเขตการสอน วางแผน เตรียมการสอน อุปกรณ์ ปรับปรุงบุคลิกภาพ การวางตนให้กระฉับกระเฉงเหมาะสมกับการเป็นวิทยากรที่ดี

2.6.3.12 ประเมินการสอนของตนเอง เพื่อแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งมีการติดตามผลการนำเอาวิชาไปปฏิบัติของผู้เข้ารับการอบรมว่าเกิดผลหรือไม่ เพียงใด เพื่อให้คำแนะนำตามความจำเป็น หรือแก้ไขปรับปรุงวิธีการสอน เมื่อจบการอบรมแล้วถามตนเองดูว่าเราให้อะไร และเขาได้รับอะไรบ้าง มีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเสมอ สำหรับหน้าที่ของวิทยากรที่ดีนั้น สามารถแบ่งตามระยะเวลาของการฝึกอบรม ได้ดังนี้ (สมชาติ กิจยรรยง, 2545: 54 – 56)

1) หน้าที่ของวิทยากรก่อนการฝึกอบรม

ก่อนที่จะมีการฝึกอบรม วิทยากรจะต้องมีภารกิจในการเตรียมตัว เพราะ วิทยากรย่อมจะทราบล่วงหน้าว่าตนจะเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องใด ดังนั้น ในขั้นตอนนี้วิทยากรควรจะดำเนินการเตรียมการเพื่อการถ่ายทอด และเปลี่ยนทัศนคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม "การเตรียมการที่ดี ย่อมสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง" เพราะจะทำให้วิทยากรเกิดความมั่นใจในการฝึกอบรม และเมื่อมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นก็สามารถแก้ไขได้อย่างเหมาะสม การเตรียมการในขั้นนี้เกี่ยวข้องกับ

(1) การประสานงานกับหน่วยงานที่จะฝึกอบรม เพื่อขอข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการฝึกอบรม ได้แก่ หลักสูตร กลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรม เอกสารประกอบการบรรยาย วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ

(2) การเขียนแผนการฝึกอบรม ข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากหน่วยงานจะเป็นประโยชน์ต่อการเขียนแผนการฝึกอบรมเป็นแนวทางสำหรับวิทยากรว่า จะถ่ายทอดหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยใช้สื่อ และเทคนิคการฝึกอบรมอย่างไร เพื่อให้เหมาะกับผู้เข้ารับการอบรม

(3) การเตรียมอุปกรณ์สื่อต่างๆ วิทยากรควรเตรียมอุปกรณ์ และสื่อต่างๆ เช่น แผ่นใส กระดาษ ฯลฯ ให้เรียบร้อยว่าเขียนครบ และถูกต้องหรือไม่ แล้วจัดเตรียมให้เรียบร้อย

2) หน้าที่ของวิทยากรระหว่างการฝึกอบรม

เมื่อวิทยากรมาถึงสถานที่จัดฝึกอบรม ควรตรวจสอบสถานที่ และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ได้จัดเตรียมไว้ และสอบถามข้อมูลต่างๆ เช่น บรรยากาศในการฝึกอบรม ใครเป็นผู้นำกลุ่ม ฯลฯ เมื่อถึงเวลาฝึกอบรมวิทยากรจะต้องดำเนินการต่างๆ ได้แก่

(1) การถ่ายทอดความรู้ วิทยากรควรมีความสามารถในการถ่ายทอด โดยอาศัยเทคนิคในการฝึกอบรม และใช้สื่ออุปกรณ์ต่างๆ ให้เป็นประโยชน์

(2) การเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความคิดเห็น วิทยากรจะต้องคอยกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน คอยชี้แนะ สรุปประเด็น และนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมด้วย

(3) การเสริมสร้างบรรยากาศ วิทยากรจะต้องสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ ทั้งด้านกายภาพ ได้แก่ อุปกรณ์ สื่อการสอน และด้านจิตใจ ได้แก่ ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้เกิดความสนใจที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา

(4) การมีมนุษยสัมพันธ์ วิทยากรจะต้องอาศัยหลักการด้านมนุษยสัมพันธ์ เพื่อเป็นการลดช่องว่างระหว่างวิทยากรกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม อันจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เกิดความประทับใจ

(5) การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ปัญหาบางอย่างวิทยากรสามารถรู้ หรือคาดเดาได้ล่วงหน้า แต่ปัญหาบางอย่างเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ไม่สามารถคาดการณ์ได้ วิทยากรที่ดี จะต้องสามารถแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี หรือบรรเทาปัญหาให้ลดน้อยลงได้

3) หน้าที่ของวิทยากรภายหลังการฝึกอบรม อาจกระทำได้โดย

(1) การประเมินผลการฝึกอบรม วิทยากรควรจะขอข้อมูลจากผู้จัดการฝึกอบรม นอกเหนือจากการประเมินโดยการสังเกตการณ์ เพื่อจะได้ทราบผลการปฏิบัติงานของตนเอง และนำมาปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

(2) การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามความจำเป็น วิทยากรควรเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามที่เห็นสมควร เช่น การมอบวุฒิปัตร์ การเลี้ยงสังสรรค์ระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรม ฯลฯ การติดตามผลการฝึกอบรม

(3) ต้องติดตามดูว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้ฝึกฝนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใด พร้อมทั้งให้คำแนะนำแก่เขาเท่าที่จำเป็น

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดลักษณะของวิทยากรกระบวนการที่ดีจากหลักสูตร "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต" และแนวคิดของวิจิตร อวระกุล มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนัก (Awareness)

2.7.1 ความหมายของความตระหนัก

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526: 20 อ้างถึงใน ประเสริฐ อำพรไพ, 2546: 12) ให้ความหมายความตระหนักว่า หมายถึง การที่บุคคลถูกคิดได้ หรือการเกิดขึ้นในความรู้สึกว่ามีสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งการรู้สึกว่ามีหรือการถูกคิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะของจิตใจ แต่ไม่ได้หมายความว่า บุคคลนั้นสามารถจำได้หรือระลึกได้ถึงลักษณะบางอย่างของสิ่งนั้น

ชูศักดิ์ วิทยาภัก (2537: 4 อ้างถึงใน อักษร สวัสดิ์, 2542: 30) ให้ความหมายของความตระหนักว่า หมายถึง การกระทำที่แสดงว่าจำได้ มีการรับรู้ การมีความรู้ หรือมีความสำนึก (Consciousness) ในอีกแง่หนึ่งความตระหนักเป็นภาวะการณ์ที่บุคคลเข้าใจถึงบางสิ่งบางอย่างของเหตุการณ์ ดังนั้น กล่าวโดยสรุปแล้ว ความตระหนักเป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึก ความสำนึก การรับรู้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง โดยอาศัยระยะเวลา ประสบการณ์ หรือสภาพแวดล้อมในสังคมเป็นสิ่งที่ช่วยในการแสดงออกพฤติกรรมนั้นๆ นั่นคือ เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นจึงเกิดความตระหนักขึ้น

เบนจามิน เอส บลูม (Bloom, 1971: 273 อ้างถึงใน อักษร สวัสดิ์, 2542: 30) กล่าวว่า ความตระหนักคล้ายกับความรู้ตรงที่ทั้งความรู้ และความตระหนักต่างไม่เน้นที่ลักษณะของสิ่งเร้า แต่ความตระหนักแตกต่างกับความรู้ตรงที่ ความตระหนักไม่จำเป็นต้องเน้นปรากฏการณ์หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด ความตระหนักจะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้ามาทำให้เกิดความตระหนัก

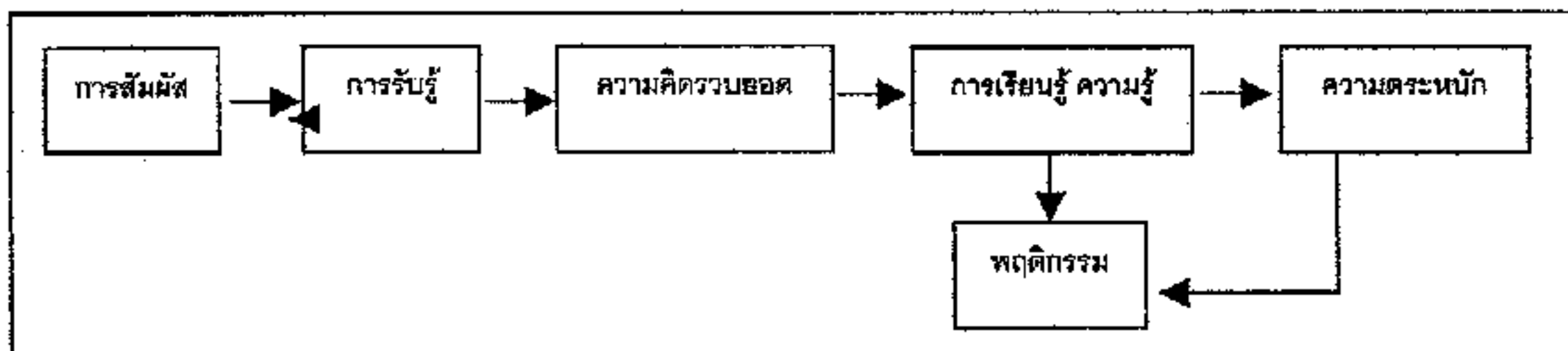
ดาโกเบิร์ต ดี รูนส์ (Runes, 1971: 32 อ้างถึงใน อักษร สวัสดิ์, 2542: 30) กล่าวถึงความตระหนักว่า ความตระหนักเป็นการกระทำที่เกิดจากความสำนึก

จากความหมายต่างๆ ของตระหนักที่นักวิชาการในสาขาต่างๆ ได้ให้ความหมายไว้ในข้างต้น สรุปความหมายได้ว่า ความตระหนัก หมายถึง การแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึก ความคิดเห็น และความปรารถนาต่างๆ อันเกิดจากการรับรู้ ความสำนึกซึ่งเป็นภาวะการณ์ที่บุคคลได้รับรู้ หรือได้รับประสบการณ์ต่างๆ มาแล้วโดยมีการประเมินค่า และตระหนักถึงความสำคัญที่ตนเองมีต่อสิ่งนั้น การที่บุคคลจะเกิดความตระหนักต่อปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งอย่างน้อยแค่ไหนนั้นย่อมขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของอวัยวะรับสัมผัส และปัจจัยทางความรู้เดิม การสังเกต ความสนใจ ความพร้อมที่จะรับรู้ เห็นคุณค่า ดังนั้นต้องใช้ระยะเวลาหรือประสบการณ์ สภาพแวดล้อม หรือสิ่งเร้าภายนอกเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลนั้นเกิดความตระหนัก เกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

2.7.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนัก

สำหรับปัจจัยหรือสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความตระหนักนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็นองค์ประกอบใหญ่ๆ คือ ลักษณะของสิ่งเร้า และลักษณะของบุคคลที่รับรู้ โดยลักษณะของสิ่งเร้าหรือคุณสมบัติของสิ่งเร้าจะเป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้บุคคลเกิดความสนใจที่จะรับรู้อันจะนำไปสู่ความตระหนักต่อไป ส่วนลักษณะของบุคคลที่รับรู้ นั้น หมายถึง การที่บุคคลจะเกิดความตระหนักต่อปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งอย่างน้อยแค่ไหนย่อมจะขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ด้าน คือ

1. ปัจจัยทางด้านกายภาพ ได้แก่ สมรรถภาพของอวัยวะรับสัมผัส หู ตา จมูก ปาก
2. ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ความรู้เดิม การสังเกตพิจารณา ความสนใจ ความตั้งใจ และความพร้อมที่จะรับรู้ การเห็นคุณค่า ฯลฯ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีอิทธิพลทำให้บุคคลเกิดความตระหนักแตกต่างกัน จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสามารถอธิบายถึงขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนักได้ ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.5 ขั้นตอนและกระบวนการเกิดความตระหนัก

แหล่งที่มา: ญัฏฐนิชชา ภูโต, 2538: 46 อ้างถึงใน ประเสริฐ อำพรไพ, 2546: 16.

จากแผนภาพจะเห็นว่า ความตระหนักเป็นผลของกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า หรือรับสัมผัสจากสิ่งเร้าแล้วจะเกิดการรับรู้ขึ้น (Perception) เมื่อเกิดการรับรู้ต่อไปจะนำไปสู่การเกิดความเข้าใจในสิ่งเร้านั้น คือ เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งเร้านั้น และนำไปสู่การเรียนรู้ขั้นต่อไป คือ มีความรู้ในสิ่งนั้น และเมื่อบุคคลเกิดความรู้แล้วก็จะมีผลนำไปสู่ความตระหนักในที่สุด ทั้งความรู้และความตระหนักก็จะนำไปสู่การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้นๆ

2.7.3 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ และความตระหนัก

ความรู้ และความตระหนักมีความสัมพันธ์ เนื่องจากทั้งความรู้ และความตระหนักต่างก็เกี่ยวข้องกับการสัมผัส และใช้จิตไตร่ตรองทั้งสิ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าความรู้เป็นสิ่งที่เกิดจากความจำ หรือความระลึกได้ในข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ที่บุคคลได้รับจากประสบการณ์ การบอกกล่าว การสังเกต ส่วนความตระหนักเป็นสิ่งที่เกิดจากความรู้ลึกหรือสำนึกบางสิ่งบางอย่างของเหตุการณ์ ซึ่งไม่เน้นความสามารถในการจำหรือการระลึกได้ อย่างไรก็ตามการที่บุคคลจะเกิดความตระหนักได้

นั่นจะต้องวัดความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ มาก่อน ดังนั้น ความรู้และความตระหนักจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง

สรุปความหมายของความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง การจำได้ การนึกได้ การมองเห็น ได้ยิน และสามารถตีความ และความตระหนัก หมายถึง การนึกคิดได้ ความรู้สึก การรับรู้เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งด้วยการพูด การเขียน แสดงพฤติกรรมเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้น และมีความรู้สึกต่อความรู้และความเข้าใจในสิ่งที่ฝึกอบรม ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สิ่งเร้ากระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเกิดความตระหนักและความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต คือ มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา และอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในท้องถิ่นของตนเอง

2.8 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation)

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมมีแนวความคิดหลักว่าเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการกระทำ และเกี่ยวข้องกับมวลชนในเรื่องของกระบวนการการตัดสินใจ ซึ่งตัดสินใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ทางสังคม และเป็นเรื่องของการกระทำโดยสมัครใจต่อกิจกรรมและโครงการ เป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ร่วมคิดตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง โดยเน้นการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของประชาชน ให้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญแก่ประชาชน แก้ปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และการสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดจากการรวมกลุ่มในรูปแบบของประชาคม ซึ่งเป็นแนวคิดที่สนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โปร่งใส และเป็นธรรมในการบริหารงาน รัฐบาลควรส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ชุมชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง ซึ่งการแก้ไขปัญหาต้องร่วมมือทำพร้อมๆ กันในทุกระดับต้องระดมทุกองค์ประกอบในสังคม โดยเฉพาะชุมชนหรือประชาคม เพื่อเสริมสร้างให้ประชาคมมีความเข้มแข็งสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตัวเอง

เมื่อพิจารณาตามโครงสร้างการปกครองท้องถิ่นแล้วจะเห็นว่า หมู่บ้าน ตำบล เป็นชุมชนพื้นฐานที่เกิดจากการรวมตัวโดยธรรมชาติของประชาชน ซึ่งการประชาชนสามารถเข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ และประสานงานกับหน่วยงานทางภาครัฐได้นั้นทำให้ความต้องการที่แท้จริงของ

ประชาชนได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการ รวมทั้งยังเป็นการรวมกลุ่มที่ช่วยให้ประชาชนรุ่นหลังได้เข้ามาเรียนรู้ถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่ควรจะได้ใส่ใจ และนำไปประยุกต์ใช้กับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมยังทำให้ประชาชนในแต่ละช่วงอายุ แต่ละอาชีพ แต่ละความคิดได้เข้ามาแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนทัศนคติระหว่างกันและกัน จากการแลกเปลี่ยนทัศนคติระหว่างกันนี้ ถือว่าเป็นการดีที่จะทำให้ประชาชนเริ่มจะมีการพัฒนาทางความคิด และเกิดความตื่นตัวในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในระดับอื่นๆ ต่อไป

2.9 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการต่อต้านการทุจริต

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการต่อต้านการทุจริตนั้น เป็นแนวคิดในการป้องกันการทุจริตที่หน่วยงานหรือองค์กรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตใช้เป็นแนวคิดหลักในการแก้ไขปัญหาการทุจริต เพราะการทุจริตเป็นการกระทำของผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ซึ่งประชาชนเป็นผู้มอบหน้าที่เหล่านี้ให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐ เมื่อมีการใช้อำนาจอธิปไตยในทางที่ผิดประชาชนจำเป็นต้องมีการผนึกกำลังร่วมกันในการป้องกันและต่อต้านการทุจริต เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชน สำนักงาน ป.ป.ช. ก็เช่นเดียวกันมีการนำทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริตมาใช้เป็นแนวความคิดหลักในการอบรมผู้เข้าร่วมสัมมนาในหลักสูตร “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต” ตามโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการต่อต้านการทุจริตเป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ร่วมคิดตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง โดยเน้นการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชน ในการแก้ปัญหาคอร์รัปชัน และการป้องกันการทุจริตร่วมกันในชุมชนของตนเอง โดยประชาชนสามารถให้ช่องทางในการตรวจสอบอำนาจรัฐ และคุ้มครองสิทธิ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2545ก) ซึ่งมีหลายช่องทางด้วยกัน คือ

2.9.1 ช่องทางการรวมกลุ่มประชาชนในชุมชน

การรวมกลุ่ม รวมพลังของคนในชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต มีความจำเป็นที่คนในชุมชนจะต้องร่วมมือกัน หากพบเบาะแสการทุจริต เช่น

การพบปะแสดงการทุจริตในการทำงานของ อบต. คนในชุมชนสามารถช่วยกันแก้ปัญหาได้ โดยวิธีต่อไปนี (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2544ข)

2.9.1.1 การรวมตัวกันยื่นข้อเรียกร้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการบริหาร อบต. ประธานสภา อบต. หากไม่เป็นผลจึงเสนอไปตามลำดับชั้นถึงนายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นต้น

2.9.1.2 หากดำเนินการตามข้อ 2.9.1.1 ยังไม่เป็นผล กลุ่มพลังประชาชนสามารถยื่นเรื่องต่อองค์การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เช่น คณะกรรมการ ป.ป.ช. ศาลปกครอง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ฯลฯ ได้

2.9.1.3 ประชาชนสามารถเข้าชื่อเสนอให้มีการถอดถอนออกจากตำแหน่งได้

การใช้ช่องทางการรวมกลุ่มประชาชนในชุมชนถือเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองในระบบประชาธิปไตยในระดับรากหญ้า เพื่อปกป้องและคุ้มครองผลประโยชน์ของส่วนรวม ขณะเดียวกันฝ่ายประชาชนที่มารวมกลุ่มก็ควรที่จะรับฟังข้อเท็จจริง ข้อกำหนด และเหตุผลของตัวแทนว่ามีข้อขัดข้องประการใดจึงไม่อาจบริหารงานให้เป็นไปตามคาดหวังของประชาชนได้ หากเหตุผลที่แสดงนั้นมีคำอธิบายที่ชัดเจนและไม่มีเจตนาในการทุจริต ก็อาจจะดำเนินการแก้ไขได้โดยละมุนละม่อม เช่น การขอโทษ หรือให้ลาออก เป็นต้น แต่หากมีพฤติการณ์ทุจริตมิชอบในการบริหารงาน ก็ควรดำเนินการไปตามขั้นตอนทางกฎหมายต่อไป

2.9.2 ช่องทางการมีส่วนร่วมกับองค์กรอื่นนอกชุมชน

คำพึ่งพิงพลังของประชาชนในชุมชนอาจไม่มีอำนาจต่อรอง และไม่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตได้อย่างเพียงพอ หากขาดพลังสนับสนุนจากภายนอกชุมชนก็อาจจะแก้ไขปัญหาการทุจริตได้ยาก ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ประชาชนในชุมชนต้องประสานงานกับประชาชนกลุ่มองค์กรภายนอกชุมชนร่วมเป็นเครือข่ายสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพราะจำเป็นต้องระดมทรัพยากรจากองค์กรอื่นๆ เช่น การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร การช่วยชี้เบาะแสการสนับสนุนทางวิชาการ และรวมพลังเสนอข้อเรียกร้องต่างๆ เป็นต้น

2.9.3 ช่องทางสื่อมวลชน

หลายกรณีที่สื่อมวลชนมีบทบาทในการป้องกันคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดโปงพฤติกรรมทุจริตในวงราชการ เช่น การฉ้อ การเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ ส่วยทางหลวง และการทุจริตการเลือกตั้ง เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อให้มีอำนาจต่อรองและสร้างเครือข่ายให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ประชาชนควรมีบทบาทร่วมกับสื่อมวลชน และใช้ช่องทางสื่อมวลชนเป็นกระบอกเสียงในการปกป้องสิทธิของชุมชน และเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเรื่องการป้องกันการทุจริตในท้องถิ่นได้

2.9.4 ช่องทางกฎหมาย

มาตรการและกลไกตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและคุ้มครองสิทธิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดช่องทางกฎหมายในการป้องกัน/แก้ไขการทุจริต เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้ช่องทางเหล่านี้ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2544ข)

2.9.4.1 กลไกตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

- 1) คณะกรรมการ ป.ป.ช.
- 2) ศาลปกครอง
- 3) ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
- 4) ม.304 เข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง
- 5) ม.286 เข้าชื่อถอดถอนสมาชิกสภาและผู้บริหารท้องถิ่น

2.9.4.2 กลไกคุ้มครองสิทธิ

- 1) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- 2) ศาลรัฐธรรมนูญ
- 3) ม.28 การยกข้อความในรัฐธรรมนูญต่อสู้คดีทางศาล
- 4) ม.170 เข้าชื่อเสนอกฎหมาย
- 5) ม.287 เข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น
- 6) คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

นอกจากนี้ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตได้หลายระดับ คือ

ระดับบุคคล ในฐานะที่เป็นบุคคลหนึ่งในสังคมที่อยู่ท่ามกลางสถานการณ์ต่างๆ อาจมีโอกาสและแรงจูงใจหลายอย่างที่ทำให้เกิดการทุจริตและส่งเสริมการทุจริตขึ้นมาในท้องถิ่นได้ ดังนั้นประชาชนทุกคนจึงมีส่วนสำคัญที่จะช่วยป้องกันการทุจริต ซึ่งสามารถกระทำได้ดังนี้

1. การมีจิตใจสุจริต สร้างวินัยในตนเอง มีคุณธรรมและละอายที่จะทำการทุจริต ตระหนักถึงผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากการทุจริตที่มีต่อตนเอง ชุมชน สังคม เมื่อทุกคนมีพื้นฐานจิตใจที่ดีมีคุณธรรมแล้วย่อมเป็นเกราะกำบังที่ดีที่จะไม่ให้มีการทุจริตได้

2. ไม่ประพฤติ ปฏิบัติหรือทำการทุจริตไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ประชาชนต้องช่วยกัน ป้องกันการทุจริต โดยไม่ทำการทุจริตเองทั้งการทุจริตต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ หรือร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อกระทำการทุจริต ตระหนักถึงโทษของการทุจริตว่าเป็นที่รังเกียจของสังคม หากทุกคนเตือนตนเองและทำได้จริงแล้วจะไม่ก่อให้เกิดการทุจริตอย่างแน่นอน

3. ต้องไม่สนับสนุนหรือส่งเสริมให้ผู้อื่นกระทำการทุจริต โดยเริ่มจากคนใกล้ชิดในครอบครัวและคนรอบข้างขยายวงออกไปสู่บุคคลอื่นๆ โดยการไม่เลือกคนทุจริตหรือมีพฤติกรรมที่จะทุจริตเข้าไปเป็นสมาชิกสภาในระดับต่างๆ หรือเข้าไปดำเนินกิจกรรมของส่วนรวม เป็นต้น

4. หากพบเห็นการทุจริตต้องช่วยกันตักเตือน แนะนำ หรือแจ้งเบาะแส ทั้งนี้จะช่วยทำให้ผู้ที่คิดจะกระทำการทุจริตเกิดความเกรงกลัว ซึ่งการดำเนินการอาจมีหลายระดับ กล่าวคือ หากเป็นคนที่สามารถจะพูดคุยกันได้ก็ต้องตักเตือนหรือนำมาชี้ให้เห็นถึงโทษของการทุจริต แต่หากเกินกว่าที่จะพูดคุยกันได้ก็ใช้ช่องทางตามขั้นตอนของกฎหมาย เช่น การร้องเรียน การแจ้งเบาะแสให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการต่อไป

ระดับชุมชน ในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชน กลุ่มองค์กรต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนควรมีการรวมกลุ่ม สร้างเครือข่ายของกลุ่ม เพื่อเข้ามาร่วมตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่น หรือ อบต. ให้เป็นไปอย่างถูกต้องและไม่กระทำการทุจริต อาจรวมกลุ่มในรูปของชมรมชาวบ้านด้านการทุจริตอย่างน้อยก็จะทำให้คนที่คิดจะกระทำการทุจริตรู้สึกว่ามีใครคอยตรวจสอบอยู่ตลอดเวลา เป็นการป้องปรามการทุจริตได้อีกวิธีหนึ่ง และหากเกิดการทุจริตขึ้นในชุมชนก็ใช้พลังกลุ่มในการกดดันให้มีการตรวจสอบและแก้ไขปัญหาคต่อไป ซึ่งการรวมกันเป็นกลุ่มนั้นเป็นกลยุทธ์การทำงานที่นำเอาพลังของกลุ่มมาช่วยป้องกันการทุจริตได้ โดยมีการดำเนินงานในระดับชุมชน ดังต่อไปนี้

1. การรวมกลุ่ม โดยเริ่มจากการพูดคุยกันในกลุ่มเล็กๆ ที่มีความคิดเห็นคล้ายกันแล้วขยายวงออกไปสู่บุคคลอื่นๆ เพื่อดึงเข้าร่วมเป็นสมาชิกมีการปรึกษาหารือ กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายการทำงานร่วมกัน รวมถึงการวางแผนงานในการทำงานของกลุ่มด้วย

2. การสร้างเครือข่าย การดำเนินงานเพื่อป้องกันการทุจริตในชุมชนนั้นสามารถทำได้โดยการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตขึ้น เป็นการรวมพลังของกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ในชุมชน มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชน เครือข่ายจะมีแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างตายตัว มีการประชุมวางแผนการทำงานของเครือข่าย

3. การกำหนดกติกาชุมชน เมื่อชุมชนมีการรวมกลุ่ม และสร้างเครือข่ายขึ้นแล้ว ควรมีการกำหนดกฎของหมู่บ้าน กติกาของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติสำหรับคนในชุมชน แลยังเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนไม่ให้กระทำการทุจริตได้ มีการกำหนด

โทษทางสังคมไว้ เช่น หากผู้ใดทุจริตหรือสนับสนุนการทุจริต เพื่อนบ้านและคนในชุมชนจะไม่คบค้าสมาคมด้วย ไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ไม่ให้เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนต่างๆ เป็นต้น

4. การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหว เป็นการแสดงออกทางสังคมที่จะให้คนทุจริตหรือคนที่จะกระทำการทุจริตรู้ว่าชุมชนเขาจริงเขาจังในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เช่น จัดทำป้ายคำขวัญต่อต้านการทุจริต การจัดเวทีประชาคมเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริต การร้องเรียน การรวมตัว หรือชุมนุมเรียกร้องโดยสงบ เป็นต้น

ระดับสังคม ในการดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริตนั้น นอกจากพลังกลุ่มเครือข่ายในชุมชนแล้ว ยังมีกลุ่มพลังแนวร่วมจากภายนอกอีกมากมายที่สามารถจะประสานงานได้ด้วย โดยการสร้างเครือข่ายหรือขอการสนับสนุน เพื่อให้การดำเนินงานของชุมชนเกิดผลและมีพลังมากยิ่งขึ้น ซึ่งหน่วยงานภายนอกที่ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริต ได้แก่ องค์กระอิสระตามรัฐธรรมนูญ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (คตง.) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีองค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ สมาคมต่างๆ เครือข่ายประชาชนด้านคอร์รัปชัน และสื่อมวลชน เป็นต้น การดำเนินงานเพื่อเชื่อมต่อกับองค์กรภายนอก อาจทำได้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. สมัครเข้าเป็นองค์กรสมาชิกเครือข่ายต่างๆ เช่น เป็นสมาชิกเครือข่ายประชาชนด้านคอร์รัปชัน (คปต.)
2. การแจ้งเรื่องราวร้องเรียนการทุจริต ส่งข้อมูลหรือเบาะแสการทุจริตไปให้หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง
3. การขอรับการสนับสนุนการดำเนินงาน เช่น ขอสนับสนุนทางวิชาการ งบประมาณ ดำเนินงาน เป็นต้น
4. การร่วมเคลื่อนไหว เมื่อเกิดกรณีการทุจริตในชุมชนอื่นๆ กลุ่มอาจรวมพลังเพื่อเข้าร่วมช่วยกันแก้ปัญหา หรือหากชุมชนเรามีกรณีการทุจริตเกิดขึ้นก็สามารถขอให้เครือข่ายภายนอกเข้ามาร่วมเคลื่อนไหวเพื่อแก้ปัญหาได้

2.10 รูปแบบและวิธีการในการป้องกันการทุจริต

วิธีการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เพราะการทุจริตมีกลไกการปรับตัวที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทุกรูปแบบ การจะป้องกันการทุจริตนั้น จะ

ต้องเริ่มจากการหยุดการเติบโตและแพร่ขยายการทุจริต จากการศึกษา พบว่า รูปแบบและวิธีการในการป้องกันการทุจริตนั้นมีหลากหลายวิธี ได้แก่

2.10.1 การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานราชการ

2.10.2 การบังคับใช้กฎหมายเพื่อต่อต้านการทุจริต และเสริมความเข้มแข็งให้กับหน่วยงาน ซึ่งมีหน้าที่ดูแลป้องกันและปราบปรามการทุจริต

2.10.3 การผลักดันกฎหมายที่ควบคุมต้นเหตุของการทุจริต เช่น สนับสนุนกฎหมายการจัดเก็บภาษีทรัพย์สินและมรดก ที่เน้นการจัดเก็บในอัตราก้าวหน้า

2.10.4 การส่งเสริมความกล้าหาญทางจริยธรรม ในการเปิดเผย เปิดโปงกลไกและวิธีการทุจริตควบคู่กับการปกป้องพยาน

2.10.5 การกำหนดโทษ และบทลงโทษผู้กระทำการทุจริต

2.10.6 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ จากการเคารพนับถือบุคคลที่มีทรัพย์สินหรือมีอำนาจมาเป็นการเคารพนับถือที่คำนึงถึงความดี

2.10.7 การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบโครงการ

2.10.8 การให้การศึกษาแก่สังคมและสาธารณะในการต่อต้านการทุจริต ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับผลเสียที่เกิดจากการทุจริต วิธีการป้องกันการทุจริต วิธีการแจ้งเบาะแสหรือข่าวสารเกี่ยวกับการทุจริต การสร้างเครือข่ายประชาชนในการต่อต้านการทุจริต เป็นต้น

2.10.9 การส่งเสริมให้มีการใช้จรรยาบรรณในวิชาชีพ

2.11 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตในต่างประเทศ

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริตในต่างประเทศนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากฎหมายของประเทศออสเตรเลีย ประเทศเกาหลี และประเทศฮ่องกง พบว่า แต่ละประเทศมีแนวความคิดที่เน้นไปในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริตเหมือนกัน แต่จะมีวิธีการในการป้องกันการทุจริตที่แตกต่างกันไป ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปวิธีการในการป้องกันการทุจริตได้ดังต่อไปนี้

2.11.1 การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้ถึงกฎ ระเบียบของหน่วยงานรัฐ

ประเทศที่ใช้มาตรการการป้องกันการทุจริต และกลยุทธ์ในการป้องกันการทุจริตโดยวิธีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ถึงกฎ ระเบียบต่างๆ ของหน่วยงานรัฐ คือ ประเทศออสเตรเลีย หน่วยงาน Independent Commission Against Corruption (ICAC) ของประเทศออสเตรเลียจะใช้มาตรการในการป้องกันการทุจริต ด้วยวิธีการประชาสัมพันธ์ ซึ่งเรียกว่า "มาตรการยุทธวิธีคลื่นระลอก" กล่าวคือ เมื่อเกิดการทุจริตขึ้นที่ใด หน่วยงาน ICAC จะเข้าไปสู่จุดนั้นเพื่อปราบปรามการทุจริต ประโคมข่าวการทุจริตและผลกระทบให้กระจายออกคล้ายคลื่นระลอก โดยจะให้ความรู้และแนวทางในการป้องกันแก้ไขแก่ประชาชนไปพร้อมๆ กันเป็น Package เพื่อไม่ให้เกิดกรณีดังกล่าวขึ้นอีก เช่น เมื่อมีการทุจริตขึ้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งในประเทศออสเตรเลีย หน่วยงาน ICAC ด้วยความร่วมมือกับสื่อจะลงไปตามดำเนินการตามอำนาจหน้าที่และประโคมข่าวทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ รวมถึงการให้ความรู้และแนวทางป้องกันแก้ไขแก่ประชาชนในคราวเดียวกัน เพื่อให้เป็นข่าวกระจายไปทั่วประเทศ ซึ่งหน่วยงาน ICAC ประสบความสำเร็จกับยุทธวิธีดังกล่าวอย่างมาก ในทางตรงกันข้ามถ้าหากไม่ใช้วิธีนี้แต่ยังใช้วิธีเดิมๆ คือ การที่ลงไปให้ความรู้ด้านการป้องกันกับประชาชนที่ละชุมชนรวม 19 ล้านคนทั่วประเทศ หน่วยงาน ICAC คำนวณแล้วว่าจำเป็นจะต้องใช้เวลาประมาณ 200 ปี จึงจะบรรลุวัตถุประสงค์

นอกจากนี้ ยังมีประเทศที่ใช้มาตรการการป้องกันการทุจริต และกลยุทธ์ในการป้องกันการทุจริตโดยวิธีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ถึงกฎ ระเบียบต่างๆ ของหน่วยงานรัฐ และเผยแพร่ให้ประชาชนรับรู้ถึงผลเสียของการคอร์รัปชันอีกประเทศหนึ่ง คือ ประเทศฮ่องกง หน่วยงาน Independent Commission Against Corruption (ICAC) ของประเทศฮ่องกงจะเน้นสำนักป้องกันการทุจริต และสำนักชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งสำนักป้องกันการทุจริตมีหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติงาน และวิธีการดำเนินงานของหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ สำหรับบทบาทของสำนักชุมชนสัมพันธ์นั้นมีหน้าที่เผยแพร่ให้ประชาชนรับรู้ถึงผลเสียของการคอร์รัปชัน และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ถึงกฎ ระเบียบต่างๆ ของหน่วยงานรัฐ โดยมีการแสวงหาความช่วยเหลือสนับสนุนการต่อต้านคอร์รัปชันผ่านสื่อมวลชนและเครือข่าย ณ สำนักงานและสาขาทั้ง 8 แห่ง ข่าวสารการต่อต้านคอร์รัปชันจะถ่ายทอดผ่านทางละครโทรทัศน์ รายการวิทยุ การประกาศโฆษณาทางวิทยุ รวมทั้งข่าวหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ มีการจัดทำละครโทรทัศน์เพื่อเสริมสร้างการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน ICAC จะจัดกิจกรรมการป้องกันการทุจริตให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการต่างๆ โดยเฉพาะหน่วยงานที่ต้องมีการติดต่อใกล้ชิดประชาชน เพื่อให้หน่วยงานราชการให้บริการประชาชนอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม

2.11.2 การสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการต่อต้านการคอร์รัปชัน

จากการศึกษาและการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตในต่างประเทศ พบว่า ประเทศที่ใช้มาตรการในการป้องกันการทุจริต และกลยุทธ์การป้องกันการทุจริตโดยวิธีการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการต่อต้านการคอร์รัปชัน ได้แก่ ประเทศเกาหลี กล่าวคือ หน่วยงาน Presidential Commission on Anti - Corruption (PCAC) ของประเทศเกาหลีจะใช้วิธีการสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้แก่ประชาชน และสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อต้านการคอร์รัปชัน โดยให้ถือเป็นมาตรการร่วมในการป้องกันการทุจริตของเครือข่ายองค์กรต่อต้านการคอร์รัปชันทั่วประเทศ โดยหน่วยงานนี้จะมีหน้าที่ในการดำเนินการและประสานงานระหว่างเครือข่ายกำหนดแผนงาน/กิจกรรมต่างๆ ได้แก่

2.11.2.1 แผนงานกำหนดมาตรการในการต่อสู้กับการคอร์รัปชันและปลูก จิตสำนึก สาธารณะเกี่ยวกับการต่อต้านการคอร์รัปชัน

2.11.2.2 แผนงานเปิดประตูให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการคอร์รัปชัน

2.11.2.3 แผนงานการยื่นเรื่องเพื่อขอแก้กฎหมาย

2.11.2.4 แผนงานความร่วมมือต่อต้านการคอร์รัปชันระดับสากล

2.11.2.5 การสร้างตัวอย่างความร่วมมือระหว่างประชาสังคม (civil society) และรัฐบาลในการเคลื่อนไหวต่อต้านการคอร์รัปชัน

2.11.2.6 แผนงานการให้ความรู้และการศึกษาเกี่ยวกับการต่อต้านการคอร์รัปชัน การสนับสนุนสมาชิกผู้สนใจ และการจัดอภิปรายสาธารณะ

นอกจากนี้ประเทศเกาหลียังมีมาตรการในการกระตุ้นให้ประชาชน กลุ่มประชาสังคมช่วยกันสอดส่องและรายงานการคอร์รัปชัน การให้การศึกษาแก่สังคมและสาธารณะในการต่อต้านการคอร์รัปชันอีกด้วย

2.11.3 การให้ความรู้ด้านการป้องกันการทุจริตและส่งเสริมค่านิยมที่ดีให้แก่

เยาวชน

นอกจากการใช้มาตรการการป้องกันการทุจริต และกลยุทธ์ในการป้องกันการทุจริตโดยวิธีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ถึงกฎ ระเบียบต่างๆ ของหน่วยงานรัฐแล้ว ประเทศฮ่องกงยังมีกลยุทธ์ในการป้องกันการทุจริตที่โดดเด่นอีกวิธีหนึ่ง คือ การให้ความรู้ด้านการป้องกันการทุจริตและส่งเสริมค่านิยมที่ดีให้แก่เยาวชน กล่าวคือ เยาวชนเป็นอีกเป้าหมายหนึ่งที่ ICAC จะให้ความรู้ด้านการป้องกันการทุจริตและส่งเสริมค่านิยมที่ดีระหว่างเยาวชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ซึ่งให้วิธีการเผยแพร่กฎการหมายต่อต้านคอร์รัปชัน ให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการคอร์รัปชัน โดยมีการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้กับเด็กอนุบาล นักเรียนชั้นประถม และนักเรียนชั้นมัธยม ตลอดจนนักศึกษาในมหาวิทยาลัยอีกด้วย ICAC ได้เจาะกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่สร้างปัญหาในสังคมฮ่องกง ซึ่งได้แก่ กลุ่มชนที่มาจากจีนแผ่นดินใหญ่ เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมของฮ่องกงได้ และสอนให้เข้าใจกฎหมายต่อต้านการคอร์รัปชันของฮ่องกง ซึ่งมีทั้งการจัดโปรแกรมให้การศึกษาและจัดหลักสูตรฝึกอบรม และนำเยี่ยมชม ICAC จัดทำแผ่นพับและสิ่งพิมพ์แจกจ่ายประชาชน รวมทั้งจัดรายการวิทยุ ละครโทรทัศน์ และมีการสอบถามข้อมูลทางโทรศัพท์อีกด้วย

2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.12.1 งานวิจัยในประเทศ

จากการศึกษาผลงานวิจัยต่างๆ พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการฝึกอบรม และมีรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลผลมานำเสนอ ดังต่อไปนี้

ศุภพงษ์ ปิ่นเวลา (2535) ได้ทำการศึกษา การประเมินผลโครงการฝึกอบรมช่างฝีมือเร่งรัด (ขรร.) โดยให้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลโครงการอบรมช่างฝีมือเร่งรัด สาขาช่างก่ออิฐ – ฉาบปูน ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ ผู้ให้การฝึกอบรม ซึ่งเป็นอาจารย์สอนของวิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์ และผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพ จำนวน 8 คน และผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งเป็นราษฎรตำบลหาดลำ อำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามผู้ให้การฝึกอบรม แบบสอบถามผู้รับการฝึกอบรม และแบบทดสอบภาคปฏิบัติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัย (1) ผลการประเมินองค์ประกอบด้านบริบท พบว่า การจัดหลักสูตรอยู่ในระดับดีมาก เนื้อหาสาระสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม แต่ควรเพิ่มระยะเวลาในการฝึกอบรมให้มากขึ้น (2) ผลการประเมินองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อน พบว่า ผู้ให้การฝึกอบรมส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในวิชาชีพด้านนี้มากกว่า 5 ปี มีความรู้ในวิชาชีพ มีการวางแผน และเตรียมการสอนได้เป็นอย่างดี ให้ความเอาใจใส่ต่อผู้เข้ารับการอบรม สำหรับเครื่องมือ วัสดุฝึก สถานที่ และงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม (3) ผล

การประเมินองค์ประกอบด้านกระบวนการจัดการฝึกอบรม พบว่า การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมนี้ช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ และเข้าใจในเรื่องการประเมินผล มีการประเมินผลตรงตามวัตถุประสงค์ และสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ส่วนด้านการบริหารและการบริการในการจัดการฝึกอบรมนั้น ได้รับการสนับสนุนพอสมควร และ (4) ผลการประเมินองค์ประกอบด้านผลผลิต พบว่า ผลที่ได้จากการฝึกอบรมบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้เข้ารับการอบรมพึงพอใจกับการฝึกอบรมในครั้งนี้ ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น และผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมอยู่ในเกณฑ์ดี

บุญพจน์ หวังมีชัย (2535) ได้ทำการศึกษา ติดตามผลโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้นวิทยาลัยเกษตรกรรมแพร่ ประจำปี 2534 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการทัศนคติของผู้ผ่านการฝึกอบรมที่มีต่อวิชาที่เข้าอบรม การจัดโครงการข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้นกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากบัญชีรายชื่อผู้ผ่านการฝึกอบรม ประจำปี 2534 ของวิทยาลัยเกษตรกรรมแพร่ ซึ่งได้ตัวแทนประชากรรวม 180 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ใช้แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบปิด (Closed Question) และคำถามแบบเปิด (Opened – End Question) โดยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ถึงกลุ่มประชากรตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าไคสแควร์ และค่าความสัมพันธ์แบบซี (Contingency Coefficient)

ผลการวิจัย พบว่า (1) ภายหลังการฝึกอบรม ผู้ผ่านการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความรู้ในเรื่องของการเกษตรปานกลาง สามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน แต่การนำความรู้ไปปฏิบัตินั้นไม่ทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น (2) ผู้ผ่านการฝึกอบรมมีทัศนคติต่อวิชาที่เข้าอบรมในเรื่องของ เนื้อหาวิชาสมบูรณ์ตรงตามที่คาดหวังไว้ในระดับปานกลาง อาจารย์ผู้สอนสอนได้ตรงตามหัวข้อที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมาก การที่ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ ความเข้าใจในวิชาที่อบรมระดับปานกลาง ความพึงพอใจในหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจในการสอนของอาจารย์อยู่ในระดับมาก (3) สำหรับทัศนคติในเรื่องต่างๆ ต่อการจัดโครงการมีดังนี้ การรับสมัครของเจ้าหน้าที่มีความพึงพอใจค่อนข้างมาก การจัดพาหนะบริการมีความพึงพอใจมาก การประชาสัมพันธ์มีความพึงพอใจมาก และพิธีมอบวุฒิบัตรมีความพึงพอใจมาก

สมบุญ ดันยะ (2537) ได้ทำการศึกษา การประเมินผลโครงการฝึกอบรมครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ส.ป.ช.) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) ปีงบประมาณ 2537 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิตของโครงการภายหลังสิ้นสุดการอบรม

ผลการวิจัย พบว่า (1) ปัจจัยเบื้องต้นในการดำเนินโครงการ องค์ประกอบกรรมการดำเนินงาน การแต่งตั้งมอบหมายงานให้ผู้รับผิดชอบ ตลอดจนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการมีความเหมาะสมในระดับมาก หลักสูตรการฝึกอบรมของครู สข. มีความสอดคล้องกับความต้องการสภาพปัญหา และความรู้ ความสามารถพื้นฐานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในระดับมาก ส่วนหลักสูตรการฝึกอบรมครู สปข. สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในระดับมาก แต่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความรู้ ความสามารถพื้นฐานในระดับปานกลาง วิทยาการที่ให้การฝึกอบรมเป็นวิทยาการสังกัดวิทยาลัยครู และสปจ. ในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน มีการเตรียมวิทยาการทั้งในระดับกรมและระดับหน่วยฝึกอบรม คณะกรรมการดำเนินงานคิดว่า การพิจารณาวิทยาการการติดต่อประสานงานกับวิทยาการมีความเหมาะสม แต่มีกิจกรรมการเตรียมวิทยาการและประชุมระหว่างวิทยากรน้อย วัสดุอุปกรณ์มีความเหมาะสมและเพียงพอสำหรับการฝึกอบรม สถานที่ฝึกอบรมเป็นห้องประชุมหรือห้องเรียนที่ใช้พัฒนามีความเหมาะสมระดับมาก (2) การประเมินกระบวนการในการดำเนินโครงการ มีการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ในระดับมาก กิจกรรมการฝึกอบรม บรรยากาศในการฝึกอบรม และผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความเป็นกันเอง ส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาอุปสรรค (3) การประเมินผลผลิตของโครงการเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้ที่เพิ่มมากขึ้น และหวังที่จะนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ได้มาก และ (4) การประเมินผลผลิตของโครงการ เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมในระยะหนึ่ง ด้านการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในสังกัด สปข. เกือบทั้งหมดได้นำความรู้ไปใช้ในทศเนื้อหาวิชา โดยเฉพาะเนื้อหาจิตสำนึกในวิชาชีพครูไปใช้มากที่สุด

มติ กำหนดแน (2539) ได้ทำการศึกษาการดำเนินการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการดำเนินการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ข้าราชการที่ปฏิบัติงานในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู และผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา รวมทั้งสิ้น 343 คน

ผลการวิจัย พบว่า (1) ในการดำเนินการฝึกอบรม ผู้ดำเนินการได้เลือกสรรวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถ การศึกษาเทคนิคการฝึกอบรม การศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความคิดเห็นว่า กิจกรรมในการฝึกอบรมน่าสนใจ สามารถนำความรู้ไปพัฒนางานและตนเองได้ และ (2) ปัญหาที่สำคัญในการดำเนินการฝึกอบรม ได้แก่ วิธีการประเมินผล และการติดตามผลการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเสนอแนะว่า ควรคัดเลือกวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ การใช้สื่อที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา การจัดทำคู่มือ

และเอกสารประกอบการฝึกอบรมที่มีคุณภาพ การใช้เทคนิควิธีการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ และ
ความสะอาดกลบคายของสถานที่ฝึกอบรม

กนิษฐา สุวัตรกุล (2541) ได้ทำการประเมินผลโครงการฝึกอบรมอาชีพ : ศึกษาเฉพาะ
กรณีศูนย์ส่งเสริมและฝึกอาชีพสตรีภาคกลาง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินผลการดำเนิน
โครงการ และศึกษาปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานฝึกอบรม และเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาที่
เหมาะสม

ผลการวิจัย พบว่า (1) การประเมินสภาพแวดล้อมโดยรวมมีความเหมาะสมระดับปาน
กลาง (2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ความพอเพียงของทรัพยากรด้านต่างๆ อยู่ในระดับ
ปานกลาง (3) การประเมินกระบวนการ พบว่า กระบวนการฝึกอบรมมีความเหมาะสมในระดับ
ปานกลาง (4) การประเมินผลผลิต พบว่า มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ทั้งนี้ ผลผลิตมี
ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ และความคาดหวังของผู้เข้ารับการฝึกอบรม (5) ผล
การประเมินความสำเร็จของโครงการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และ (6) ปัญหา
อุปสรรคในการดำเนินงาน ได้แก่ บุคลากรขาดความชำนาญ และครูผู้สอนมีจำนวนน้อย และผู้เข้า
รับการฝึกอบรมไม่มาเข้าร่วมกระบวนการอย่างครบถ้วน

2.12.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

ฮิช (Hsieh, 1999: 284) ได้ทำการศึกษา การประเมินประสิทธิผลการเรียนการสอนวิชา
เทคโนโลยีการประกันภัย และการธนาคารหลักสูตร 2 ปี ระดับวิทยาลัยในไต้หวัน โดยมีวัตถุประสงค์
เพื่อประเมินหลักสูตรสาขาวิชาเทคโนโลยีการประกันภัย และการธนาคารของวิทยาลัยใน
ไต้หวัน จำนวน 10 แห่ง ซึ่งเน้นในประเด็นของหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน วิธีสอน การให้บริการ
แนะนำปรึกษา สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน และการปฏิบัติงาน โดยเก็บข้อมูลเชิงพรรณนา สุ่มตัวอย่าง
จากนักเรียน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในคณะ ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล
โดยใช้ ANOVA, t-test และ Cross tab เพื่อแสดงผลการเรียนการสอนให้ตรงตามความต้องการ
ของผู้เรียน

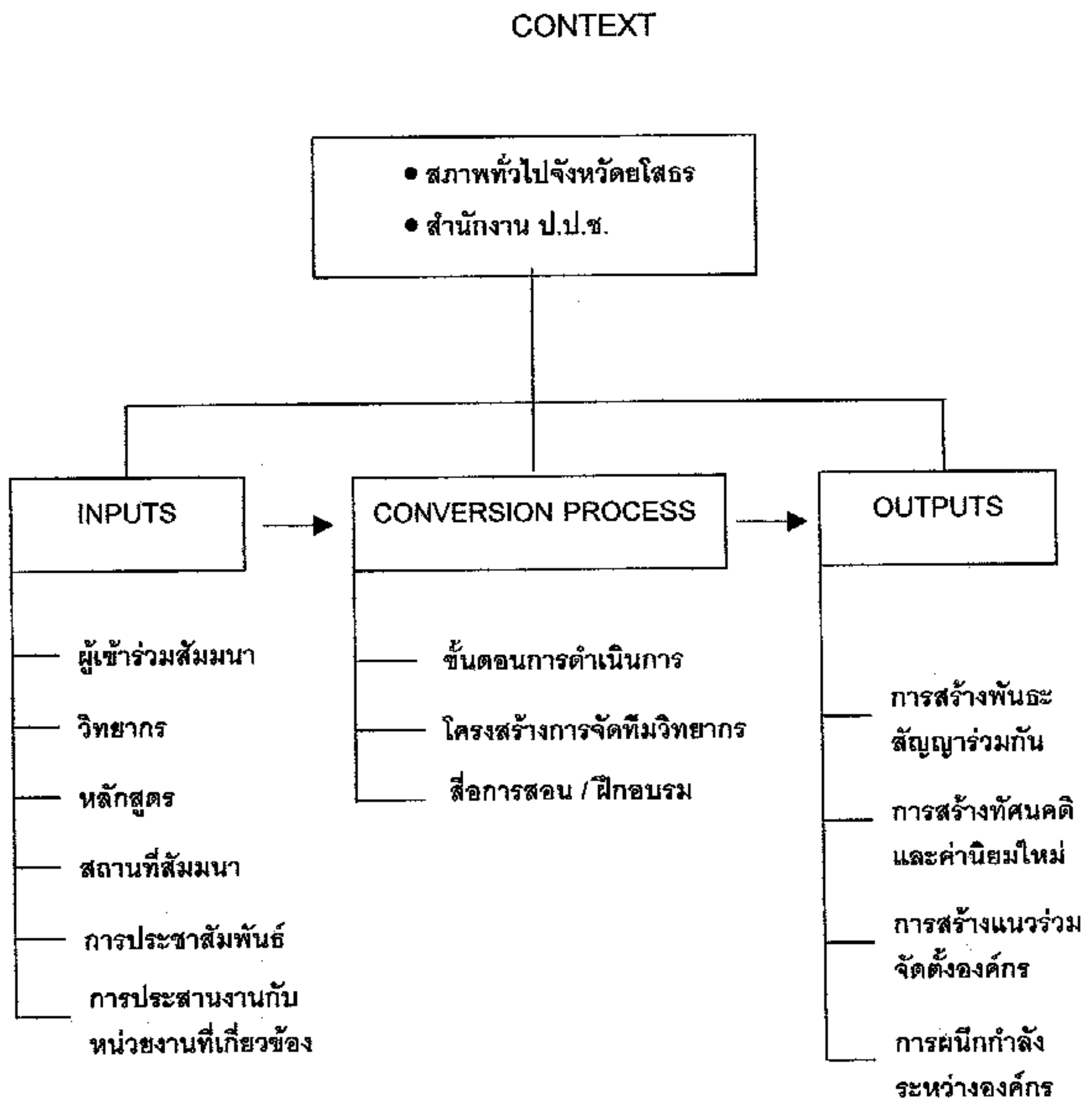
ผลการวิจัย พบว่า (1) หลักสูตรมีความเหมาะสมด้านความรู้ และสร้างความชำนาญให้
แก่ผู้เรียน แต่ยังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนได้ครบทุกด้าน ส่วนบุคลากรของ
คณะ (อาจารย์และเจ้าหน้าที่) พบว่า มีความพอใจทั้งด้านการเตรียมการเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้
ให้แก่ผู้เรียน และด้านหน้าที่การงานในวิทยาลัย (2) ข้อเสนอแนะ พบว่า หลักสูตรในไต้หวันตอบ

สนองต่อการเข้าทำงานในภาคธุรกิจ แต่ควรมีการพัฒนาด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร และรูปแบบ การเรียนการสอน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีขั้นสูงในอนาคต

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวม และศึกษาเอกสาร งานวิจัยต่างๆ อาจสรุปได้ว่า การ ประเมินผลโครงการฝึกอบรมมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกองค์กร และหน่วยงานควรจะต้อง ตระหนักถึง และเล็งเห็นความจำเป็นของการประเมินโครงการฝึกอบรม ทั้งนี้เนื่องจาก ผลการ ประเมินสามารถช่วยพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานให้เกิดการเรียนรู้ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาองค์กร หรือหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป นอกจากนี้ การประเมินโครงการฝึกอบรมยังเป็น ขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญของกระบวนการฝึกอบรมที่จะช่วยให้หน่วยงานได้ทราบข้อมูลป้อนกลับที่ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงโครงการฝึกอบรม และเป็นการประเมินสัมฤทธิ์ ผลของโครงการฝึกอบรม ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่ผู้บริหารนำไปประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับโครง การฝึกอบรม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะประเมินโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งเป็นโครงการ ฝึกอบรมของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต จะช่วยให้ทราบถึงประ สติภาพ และประสิทธิผลของโครงการ และจะช่วยให้ผู้บริหารโครงการพิจารณาได้ว่า การดำเนิน งานของโครงการเป็นไปตามกระบวนการที่กำหนดไว้ตามขั้นตอนการวางแผนโครงการหรือไม่ และ เป็นประโยชน์ต่อการหาจุดเด่น จุดด้อยอีกด้วย

การประเมินผลโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์นั้น เป็นการประเมินผลที่เน้นเรื่อง บทบาทการประเมิน เพื่อการนำข้อมูลมาใช้อย่างเหมาะสม โดยมีรูปแบบการประเมินผล 2 แบบ คือ การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการให้ ดีขึ้น และการประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อตัดสินคุณค่าของ โครงการ ตลอดจนค้นหาสิ่งที่ดีของโครงการเพื่อนำไปใช้กับโครงการอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ประกอบกับการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสามารถกำหนดกรอบ การประเมินผลการดำเนินงานโครงการได้ ดังต่อไปนี้

2.13 กรอบการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ

ภาพที่ 2.6 กรอบแนวคิดการประเมินผลการดำเนินงานโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

2.14 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

ในการศึกษารั้วนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาดัวแปรต่างๆ คือ การสัมมนาสมาชิก อบต. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน การเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และผลสำเร็จ โดยกำหนดความหมาย ดังต่อไปนี้

2.14.1 โครงการประชุมปฏิบัติการวิทยากรกลาง หมายถึง โครงการประชุมวิทยากรกลางซึ่งกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยวิทยากรจากส่วนกลางในภาคราชการและองค์กรภาคเอกชน จำนวน 50 คน โครงการประชุมปฏิบัติการวิทยากรกลางเป็นโครงการที่มีความสำคัญเนื่องจากวิทยากรกลางจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในโครงการฝึกทบทวนวิทยากรจังหวัด และโครงการฝึกอบรมวิทยากรจังหวัด รุ่นที่ 2 ต่อไป จึงมีความจำเป็นที่จะเตรียมทีมวิทยากรกลางให้มีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้และสร้างความเข้าใจให้กับวิทยากรจังหวัดในการจัดฝึกอบรม โดยใช้รูปแบบ เทคนิควิธีการแบบมีส่วนร่วม และสร้างทีมวิทยากรจังหวัดให้สามารถเป็นวิทยากรอบรมกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ได้ นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดแนวทาง วิธีปฏิบัติสำหรับวิทยากรกลาง เพื่อถ่ายทอดให้กับวิทยากรจังหวัดได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้วิทยากรจังหวัดมีความสามารถในการถ่ายทอดตามเนื้อหาหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2.14.2 โครงการฝึกอบรมวิทยากรจังหวัด หมายถึง โครงการฝึกอบรมวิทยากรจังหวัดซึ่งกลุ่มเป้าหมายของโครงการประกอบด้วยวิทยากรกระบวนการ (Facilitator) ที่หน่วยงานต่างๆ ทั่วประเทศให้การสนับสนุน และดำเนินการสรรหาโดยศูนย์อำนวยการและประสานงานเครือข่ายป้องกันการค้ามนุษย์ (ศอ.ปปช.) ในระบบอาสาสมัครจำนวน 900 คน ผู้ประสานงานประจำจังหวัดละ 1 คน รวม 75 จังหวัด (รวมทั้งสิ้น 975 คน) เพื่อให้วิทยากรจังหวัดที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในเรื่อง

2.14.2.1 บทบาทหน้าที่ของวิทยากรจังหวัด

2.14.2.2 โครงการสัมมนาสมาชิก อบต. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำภาคประชาชน

2.14.2.3 วิธีดำเนินการสัมมนาตามหลักสูตร “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต”

2.14.2.4 การวางแผนดำเนินการสัมมนาตามโครงการสัมมนาสมาชิก อบต. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำภาคประชาชนได้

2.14.3 โครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ หมายถึง โครงการสัมมนาสมาชิก อบต. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชนตามหลักสูตร “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต” ของจังหวัดยโสธร โดยกลุ่มเป้าหมายของโครงการ ได้แก่ อบต. และสภาตำบล จำนวน 78 แห่ง รวม 44 รุ่น ประกอบด้วย สมาชิก สภา อบต.และสภาตำบล กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความตระหนักในเรื่อง

2.14.3.1 ผลกระทบของการทุจริต หรือฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือการคอร์รัปชัน

2.14.3.2 สามารถกำหนดแนวทาง หรือวิธีการในการใช้ช่องทางกฎหมาย และช่องทางทางสังคมที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตในท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง

2.14.3.3 สามารถสร้างข้อตกลงร่วมกันในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.14.4 การประเมินผลโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ หมายถึง การตัดสินคุณค่าของโครงการฝึกอบรมที่ได้ผลลัพธ์ทั้งหมดเมื่อโครงการสิ้นสุดลง โดยศึกษาใน 3 ด้าน

2.14.4.1 ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่

1) ผู้เข้าร่วมสัมมนา หมายถึง สมาชิก สภา อบต.และสภาตำบล กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชนในจุดดำเนินการสัมมนาทั้ง 4 แห่ง รวมทั้งสิ้น 8 อบต. ได้แก่ ดู่ทุ่ง ลำราญ เด็ด ขันไคใหญ่ หนองเรือ สิงห์ พุ่งदै และทุ่งนางโกล ซึ่งเข้าร่วมสัมมนาในโครงการสัมมนาสมาชิก อบต. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชนตามหลักสูตร “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต” โดยทำการประเมินผู้เข้าร่วมสัมมนาในประเด็นที่เกี่ยวกับความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมสัมมนา และความรู้ ความสามารถที่ได้รับจากการฝึกอบรม

2) วิทยากร หมายถึง วิทยากรประจำจังหวัดยโสธร ซึ่งทำหน้าที่ดำเนินการสัมมนา และถ่ายทอดความรู้ สร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาในเรื่องของการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในท้องถิ่นของตนเอง โดยทำการประเมินวิทยากรในประเด็นที่

เกี่ยวกับความเหมาะสมของวิทยากรกับเนื้อหาหลักสูตร และความสามารถของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

3) หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาที่เป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับโครงสร้าง และบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล การทุจริต ปัญหา และผลกระทบของการทุจริต กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและป้องกันการทุจริต เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการสัมมนาตามโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ โดยทำการประเมินหลักสูตรในประเด็นที่เกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักสูตรกับวัตถุประสงค์ ความเหมาะสมของหลักสูตรกับระยะเวลา ความเหมาะสมของหลักสูตรกับกลุ่มเป้าหมาย

4) สถานที่สัมมนา หมายถึง สถานที่ที่ใช้ในการจัดสัมมนา ซึ่งจะต้องมีลักษณะและขนาดที่เหมาะสมกับจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนา ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ คือ ห้องประชุมสามารถบรรจุได้ประมาณ 120 คน ห้องแบ่งกลุ่มย่อยสามารถบรรจุได้ประมาณ 20 – 30 คน และต้องมีรูปแบบการจัดที่นั่งโดยใช้เฉพาะเก้าอี้จัดเป็นรูปครึ่งวงกลม และต้องมีบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เข้าสัมมนาสูง โดยทำการประเมินสถานที่สัมมนาในประเด็นที่เกี่ยวกับความเหมาะสมของสถานที่สัมมนาต่อหลักสูตร และจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม

5) การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การแจ้งข่าวสารของโครงการสัมมนา สมาชิก อบต. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน ให้แก่หน่วยงานราชการช่วยประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อของหน่วยงาน ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุ อสมท. และแจ้งข่าวสารแก่หน่วยงานต้นสังกัดของกลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมายได้รับทราบในเรื่องของหลักการ วัตถุประสงค์ของโครงการ ทราบประโยชน์ที่จะได้รับทำให้เกิดความสนใจที่จะเข้าร่วมสัมมนาโดยสมัครใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการสัมมนาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยทำการประเมินการประชาสัมพันธ์ในประเด็นที่เกี่ยวกับความเหมาะสม และความพร้อมในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ

6) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หมายถึง การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ หน่วยงานระดับจังหวัดเพื่อขอความร่วมมือในการกำชับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ และดูแล ติดตามผลการดำเนินงานโครงการฯ ประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นสมาชิก อบต. ประสานงานกับกรมการพัฒนาชุมชน เพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน โดยทำการประเมินการประสานงานในประเด็นที่เกี่ยวกับความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.14.4.2 ด้านกระบวนการ ได้แก่

1) การจัดการสัมมนาตามแผนการดำเนินงาน หมายถึง การจัดการสัมมนาตามแผนการดำเนินงานของจังหวัดยโสธร เพื่อศึกษาว่า หน่วยดำเนินงานมีการดำเนินงานเป็นไปอย่างเหมาะสมตามแผนของโครงการหรือไม่ โดยทำการประเมินในประเด็นที่เกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินกิจกรรมการสัมมนาจนบรรลุผลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสัมมนาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด และการอำนวยความสะดวกทั้งก่อนและระหว่างการประชุมของหน่วยดำเนินการที่ได้รับมอบหมาย

2) โครงสร้างการจัดทีมวิทยากร หมายถึง การจัดทีมวิทยากรตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ได้แก่ ในพื้นที่ดำเนินการสัมมนาแต่ละจุดดำเนินการควรมีวิทยากรทีมละ 3 คน โดยมีวิทยากรหลัก 1 คน และอีก 2 คน ทำหน้าที่เป็นวิทยากรผู้ช่วย โดยทำการประเมินในประเด็นที่เกี่ยวกับรูปแบบ โครงสร้างการจัดทีมของวิทยากรจังหวัด

3) สื่อการสอน/ฝึกอบรม หมายถึง สื่อการสอนที่ใช้ประกอบในการสัมมนา ได้แก่ แผ่นพับ แผ่นใส เครื่องฉายแผ่นใส โทรทัศน์ เครื่องฉายวิดีโอทัศน์ กระดาน บอร์ด เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยทำการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับสื่อที่ใช้มีความเหมาะสมกับสถานที่หรือไม่ ความชำนาญในการใช้สื่อของวิทยากรจังหวัด และการเตรียมความพร้อมของเครื่องใช้ทัศนอุปกรณ์

2.14.4.3 ด้านผลผลิต ได้แก่

1) การสร้างพันธมิตรสัญญาร่วมกัน หมายถึง ผลผลิตที่ได้จากการเรียนรู้ตามกิจกรรมการสัมมนาของโครงการ โดยเป็นการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้เข้าร่วมสัมมนา 3 แบบ ได้แก่ แบบที่ 1 การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันของสมาชิก อบต. แบบที่ 2 การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันของผู้นำภาคประชาชน และแบบที่ 3 การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันของสมาชิก อบต. และผู้นำภาคประชาชน ซึ่งจะแสดงออกมาในรูปของการกำหนดแนวทางปฏิบัติต่อการป้องกันการทุจริตในท้องถิ่น โดยผู้วิจัยทำการศึกษามิตรสัญญาร่วมกันใน 2 ประเด็น คือ 1) การทำบันทึกข้อตกลงที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้านการป้องกันการทุจริต และการทำบันทึกข้อตกลงที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้านการป้องกันการทุจริต 2) บันทึกข้อตกลงที่เน้นการนำไปปฏิบัติได้ในระยะสั้น และบันทึกข้อตกลงที่เน้นการนำไปปฏิบัติได้ในระยะยาว

2) การสร้างทัศนคติ และค่านิยมใหม่ หมายถึง ผลผลิตที่ได้จากการเรียนรู้ตามกิจกรรมการสัมมนาของโครงการ โดยเป็นการให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของประชาชนในการตรวจสอบการบริหารงานของ อบต. จึงทำให้ประชาชนเกิด

ความเชื่อมั่นในกระบวนการมีส่วนร่วม เกิดความมั่นใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง เกิดความสนใจในการติดตามการทำงานของ อบต. ซึ่งนับได้ว่าเป็นการสร้างทัศนคติ และค่านิยมใหม่ให้แก่ประชาชนในเรื่องของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เป็นวิธีการให้ความรู้ด้านการป้องกันการทุจริตและส่งเสริมค่านิยมที่ดีให้แก่เยาวชน และยังเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนเกิดค่านิยมด้านความซื่อสัตย์สุจริตอีกด้วย

3) การสร้างแนวร่วมจัดตั้งองค์กร หมายถึง การที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาเกิดความตระหนักในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต อยากเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลท้องถิ่นของตนเองให้ปราศจากการทุจริต จึงต้องการสร้างแนวร่วมของประชาชนในการจัดตั้งองค์กร เพื่อต่อต้านการทุจริตขึ้นหลังจากผ่านการสัมมนาโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

4) การผนึกกำลังระหว่างองค์กร หมายถึง ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในการดำเนินโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ อันได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกับกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักงานนายกรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง กรมพัฒนาชุมชน ฯลฯ เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องของผลเสียหาย และความร้ายแรงที่เกิดจากการทุจริต สิทธิ เสรีภาพ มาตรการกลไกในการนำมาใช้เพื่อการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ และกรมมีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทุจริตของชุมชนให้เข้มแข็ง และเป็นไปอย่างยั่งยืน

2.14.5 ประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ หมายถึง องค์ประกอบของกิจกรรมการสัมมนา ซึ่งเป็นตัวชี้วัดการเกิดประสิทธิผลของกิจกรรมการสัมมนาประกอบด้วยปัจจัยทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพในการถ่ายทอดของวิทยากร จังหวัด ผู้เข้าร่วมสัมมนา เนื้อหาหลักสูตร สถานที่สัมมนาและสื่อทัศนูปกรณ์ การบริหารโครงการ และการประชาสัมพันธ์โครงการ โดยเน้นศึกษาถึงประสิทธิภาพของวิทยากรจังหวัดในการถ่ายทอดความรู้เนื้อหาวิชาตามหลักสูตร กระบวนการสัมมนา และระยะเวลาของการสัมมนาว่าเป็นไปอย่างเหมาะสมตามแผนของโครงการ และการบริหารโครงการของหน่วยดำเนินการสัมมนาหรือไม่ และสามารถดำเนินกิจกรรมการสัมมนาจนบรรลุผลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสัมมนาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด โดยวิเคราะห์จากจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาในโครงการสัมมนาผู้บริหารและสมาชิก อบต. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชนว่าอยู่ในระดับใด

และมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันได้ตรงตามประเด็น และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการ
สัมมนาด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตหรือไม่

2.14.6 ผลผลิต หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการกิจกรรมการสัมมนาโครง
การประถมศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ได้สำเร็จตามแผน ระยะเวลา และบรรลุวัตถุประสงค์ที่โครง
การฯ กำหนดไว้

2.14.7 ความตระหนัก หมายถึง การที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตร
"การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต" ได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้อง
กันและแก้ไขปัญหาการทุจริต จึงทำให้เกิดการรับรู้ การเรียนรู้ และมีความตระหนักถึงผลกระทบ
ของการทุจริต หรือข้อราษฎรบังหลวง หรือการคอร์รัปชัน จนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจ
สอบ ป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตในท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง และสามารถสร้างข้อตกลงร่วม
กันในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.15 ประเด็นในการประเมินผลปัจจัยการดำเนินงานด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของโครงการประถมศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

ปัจจัยการดำเนินงานในด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโครงการประถมศึกษาและ
ชุมชนสัมพันธ์นั้นมี 3 ด้าน คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ซึ่งในแต่ละด้านก็จะมี
ประเด็นในการประเมินผลที่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปประเด็นในการประเมินผล
ปัจจัยการดำเนินงานด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโครงการประถมศึกษาและชุมชน
สัมพันธ์ได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 ประเด็นในการประเมินผลด้านปัจจัยนำเข้า

ที่	ปัจจัยการดำเนินงาน	ประเด็นในการประเมินผล
1	หลักสูตรการสัมมนา	● ความเหมาะสมของหลักสูตรกับวัตถุประสงค์ ● ความเหมาะสมของหลักสูตรกับระยะเวลา ● ความเหมาะสมของหลักสูตรกับกลุ่มเป้าหมาย
2	เนื้อหารายวิชา	● ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชากับหลักสูตร ● ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชากับระยะเวลา
3	วิทยากร	● ความเหมาะสมของวิทยากรกับเนื้อหาวิชา ● ความสามารถของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ● การเตรียมความพร้อมของวิทยากร
4	ผู้เข้ารับการอบรม	● ความเหมาะสมของผู้เข้ารับการอบรมกับโครงการ ● ความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับจากการฝึกอบรม
5	เอกสารประกอบการฝึกอบรม	● ความสอดคล้องกับเนื้อหาการบรรยาย ● ความครบถ้วนของรายละเอียด
6	สถานที่จัดฝึกอบรม	● ความเหมาะสมของสถานที่ต่อหลักสูตร ● ความเหมาะสมของสถานที่ต่อจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม ● ความสะดวกในการเดินทาง
7	การประสานงาน	● ความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
8	การประชาสัมพันธ์	● ความเหมาะสม ความพร้อมในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ

ตารางที่ 2.2 ประเด็นในการประเมินผลด้านกระบวนการ

ที่	ปัจจัยการดำเนินงาน	ประเด็นในการประเมินผล
1	การจัดสัมมนาตามแผนการดำเนินงาน	● ความสามารถในการดำเนินกิจกรรมการสัมมนาจนบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2	โครงสร้างการจัดทีมวิทยากร	● รูปแบบโครงสร้างการจัดทีมวิทยากร
3	วัสดุอุปกรณ์	● ความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ ● ความพอเพียงของวัสดุอุปกรณ์ ● ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์

ตารางที่ 2.3 ประเด็นในการประเมินผลด้านผลผลิต

ที่	ปัจจัยการดำเนินงาน	ประเด็นในการประเมินผล
1	การสร้างพันธมิตรสัญญาร่วมกัน	● ความสามารถในการจัดทำบันทึกข้อตกลงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้านการป้องกันการทุจริต
2	การสร้างทัศนคติ และค่านิยมใหม่	● การสร้างทัศนคติ และค่านิยมใหม่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
3	การสร้างแนวร่วมจัดตั้งองค์กร	● ผู้เข้าร่วมสัมมนาเกิดความตระหนักในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต อยากเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลท้องถิ่นของตนเองให้ปราศจากการทุจริต จึงต้องการสร้างแนวร่วมของประชาชนในการจัดตั้งองค์กร
4	การผนึกกำลังระหว่างองค์กร	● ความสามารถในการร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในการดำเนินโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การประเมินผลโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ เป็นการประเมินผลเพื่อศึกษาการดำเนินงานตามโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ว่ามีผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด และการบริหารโครงการฯ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร นอกจากนี้ ยังมีการเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม และวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานของโครงการฯ เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริตของสำนักงาน ป.ป.ช. และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องได้ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดการออกแบบวิจัย ดังนี้

- 3.1 การกำหนดวิธีการศึกษาวิจัย
- 3.2 การกำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมาย
- 3.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การดำเนินงานวิจัย
- 3.5 การวิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพ
- 3.6 การนำเสนอผลการวิจัย
- 3.7 วิธีดำเนินการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 การกำหนดวิธีการศึกษาวิจัย

วิธีการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยในลักษณะพหุวิธี (Multi-methods) ซึ่งการวิจัยในลักษณะพหุวิธีที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบไปด้วย

การวิจัยเอกสาร ได้แก่ การรวบรวมเอกสารงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ มาศึกษาและวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และประเด็นที่ทำการศึกษา โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 3.1

การวิจัยเชิงสำรวจ เป็นการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม¹ การสัมภาษณ์เชิงลึก² และการเสวนาเฉพาะกลุ่มแบบเข้มข้น³ ซึ่งผู้วิจัยต้องทำการกำหนดวิธีการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และประเด็นที่ศึกษาด้วย โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.1 รายละเอียดการวิจัยเอกสาร (Documentary Analysis)

แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล / ประเด็นในการเก็บข้อมูล
1. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.)	ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลทางเอกสารจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในประเด็นเกี่ยวกับ • ความเป็นมาของโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ • รายละเอียดการจัดสัมมนาโครงการสัมมนาผู้บริหาร และสมาชิก อบต. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน • ผลการดำเนินการสัมมนาของจังหวัดยโสธร โดยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่อไปนี้ • เอกสารการจัดตั้งโครงการประชาศึกษา และชุมชนสัมพันธ์ • รายงานการสัมมนาโครงการย่อยของโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ได้แก่ - โครงการประชุมปฏิบัติการวิทยากรกลาง - โครงการฝึกอบรมวิทยากรจังหวัด - โครงการสัมมนาหลักสูตร "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต"

¹ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) หมายถึง การเก็บข้อมูลโดยเข้าไปเป็นสมาชิกในสถานการณ์ หรือปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา ซึ่งจะให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540: 269)

² การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หมายถึง การเก็บข้อมูลที่ไม่ได้มีการกำหนดโครงสร้างของข้อมูลที่ต้องการเก็บไว้ล่วงหน้าตายตัว แต่ต้องมีการกำหนดประเด็นต่างๆ ไว้ล่วงหน้าว่าจะต้องซักถามในเรื่องใดบ้าง ผู้สัมภาษณ์จะต้องซักถาม ติดตามรายละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ โดยพยายามให้การซักถามดำเนินไปอย่างราบรื่น และได้ข้อมูลตรงตามประเด็นที่ต้องการ วิธีการนี้จะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นหรือข้อมูลได้อย่างเต็มที่ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540: 255)

³ การเสวนาเฉพาะกลุ่มแบบเข้มข้น (Focus Group) หมายถึง การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการนัดให้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลมานั่งประชุมเพื่อซักถามเก็บข้อมูลต่างๆ แต่ต้องมีการกำหนดประเด็นไว้ล่วงหน้าว่าจะต้องซักถามในเรื่องใดบ้าง การแสดงความคิดเห็นหรือการซักถามจะเป็นไปในลักษณะการสนทนา ผู้ให้ข้อมูลควรมีความคิดเห็นเป็นไปอย่างอิสระ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540: 256-257)

ตารางที่ 3.1 รายละเอียดการวิจัยเอกสาร (ต่อ)

แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล / ประเด็นในการเก็บข้อมูล
2. ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	• สรุปผลการดำเนินงานของจังหวัดยโสธร • รายงานการประเมินผลการดำเนินงานโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ระยะ 1 ระยะ 2 ระยะ 3 และระยะ 3 เพิ่มเติม • ข้อตกลงร่วมกันในการป้องกันการทุจริตของจังหวัดยโสธร ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลทางเอกสารจากศูนย์บริการวิชาการสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ได้แก่ • แนวคิดและทฤษฎีมวลชนสัมพันธ์ • แนวคิดและทฤษฎีการประเมินผลโครงการ • แนวคิดและทฤษฎีการประเมินผลการฝึกอบรม
3. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลทางเอกสารจากหอสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ได้แก่ • แนวคิดและทฤษฎีมวลชนสัมพันธ์ • แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน • แนวคิดและทฤษฎีการประเมินผลโครงการ
4. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลทางเอกสารจากหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ได้แก่ • แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการต่อต้านการทุจริต • แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน • แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน
5. หอสมุดสภาวิจัยแห่งชาติ	ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลทางเอกสารจากหอสมุดสภาวิจัยแห่งชาติเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ได้แก่ • แนวคิดและทฤษฎีการประเมินผลโครงการ • วิธีการในการป้องกันการทุจริต
6. Internet	ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ • แนวคิดในการป้องกันการทุจริตของประเทศออสเตรเลีย, ฮ่องกง และเกาหลี

ตารางที่ 3.2 รายละเอียดการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research)

แหล่งข้อมูล / วิธีการเก็บข้อมูล	ประเด็นในการเก็บข้อมูล
1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)	ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนาในประเด็นเกี่ยวกับ ● ประสิทธิภาพในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาของวิทยากรจังหวัด ● การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต ● การนำผลการสัมมนาไปขยายความคิด และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ● การปฏิบัติตามข้อตกลงได้อย่างเป็นรูปธรรม ● ประโยชน์ที่ได้รับจากการสัมมนาโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ● ปัญหา และข้อเสนอแนะในการสัมมนาโครงการฯ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทำการสัมภาษณ์วิทยากรจังหวัด และบุคคลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารกิจกรรมโครงการสัมมนา อันได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจังหวัด กรมพัฒนาชุมชน ฯลฯ ในประเด็นเกี่ยวกับ ● พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมสัมมนา ● ผลสำเร็จของการดำเนินงานโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ● การบริหารกิจกรรมการสัมมนาของหน่วยดำเนินการ ● ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโครงการฯ ● ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์
2. การเสวนาเฉพาะกลุ่มแบบ เข้มข้น (Focus group)	ผู้วิจัยได้ทำการนัดประชุมบุคคลในกลุ่มตัวอย่าง 5 - 9 คน เพื่อมาพูดคุย และให้ข้อมูล ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่างๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ● กิจกรรมการสัมมนาในเรื่องของ - ประสิทธิภาพในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาของวิทยากรจังหวัด - เนื้อหาหลักสูตร - สถานที่จัดสัมมนา - การประชาสัมพันธ์โครงการฯ - การบริหารการสัมมนาของหน่วยดำเนินการ ● การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต ● การนำความรู้ที่ได้จากการสัมมนาไปใช้ประโยชน์

3.2 การกำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมสัมมนาในโครงการสัมมนาสมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน ตามหลักสูตร “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการต่อต้านการทุจริต” ในเขตพื้นที่จังหวัดยโสธร จำนวน 4 รุ่น ประกอบไปด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 8 แห่ง ได้แก่ คู่งุ้ง ลำราญ เด็ด ชันไคใหญ่ หนองเรือ สิงห์ ทุ่งแต้ และทุ่งนางโกล โดยมีสมาชิก สภา อบต.และสภาตำบล จำนวน 160 คน กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน รวม 80 คน และผู้นำภาคประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน (ชาย 1 คน หญิง 1 คน) รวม 160 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน

สำหรับประชากรและกลุ่มตัวอย่างในจุดดำเนินการสัมมนาทั้ง 4 รุ่นที่กล่าวมาข้างต้น เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เกิดจากข้อจำกัดของผู้วิจัย ซึ่งต้องร่วมเดินทางไปกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ป.ป.ช. เพื่อทำการติดตามผลการดำเนินงานโครงการประชาธิปไตยและชุมชนสัมพันธ์ หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงทำการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากบัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนาในแต่ละรุ่นของ 4 จุดดำเนินการ ซึ่งได้ตัวแทนประชากรในแต่ละรุ่นจำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้บริหารและสมาชิก อบต. จำนวน 4 คน กำนัน / ผู้ใหญ่บ้านจำนวน 2 คน และผู้นำภาคประชาชนจำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 40 คน มาทำการซักถาม พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องของการสัมมนาโครงการประชาธิปไตยและชุมชนสัมพันธ์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังทำการสุ่มเลือกวิทยากรจังหวัดผู้ดำเนินการสัมมนาในพื้นที่สังเกตการณ์จำนวน 10 คน เพื่อเก็บข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมสัมมนาด้านการป้องกันการทุจริตด้วย

3.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยประกอบด้วย

3.3.1 แบบสอบถามวิทยากรจังหวัด

เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยส่งให้ทีมวิทยากรจังหวัดผู้ดำเนินการสัมมนาโครงการสัมมนาสมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน ตามหลักสูตร “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการต่อต้านการทุจริต” ในเขตพื้นที่จังหวัดยโสธร ณ จุดดำเนินการสัมมนาที่กำหนดไว้

4 แห่ง โดยให้วิทยากรจังหวัดแสดงความคิดเห็นและถือให้เป็นความคิดเห็นร่วมกันของทีมวิทยากรจังหวัด ในประเด็นที่เกี่ยวกับ

3.3.1.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาตามหลักสูตรของผู้เข้าร่วมสัมมนา

3.3.1.2 ทักษะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตของผู้เข้าร่วมสัมมนา

3.3.1.3 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการสัมมนา โดยวิเคราะห์และประเมินผล
ในประเด็นพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตของผู้เข้าร่วมสัมมนา

3.3.2 แบบสังเกตการณ์

เป็นแบบสังเกตการณ์ที่ผู้วิจัยนำมาใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยในการดำเนินงานด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโครงการฯ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมสัมมนา และประสิทธิภาพในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาของวิทยากรจังหวัด ประกอบด้วย

3.3.2.1 การบันทึกข้อมูลจำนวนกลุ่มเป้าหมาย และจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาในกิจกรรมการสัมมนาทั้ง 2 วัน

3.3.2.2 การบันทึกสถานการณ์เกี่ยวกับสถานที่ , การบริหารโครงการ , การประสานงานและอำนวยความสะดวก , ทีมวิทยากร , ผู้เข้าร่วมสัมมนา , โสตทัศนูปกรณ์ บรรยากาศในการสัมมนา และข้อสังเกตอื่นๆ

3.3.3 แบบบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการป้องกันการทุจริต

เป็นแบบบันทึกข้อตกลงในการป้องกันการทุจริตที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาร่วมกันจัดทำขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) สมาชิก อบต. 2) ผู้นำภาคประชาชน และ 3) สมาชิก อบต. และผู้นำภาคประชาชนในประเด็นเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

3.3.4 แบบบันทึกการเสวนาเฉพาะกลุ่ม

เป็นแบบบันทึกที่ผู้วิจัยใช้บันทึกความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาขณะทำการเสวนาเฉพาะกลุ่มในประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

3.3.4.1 ประสิทธิภาพของวิทยากรจังหวัดในการถ่ายทอดเนื้อหาหลักสูตร

3.3.4.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริตในท้องถิ่นของตนเอง

3.3.4.3 การนำความรู้ที่ได้รับจากการสัมมนาไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

3.3.4.4 ปัญหา อุปสรรคในการสัมมนา และการบริหารโครงการฯ

3.3.5 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยนำมาใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนา วิทยากรจังหวัด เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานในจุดดำเนินการสัมมนา และผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดยโสธร ในประเด็นที่เกี่ยวกับ

- 3.3.5.1 ประสิทธิภาพในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาของวิทยากรจังหวัด
- 3.3.5.2 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมสัมมนาในการป้องกันการทุจริต
- 3.3.5.3 การนำความรู้ที่ได้รับจากการสัมมนาไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
- 3.3.5.4 การปฏิบัติตามข้อตกลงได้อย่างเป็นรูปธรรม
- 3.3.5.5 ผลสำเร็จของการดำเนินงานโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์
- 3.3.5.6 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของโครงการฯ
- 3.3.5.7 ผลสำเร็จของการดำเนินงานโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์
- 3.3.5.8 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการสัมมนา และการบริหารโครงการฯ

3.4 การดำเนินงานวิจัย

สำหรับแผนในการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาในการทบทวนวรรณกรรม และวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การออกแบบงานวิจัย การสร้างแบบสอบถาม การทดสอบแบบสอบถาม และแนวทางในการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลภาคสนาม การประมวลผลและวิเคราะห์ผลรวมทั้งสิ้น 16 เดือน โดยมีรายละเอียดของช่วงเวลา และระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 3.3 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ประเภทของกิจกรรม	ช่วงเวลา	ระยะเวลา (เดือน)
1. การทบทวนวรรณกรรม และวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	มี.ค. - พ.ค. 46	3
2. การออกแบบงานวิจัย	มิ.ย. 46	1
3. การสร้าง ทดสอบแบบสอบถาม และแนวทางในการสัมภาษณ์	ก.ค. - ส.ค.46	2
4. การเก็บข้อมูลภาคสนาม	ก.ย.46 - มี.ค. 47	7
5. การประมวลผลและวิเคราะห์ผล	พ.ย.47 - ม.ค.48	3

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม แบบสังเกต การณ์ การสัมภาษณ์ และการเสวนาเฉพาะกลุ่มมาทำวิเคราะห์ ซึ่งการประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยยึดแนวคิดทฤษฎี ควบคุมบริบท ตามแนวความคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลให้ลึกซึ้ง และสร้างข้อสรุปที่หนักแน่น น่าเชื่อถือ แล้วจึงนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตารางและความเรียง ตามประเด็นของการวิจัย ซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.5.1 ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนาขณะลงพื้นที่ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร กระบวนการ และระยะเวลาของวิทยากรจังหวัด พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้งก่อนการสัมมนา ในระหว่างการสัมมนา และหลังการสัมมนา การเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมสัมมนาในด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านทัศนคติ การแสดงความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในด้านการป้องกันการทุจริต ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการบรรยาย นำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตาราง และอ่านผลตาราง

3.5.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกข้อตกลงในการป้องกันการทุจริต เป็นการวิเคราะห์การจัดทำบันทึกข้อตกลงที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาร่วมกันจัดทำขึ้นในวันที่สองของการสัมมนา ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกข้อตกลงในการป้องกันการทุจริตผู้วิจัยจึงนำมาแยกออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านที่เกี่ยวกับการป้องกันการทุจริต และด้านที่ไม่เกี่ยวกับการป้องกันการทุจริต แล้วจึงนำมาคิดเป็นจำนวนร้อยละ และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตาราง

3.5.3 ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกการประชุมกลุ่มย่อย วิเคราะห์ถึงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาต่อองค์ประกอบของกิจกรรมการสัมมนาการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ได้แก่ ประสิทธิภาพในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร กระบวนการ และระยะเวลาของวิทยากรจังหวัด เนื้อหาหลักสูตร สถานที่และสื่อทัศนูปกรณ์ การบริหารโครงการ และการประชาสัมพันธ์โครงการ และการนำความรู้ที่ได้จากการสัมมนาไปขยายความคิด ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการบรรยาย และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตารางเช่นกัน

3.6 การนำเสนอผลการวิจัย

หลังจากที่ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว จึงนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการบรรยายข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งมีการนำเสนอบทสัมภาษณ์จากกรณีศึกษารายบุคคล และจากการเสวนาเฉพาะกลุ่มพร้อมกับการสรุปผลในแต่ละกรณีศึกษา นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังนำเสนอผลการวิจัยในรูปของตารางพร้อมการอ่านผลตาราง และการกำหนดผลการวิจัยเป็นประเด็นด้วยเช่นกัน

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลของโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารภายในสำนักงาน ป.ป.ช. อันได้แก่ เอกสารโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ รายงานการติดตามประเมินผลโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ตั้งแต่ระยะที่ 1 – ระยะที่ 3 นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเฉพาะจังหวัดยโสธร ร่วมกับคณะเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ป.ป.ช. ในการติดตามผลการดำเนินโครงการสัมมนาผู้บริหารและสมาชิก อบต. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน เพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนา วิทยากรจังหวัด เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลหน่วยดำเนินการสัมมนา และผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดยโสธร ประกอบกับการเลวนาเฉพาะกลุ่มผู้เข้าร่วมสัมมนาในประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของวิทยากรจังหวัดในการถ่ายทอดเนื้อหาหลักสูตร พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตของผู้เข้าร่วมสัมมนา และการนำบันทึกข้อตกลงไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นรูปธรรม สำหรับการสังเกตการณ์นั้นผู้วิจัยได้ทำการสังเกตการณ์ในเรื่องของการดำเนินกระบวนการสัมมนาทั้ง 2 วัน พฤติกรรมของผู้เข้าร่วมสัมมนาใน 3 ช่วงเวลา ได้แก่ ก่อนการสัมมนา ระหว่างการสัมมนา และหลังการสัมมนา การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรตามเนื้อหาหลักสูตร ความสัมพันธ์ระหว่างวิทยากรกับผู้เข้าร่วมสัมมนา การเตรียมความพร้อมก่อนการสัมมนา และการบริหารโครงการฯ เป็นต้น

สำหรับในเรื่องของการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล และประเมินผลในด้านปัจจัยนำเข้า , ขั้นตอนการดำเนินการสัมมนา และผลผลิต ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผล ดังนี้

4.1 การประเมินปัจจัยนำเข้า (INPUTS)

การประเมินปัจจัยนำเข้าในแต่ละด้าน ได้แก่ 1) ผู้เข้าร่วมสัมมนา 2) วิทยากรกระบวนการ 3) หลักสูตร 4) สถานที่สัมมนา 5) การประชาสัมพันธ์ และ 6) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 ผู้เข้าร่วมสัมมนา

ผู้เข้าร่วมสัมมนานับเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อภาพรวมของโครงการโดยตรง กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมสัมมนาเป็นกลุ่มเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร, สมาชิก อบต. และกลุ่มผู้นำภาคประชาชน ดังนั้น ผู้เข้าร่วมสัมมนาจะมีปริมาณครบตามจำนวนเป้าหมายหรือไม่ ประกอบกับคุณภาพ และประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมสัมมนา มีมากน้อยเพียงใด ซึ่งคุณภาพในการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมสัมมนาตามโครงการฯ นี้ นับได้ว่าเป็นผลผลิตหนึ่งที่ได้จากการเรียนรู้ตามกิจกรรมการสัมมนาของโครงการฯ โดยจะเป็นตัวชี้วัดการเกิดประสิทธิภาพของโครงการฯ

4.1.1.1 ผลสรุปจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ จังหวัดยโสธร

จากรายงาน “สรุปยอดผู้เข้าร่วมสัมมนาโครงการสัมมนาผู้บริหารและสมาชิก อบต. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน ตามหลักสูตรการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการค้าทุจริต” ปรากฏว่า จังหวัดยโสธรเป็นจังหวัดที่มียอดผู้เข้าร่วมสัมมนาในโครงการฯ จัดอยู่ในอันดับที่ 4 ของประเทศ โดยมีจำนวนกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 4,090 คน ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายมาเข้าร่วมสัมมนาทั้งสิ้นจำนวน 3,908 คน คิดเป็นร้อยละ 95.55 แต่ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นสรุปจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้ง 2 วันของจุดดำเนินการสัมมนาที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตการณ์ทั้ง 4 รุ่น โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาในแต่ละรุ่น

รุ่นที่	องค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน					
		กลุ่มเป้าหมาย	ผู้เข้าร่วมสัมมนาวันแรก	ผู้เข้าร่วมสัมมนาวันที่สอง	รวม 2 วัน	เฉลี่ย 2 วัน	คิดเป็นร้อยละ
รุ่นที่ 1	คูทุ่ง / ลำราญ	100	92	90	182	91	91
รุ่นที่ 2	เดช / ชันไดใหญ่	100	97	95	192	96	96
รุ่นที่ 3	สิงห์ / นหนองเรือ	100	100	98	198	99	99
รุ่นที่ 4	ทุ่งแต้ / ทุ่งนางโอก	100	97	95	192	96	96
รวม		400	386	378	764	382	95.5

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้เข้าร่วมสัมมนา รวมทั้ง 2 วันในแต่ละรุ่นมีจำนวน 182 192 198 และ 192 ซึ่งถือว่ามีผู้มาเข้าร่วมสัมมนาเป็นจำนวนมาก คิดเป็นร้อยละ 91 96 99 และ 96 ตามลำดับ ซึ่งจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาในแต่ละกลุ่มเป้าหมายนั้นมีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มเป้าหมายที่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมสัมมนาสูงที่สุด ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและสมาชิก อบต. คิดเป็นร้อยละ 99.38 รองลงมาเป็นกลุ่มผู้นำภาคประชาชนคิดเป็นร้อยละ 95 และกลุ่มกำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 91.25 แต่ในทุกกลุ่มจะมีจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาในวันที่สองลดลงกว่าวันแรก ซึ่งรูปแบบการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมสัมมนาของกลุ่มเป้าหมายในทุกกลุ่มนั้น จะพบว่า กลุ่มผู้บริหารและสมาชิก อบต. มาเข้าร่วมสัมมนามากกว่ากลุ่มผู้นำภาคประชาชน ทั้งๆ ที่จำนวนกลุ่มเป้าหมายของทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าวได้กำหนดไว้เท่ากัน อาจเนื่องมาจากกลุ่มผู้บริหารและสมาชิก อบต. เป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีปัจจัยเกี่ยวเนื่องที่ส่งผลต่อกิจกรรมการจัดสัมมนาในครั้งนี้ จึงขึ้นอยู่กับกรณีที่กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวได้รับการเอาใจใส่และติดตามให้เข้าร่วมสัมมนาจากหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแล หรือการประสานงานในระดับต่างๆ นับตั้งแต่ ปลัด อบต. ประธาน อบต. ไปจนถึง นายอำเภอ ประกอบกับกิจกรรมการสัมมนาดังกล่าว เป็นกิจกรรมที่มีชื่อப்பอกว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ อบต. อย่างชัดเจน จึงเป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่น่าจะส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวให้ความร่วมมือในการสัมมนาเป็นอย่างดี

การที่ในจุดสังเกตการณ์ทั้ง 4 แห่ง มีกลุ่มเป้าหมายมาเข้าร่วมสัมมนาเป็นจำนวนมากทั้งสองวันนั้น แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ กล่าวคือ วิทยากรจังหวัดมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ เนื้อหาวิชาตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชา เกิดความพึงพอใจที่จะเข้าร่วมสัมมนาทั้งในวันแรกและวันที่สอง ประกอบกับหน่วยดำเนินงานมีการบริหารจัดการโครงการที่ดี มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สัมมนารับทราบล่วงหน้า และสามารถจัดหาสถานที่ในการสัมมนาที่สะดวกต่อการเดินทางของผู้เข้าร่วมสัมมนา จึงส่งผลทำให้มีผู้มาเข้าร่วมอบรมเป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนาในจุดดำเนินการสัมมนา อบต. คูทุ่ง และ อบต. ลำราญ โดยสัมภาษณ์ คุณณอม ศรีวิเศษ ผู้นำภาคประชาชนจาก อบต.ลำราญ หมู่ที่ 11 ในประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของวิทยากรจังหวัดในการถ่ายทอดความรู้เนื้อหาวิชาตามหลักสูตร กระบวนการสัมมนา และระยะเวลาของการสัมมนาว่า

- ผู้วิจัย : สวัสดีค่ะ คุณลุงมาเข้าร่วมสัมมนาทั้ง 2 วันรีเปล่าคะ?
- คุณณอม : ลุงมาทั้ง 2 วันเลย สถานที่สัมมนาไม่ไกลจากบ้านลุงเท่าไร
แล้วอีกอย่างลุงคิดว่ามาแล้วได้ความรู้เพิ่มขึ้นดึนะ
- ผู้วิจัย : แสดงว่าคุณลุงมาอบรมวันแรกแล้วเข้าใจเนื้อหาไหมคะ?
- คุณณอม : อืม...วิทยากรเค้าให้ความรู้ได้ดี เข้าใจง่าย ถ้าไม่เข้าใจเค้าก็จะอธิบายให้ฟังอีกที

จากการสัมภาษณ์ คุณณอม ศรีวิเศษ ผู้นำภาคประชาชนจาก อบต.ลำราญ หมู่ที่ 11 แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ เนื้อหาวิชาตามหลักสูตรของวิทยากรจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงทำให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชา และพึงพอใจที่จะเข้าร่วมสัมมนาทั้งในวันแรกและวันที่สอง

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนาในจุดดำเนินการสัมมนา อบต. หนองเรือ และ อบต. สิงห์ โดยสัมภาษณ์ คุณสมชาย ทองคำ ผู้นำภาคประชาชนจาก อบต. หนองเรือ หมู่ที่ 2 ในประเด็นเดียวกัน คือ ประสิทธิภาพของวิทยากรจังหวัดในการถ่ายทอดความรู้เนื้อหาวิชาตามหลักสูตร กระบวนการสัมมนา และระยะเวลาของการสัมมนาว่า

- ผู้วิจัย : สวัสดีค่ะ คุณที่มาเข้าร่วมสัมมนาทั้ง 2 วันเลยรีเปล่าคะ?
- คุณสมชาย : 2 วันเลยครับ
- ผู้วิจัย : คุณที่คิดว่า เนื้อหาแต่ละวิชาเป็นอย่างไรบ้างคะ ยากเกินไปไหม?
- คุณสมชาย : ก็ไม่ยากนะครับ แต่วิชากฎหมายค่อนข้างเครียดนิดหน่อย
วิทยากรเค้าให้ความรู้ได้ดี เข้าใจง่าย และยังแทรกเรื่อง
ตลกเข้าไปด้วยทำให้ไม่เครียดเท่าไรครับ

จากการสัมภาษณ์ คุณสมชาย ทองคำ ผู้นำภาคประชาชนจาก อบต. หนองเรือ หมู่ที่ 2 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของวิทยากรจังหวัดในการใช้เทคนิค วิธีการถ่ายทอดความรู้ เนื้อหาวิชาตามหลักสูตรโดยการสอดแทรกความสนุกสนาน เล่าประสบการณ์ที่ตนเองเคยพบเจอหรือเรื่องซ้ำชั้นที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทุจริตให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาฟัง เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศความเข้าใจ และทำให้เนื้อหาวิชาน่าสนใจยิ่งขึ้น

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนา และรายละเอียดของตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาของจังหวัดยโสธร ซึ่งมีจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนามากทั้งสองวัน แสดงให้เห็นว่า การที่วิทยากรจังหวัดมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ เนื้อหาวิชาตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นทำให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชา เกิดความพึงพอใจที่จะเข้าร่วมสัมมนาทั้งในวันแรกและวันที่สองทำให้มีผู้มาเข้ารับการอบรมเป็นจำนวนมาก ประกอบกับหน่วยงานมีการบริหารจัดการโครงการที่ดี จึงส่งผลให้การดำเนินโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์มีประสิทธิภาพ

4.1.1.2 คุณภาพของผู้เข้าร่วมสัมมนา ¹

คุณภาพในการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมสัมมนานับได้ว่าเป็นผลผลิตหนึ่งที่ได้จากการเรียนรู้ตามกิจกรรมการสัมมนาของโครงการฯ โดยคุณภาพของผู้เข้าร่วมสัมมนานั้นจะเห็นได้จากการที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาตระหนักถึงภัย และความร้ายแรงของการทุจริต การต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และการที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาจะมีคุณภาพในการเรียนรู้มากน้อยเพียงใดอาจขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของวิทยากรจังหวัดในการถ่ายทอดความรู้เนื้อหาวิชาตามหลักสูตร การที่กระบวนการสัมมนาด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ คุณภาพของผู้เข้าร่วมสัมมนานี้จะเป็นตัวชี้วัดการเกิดประสิทธิภาพของโครงการฯ ได้อีกทางหนึ่ง เช่น การที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้รับความรู้ และเกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการฯ จนสามารถจัดทำบันทึกข้อตกลงในการป้องกันการทุจริตได้อย่างถูกต้องและตรงประเด็น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย และการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนาในพื้นที่สังเกตการณ์ทั้ง 4 แห่ง พบว่า ในเรื่องของการตระหนักถึงภัยอันร้ายแรงของการทุจริตนั้น ผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนมากมีความรู้ ความเข้าใจอยู่บ้างว่าการทุจริตคืออะไร ภัยที่เกิดจากการทุจริตมีผลอย่างไร และร้ายแรงขนาดไหน แต่มีความเห็นว่า การทุจริตเป็นเรื่องที่แก้ไขได้ยาก ไม่มีวิธีการป้องกัน หน่วยงานภาครัฐเท่านั้นที่จะทำหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ผู้เข้าร่วมสัมมนาไม่ว่าจะกลุ่มเป้าหมายใดก็ตาม หรือเป็นผู้ที่เข้ามาร่วมสัมมนาด้วยความสมัครใจหรือไม่ก็ตาม ส่วนใหญ่จะได้รับองค์ความรู้ด้านกฎหมายในระดับที่เพียงพอ ถึงแม้จะมีข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลาที่มีให้น้อยอาจทำให้ไม่สามารถซึมซับหรือเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ก็ตาม แต่ด้วยพื้นฐานที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็น อายุ วัย อาชีพ และประสบการณ์ จึงทำให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาแต่ละคนรับรู้ และเข้า

¹ คุณภาพของผู้เข้าร่วมสัมมนา ผู้เข้าร่วมสัมมนามีภูมิหลังที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความรู้/วุฒิการศึกษา ประสบการณ์เดิม อาชีพ เพศ สถานะทางการทำงาน-วัย อายุ วัฒนธรรม ความสัมพันธ์และความขัดแย้งในชุมชน และมีบทบาทการบริหารงานของ อบต. เป็นต้น

ใจแตกต่างกันด้วย อย่างเช่น คุณสมบูรณ์ ภพไตร สมาชิก อบต. หนองเรือ หมู่ที่ 1 ณ จุดดำเนินการ
การสัมมนา อบต. หนองเรือ และ อบต. สิงห์ ท่านหนึ่งกล่าวว่า

“...เรียนแล้วทำให้เรารู้กฎหมายใหม่ๆ ที่เรายังไม่รู้ อย่างเรื่องกฎหมายฮั่ว
ถึงแม้ว่าระยะเวลาการสัมมนาจะน้อย แต่ก็เข้าใจ เพราะผมก็ทำงานเกี่ยวกับ
ด้านนี้อยู่แล้วเลยเข้าใจได้ง่ายขึ้น...”

สอดคล้องกับคุณสมบูรณ์ เวชญา มา สมาชิก อบต. ชันไดใหญ่ หมู่ที่ 11 ณ จุดดำเนินการ
สัมมนา อบต. เด็ด และ อบต. ชันไดใหญ่ อีกท่านหนึ่งกล่าวไว้ว่า

“...เคยรู้เรื่องกฎหมายฮั่วเหมือนกัน แต่พอมาเรียนแล้วทำให้รู้มากขึ้น
น่าจะเอาไปใช้พิจารณาในการทำงานโครงการต่างๆ ใน อบต. ได้ดี
อีกทั้งยังทำให้ตระหนักรู้ถึงภัยของการทุจริตเพิ่มมากขึ้น
รวมถึงรู้มาตรการในการสกัดกั้นภัยการทุจริตที่จะเกิดขึ้นอีกด้วย...”

แต่ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาที่เป็นสมาชิก อบต. ทั้ง 2 ท่าน แตกต่างจากความคิด
เห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาที่เป็นกลุ่มผู้นำภาคประชาชน โดยผู้นำภาคประชาชนในจุดดำเนินการ
สัมมนา อบต. เด็ด และ อบต. ชันไดใหญ่ ให้ความคิดเห็นว่า

“...เรื่องภัยของการทุจริต และปัญหาที่เกิดจากการทุจริตนั้นผมรู้และเข้าใจ
แต่เรื่องกฎหมายผมไม่รู้เรื่องหรอก เพราะเราเป็นชาวบ้านไม่ได้เรียนสูงนัก
แล้วอีกอย่างหนึ่ง เราก็ไม่ได้ใช้กฎหมายพวกนี้ในชีวิตประจำวันเลย
แต่มาสัมมนาแล้วก็เข้าใจมากขึ้น คงต้องศึกษาเพิ่มเติมอีกหน่อยจึงจะเข้าใจ...”

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย การสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนา และการเสวนาเฉพาะกลุ่ม ในพื้นที่สังเกตการณ์ทั้ง 4 แห่ง พบว่า การที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาจะมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้มากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับ การรับรู้ การเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชา และการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาแต่ละคน ซึ่งการรับรู้ และการเกิดความเข้าใจของผู้เข้าร่วมสัมมนาแต่ละคนนั้นจะแตกต่างกัน เนื่องจาก ผู้เข้าร่วมสัมมนามีพื้นฐาน และภูมิหลังที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านความรู้ เพศ อายุ อาชีพ ประสบการณ์ และความสนใจทำให้การรับรู้ การเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชา และการแสดงความคิดเห็นมีความแตกต่างกันด้วย กล่าวคือ กลุ่มผู้เข้าร่วมสัมมนาที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำกลุ่ม และการแสดงความคิดเห็นมักเป็นกลุ่มผู้บริหารสมาชิก อบต. และกลุ่มกำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน สำหรับกลุ่มผู้นำภาคประชาชนจะเป็นส่วนน้อยที่แสดงความคิดเห็น จากการสัมภาษณ์กลุ่มสมาชิก อบต. และผู้นำภาคประชาชนข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้นำภาคประชาชนมีคุณภาพในการรับรู้ และเข้าใจเนื้อหาวิชาได้น้อยกว่ากลุ่มผู้บริหารสมาชิก อบต. และกลุ่มกำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน ด้วยเหตุผลที่ว่า กลุ่มผู้บริหารสมาชิก อบต. และกลุ่มกำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน ประกอบอาชีพที่ต้องใช้กฎหมายในชีวิตประจำวัน และมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายมาบ้างพอสมควร จึงเข้าใจเนื้อหาวิชาได้ง่ายกว่ากลุ่มผู้นำภาคประชาชนที่ไม่ได้ใช้กฎหมายในชีวิตประจำวันเลย นอกจากการรับรู้ การเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชา และการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาแต่ละคนแล้วนั้น ประสิทธิภาพของวิทยากรในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาตามหลักสูตรก็มีส่วนทำให้ผู้เข้าร่วมสัมมนามีคุณภาพด้วยเช่นกัน กล่าวคือ การที่วิทยากรใช้เทคนิค วิธีการในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาตามหลักสูตรได้อย่างเหมาะสมกับพื้นที่ สถานการณ์ และพื้นฐานของผู้เข้าร่วมสัมมนา เช่น การใช้ภาษาท้องถิ่นบรรยายการสัมมนาเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น และการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศความเข้าใจ และทำให้เนื้อหาวิชาน่าสนใจยิ่งขึ้น เป็นต้น ก็ทำให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาสามารถเข้าใจ และเกิดการรับรู้ในเนื้อหาวิชามากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 4.2 คุณภาพของผู้เข้าร่วมสัมมนา

คุณภาพผู้เข้าร่วมสัมมนา	การสังเกตการณ์และ การสัมภาษณ์ในพื้นที่
ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความรู้ ความเข้าใจอยู่บ้างว่าการทุจริตคืออะไร	✓
ผู้เข้าร่วมสัมมนาตระหนักถึงภัยและความร้ายแรงของการทุจริต	✓
ผู้เข้าร่วมสัมมนาทราบถึงผลกระทบที่เกิดจากการทุจริต	✓
ผู้เข้าร่วมสัมมนามีการแสดงความคิดเห็น และกล้าแสดงออกขณะสัมมนา	✓
ผู้เข้าร่วมสัมมนา ตระหนักถึงภัยของการทุจริต และร่วมกันจัดทำบันทึกข้อตกลงได้ตรงประเด็น และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการป้องกันการทุจริต	✓
ผู้เข้าร่วมสัมมนาสามารถปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงที่จัดทำขึ้นได้ทุกข้อ	-
ผู้เข้าร่วมสัมมนาต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในท้องถิ่นของตนเอง	✓
ผู้เข้าร่วมสัมมนาอยู่ร่วมกระบวนการสัมมนาครบทั้งสองวัน	-

จากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของผู้เข้าร่วมสัมมนาที่ได้จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย การสัมภาษณ์วิทยากรจังหวัด และผู้เข้าร่วมสัมมนา พบว่า ผู้เข้าร่วมสัมมนามีคุณภาพและมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ โดยก่อนการสัมมนามีความรู้และเข้าใจอยู่บ้างแล้วว่าการทุจริตคืออะไร ตระหนักถึงภัย และความร้ายแรงของการทุจริต ทราบถึงผลกระทบที่เกิดจากการทุจริต ขณะสัมมนา ผู้เข้าร่วมสัมมนากล้าแสดงความคิดเห็น และกล้าแสดงออก มีความสนใจในเนื้อหาวิชา เกิดความเข้าใจ และเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมทำให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างแท้จริง จึงส่งผลให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาสามารถสร้างข้อตกลงร่วมกันได้ตรงประเด็นและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสัมมนาด้านการป้องกันการทุจริตที่ชัดเจน แต่จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้เข้าร่วมสัมมนามีความคิดเห็นว่าตนเองไม่สามารถนำข้อตกลงที่จัดทำขึ้นทุกข้อไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ประชาชนไม่สามารถเข้าร่วมฟังการประชุมของ อบต. ได้ทุกครั้ง หรือ ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมโครงการจัดซื้อ จัดจ้างได้ทุกโครงการ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้เข้าร่วมสัมมนาไม่สามารถมาเข้าร่วมกระบวนการสัมมนาได้ครบทั้งสองวัน เนื่องจากติดภาระหน้าที่ต้องไปประชุมกับหน่วยงานต้นสังกัดของตนเอง หรือไปร่วมประชุมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่จัดประชุมในวันเดียวกันกับการสัมมนาโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ด้วย

4.1.2 วิทยาการกระบวนการ (FACILITATION)

จากพื้นที่สังเกตการณ์ทั้ง 4 แห่ง พบว่า วิทยาการจังหวัดมีบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ และความสัมพันธ์กับผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้งก่อนการสัมมนา และระหว่างการสัมมนา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.2.1 บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของวิทยาการจังหวัด

จากการสังเกตการณ์บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของวิทยาการในแต่ละทีม ซึ่งวิทยาการของจังหวัดยโสธรมีการจัดแบ่งทีมออกเป็นทีมละ 4 - 5 คน ปรากฏว่า การแบ่งทีมดังกล่าวทำให้วิทยาการจังหวัดทุกท่านสามารถช่วยกันดูแลผู้เข้าร่วมสัมมนาได้อย่างทั่วถึงขณะแบ่งกลุ่ม เพื่อปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มย่อย กล่าวคือ วิทยาการได้แบ่งกันเป็นพี่เลี้ยงดูแลแต่ละกลุ่มอยู่ตลอดเวลาขณะดำเนินการสัมมนา คอยแนะนำ หรือตอบข้อสงสัยช่วงที่มีการระดมความคิดด้วย ประกอบกับสามารถแบ่งงานกันทำได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการเสริมหน้าที่ในช่วงของขั้นตอนการได้อย่างลงตัว

4.1.2.2 ความสัมพันธ์กับผู้เข้าร่วมสัมมนาในฐานะของวิทยาการกระบวนการ¹

วิทยาการกระบวนการมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เข้าร่วมสัมมนา ซึ่งมีได้มีหน้าที่ในการให้ความรู้โดยการบรรยายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีการเตรียมความพร้อมในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการจัดห้องสัมมนา การเตรียมเนื้อหาวิชา สื่อการสอน ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ กกต. ในหน่วยดำเนินการ พบว่า วิทยาการจังหวัดมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนว่าคนใดรับผิดชอบหัวข้อใด มีการจัดสัดส่วนของเนื้อหา เวลา และเทคนิค / วิธีการที่จะใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ก่อนการสัมมนาทุกคนจะช่วยกันเตรียมงานให้พร้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนผังการจัดห้องสัมมนา ห้องแบ่งกลุ่ม และสื่อ/อุปกรณ์ต่างๆ เพื่อมิให้เกิดปัญหาในขณะสัมมนา วิทยาการทุกท่านจะช่วยกันสร้างบรรยากาศอย่างเป็นกันเองให้เอื้อต่อความสนใจในเรียนรู้

¹ วิทยาการกระบวนการ มีเงื่อนไขสำคัญ คือ

- ต้องคำนึงถึงผู้เข้าร่วมสัมมนาเป็นสำคัญที่จะเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้
- ต้องเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างผู้เข้าร่วมสัมมนา วิทยาการไม่ควรครอบงำความคิด
- ต้องจัดบรรยากาศอย่างเป็นกันเองให้เอื้อต่อความสนใจที่เรียนรู้โดยใช้หลักพลวัต (Group Dynamic)
- ต้องเตรียมงานให้พร้อมไว้ล่วงหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนผังการจัดห้องสัมมนา ห้องแบ่งกลุ่ม และสื่อ/อุปกรณ์
- ต้องจัดสัดส่วนของเนื้อหา เวลา และเทคนิค / วิธีการที่จะใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

โดยใช้หลักพลวัต (Group Dynamic) คือ ต้องคำนึงถึงผู้เข้าร่วมสัมมนาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างผู้เข้าสัมมนา และวิทยากร

1) ก่อนการสัมมนา วิทยากรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เข้าร่วมสัมมนาในฐานะที่เป็นวิทยากรกระบวนการ จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนา ประกอบกับการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า ช่วงก่อนการสัมมนาวิทยากรจะมีการเตรียมความพร้อมด้วยการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร พิจารณาเนื้อหาวิชา วิธีการ และเวลาที่จะใช้ในการสัมมนา แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละหัวข้อ ร่วมกันวิเคราะห์ภูมิหลังของผู้เข้าร่วมสัมมนาไว้เป็นข้อมูลเพื่อปรับวิธีการสัมมนาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย มีการจัดเตรียมสถานที่ สื่อ และอุปกรณ์ก่อนการสัมมนา

2) ระหว่างการสัมมนา จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า วิทยากรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เข้าร่วมสัมมนา โดยพิจารณาได้จากการที่วิทยากรให้ความสำคัญกับผู้เข้าสัมมนาจัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ แสดงความคิดเห็น สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ถ่ายทอดเนื้อหาวิชาการด้วยความชัดเจน ให้เวลาตอบข้อซักถามหรือปัญหาให้แก่ผู้เข้าสัมมนาทั้งในระหว่างการสัมมนา และช่วงเวลาพักมีการเตรียมเอกสารที่เป็นความรู้เพิ่มเติม จัดทำสื่ออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อสร้างความสนใจให้แก่ผู้เข้าสัมมนา ได้แก่ การจัดบอร์ดข้อมูลที่อยู่ในความสนใจของผู้เข้าสัมมนา เช่น กฎหมายของ ป.ป.ช. กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ความรู้เกี่ยวกับองค์กรต่างๆ ที่ประชาชนสามารถแจ้งข้อมูลข่าวสารการทุจริตได้ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนา และการเสวนาเฉพาะกลุ่มในจุดดำเนินการสัมมนา อบต. หุ่นแก้ว และ อบต. หุ่นนางโกล ในประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของวิทยากรจังหวัดในการถ่ายทอดความรู้เนื้อหาวิชาตามหลักสูตร กระบวนการสัมมนา และระยะเวลาของการสัมมนาว่า

- ผู้วิจัย : สวัสดิ์คะคุณลุง คุณป้า และพี่ๆ ขอรบกวนเวลาช่วงพักนิดหน่อยนะคะ เป็นอย่างไรบ้างคะมาสัมมนาเรื่องการป้องกันการทุจริต มีวิชาเกี่ยวกับกฎหมายเครียดบ้างไหมคะ?
- ผู้เข้าร่วมสัมมนา 1 : ค่อนข้างปวดหัวเลยละหนู
- ผู้เข้าร่วมสัมมนา 2 : ลุงว่าวิชาอื่นๆ ก็ไม่เครียดนะ แต่กฎหมายสิต้องค่อยๆ เรียนรู้กันไป แต่ดีที่วิทยากรเค้าสนุกสนานมีการแทรกเรื่องเล่าซ้ำๆ ที่เกี่ยวกับการทุจริตให้ฟังบ้างเลยไม่ค่อยเครียดนัก อีกอย่างวิทยากรเค้าเป็นกันเองดี ลุงไม่เข้าใจอะไรก็ถามเค้าได้ตลอดเวลาไม่ว่าจะตอนพักทานข้าว หรือตอนเย็นเค้าก็สละเวลาให้ได้
- ผู้เข้าร่วมสัมมนา 1 : วิทยากรส่วนมากเป็นกันเองดี แต่บางคนก็ไม่ค่อยได้สอนนะ ลุงเห็นเค้าหนีออกไปข้างนอกประจำ
- ผู้วิจัย : แล้วพี่ๆ ละคะ เป็นอย่างไรบ้างมาสัมมนาครั้งนี้
- ผู้เข้าร่วมสัมมนา 3 : ผมว่ามาสัมมนาครั้งนี้ได้ความรู้เพิ่มขึ้นเยอะเลย ในเรื่องของกฎหมายก็ไม่ค่อยเข้าใจ แต่ดีที่ทีมวิทยากรเค้ามีการจัดบอร์ดให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายของ ป.ป.ช. และกฎหมายการเลือกตั้งด้วย
- ผู้เข้าร่วมสัมมนา 2 : ใช่แล้ว ลุงว่าการที่เค้าเอาเรื่องกฎหมายมาจัดบอร์ดช่วยให้ลุงเข้าใจได้ง่ายขึ้น แล้วกฎหมายเหล่านี้เราก็สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของเราได้ด้วยนะ
- ผู้วิจัย : เหนื่อยคะ หลังจากที่ทุกคนผ่านการอบรมครบ 2 วันแล้ว คิดว่าสามารถนำความรู้ที่ได้จากการสัมมนาครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไรบ้างคะ?
- ผู้เข้าร่วมสัมมนา 4 : พี่ว่ามีประโยชน์มากๆ เลย เวลาเรารู้เบาะแสว่าที่ใดมีการทุจริต เราก็สามารถแจ้งให้ทางสำนักงาน ป.ป.ช. ทราบได้ เพราะหลังจากที่เราเข้าอบรม เรารู้แล้วว่ามีวิธีการแจ้งเบาะแสผ่านช่องทางใดได้บ้าง
- ผู้เข้าร่วมสัมมนา 5 : อืม...ผมก็เห็นด้วยกับพี่เค้านะ แล้วนอกจากนี้เรายังรู้ด้วยว่า เวลาที่ทาง อบต. มีการประชุม การจัดซื้อจัดจ้าง หรือการประมูลโครงการใดๆ เราก็สามารถเข้าร่วมรับฟังรายละเอียดต่าง ๆ ได้ด้วย

จากการเสวนาเฉพาะกลุ่มกับผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้ง 5 ท่าน แสดงให้เห็นถึง ประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรจังหวัด ซึ่งทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยมีการจัดสัดส่วนของเนื้อหา และเทคนิค / วิธีการที่จะใช้ให้สอดคล้องกับเวลา วิทยากรจะช่วยกันสร้างบรรยากาศในการสัมมนาให้น่าสนใจ น่าเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อคิดเห็นซึ่งกันและกัน วิทยากรมีการเอาใจใส่ดูแลผู้เข้าร่วมสัมมนาไม่ว่าจะเป็นก่อนการสัมมนา ขณะสัมมนา และหลังการสัมมนา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เข้าร่วมสัมมนากับวิทยากรจังหวัด

ตาราง 4.3 ลักษณะของวิทยากรที่ดี

ที่	ลักษณะวิทยากรที่ดี	ข้อค้นพบจากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์
1	เป็นผู้ที่ศึกษา รู้แจ้งในวิชาที่ตนสอน ไม่สอนเฉพาะทฤษฎี เพราะผู้เข้ารับการอบรมต้องนำเอาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตการปฏิบัติงานได้	• วิทยากรแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละหัวข้อ โดยแบ่งเป็นด้านเนื้อหาวิชาแนวคิดทฤษฎี และด้านการนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน หรือด้านสันตนาการ
2	ได้รับการศึกษา มีประสบการณ์ในการเป็นครูมาอย่างดี ในเรื่องวิธีการสอน มีความเชื่อมั่นในการสอน สอนเข้าใจง่าย	• วิทยากรถ่ายทอดเนื้อหาวิชาการด้วยความชัดเจน มีเทคนิค วิธีการสอนเน้นการสื่อสารแบบง่ายๆ เป็นกันเองกับผู้เข้าร่วมสัมมนา
3	รู้จักเทคนิคกลวิธีการสอนต่างๆ และสามารถที่จะเลือกใช้เทคนิคเพื่อการสอนได้อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างแท้จริง	• วิทยากรมีการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทำให้การสัมมนาน่าสนใจ นำเรียนรู้ยิ่งขึ้น เช่น เล่าเรื่องตลกที่สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการทุจริต • วิทยากรมีการใช้ภาษาท้องถิ่นบรรยายการสัมมนา เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายยิ่งขึ้น • วิทยากรมีการทำงานเป็นทีม • วิทยากรให้ความสำคัญกับผู้เข้าสัมมนาจัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ แสดงความคิดเห็น
4	มีใจรักการสอน รักผู้เรียน มีความตั้งใจ และปรารถนาที่จะถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความสามารถสูงสุด	• วิทยากรมีการเอาใจใส่ดูแลผู้เข้าร่วมสัมมนาไม่ว่าจะเป็นก่อนการสัมมนา ขณะสัมมนา และหลังการสัมมนา
5	มีจิตใจดี สุภาพไม่หยาบคาย ไม่โมโหง่ายเมื่อผู้เข้ารับการอบรมสอบถามข้อสงสัย หรือต้องการรายละเอียดในเนื้อหาวิชา ต้องพร้อมที่จะให้ข้อมูลได้เสมอ	• วิทยากรมีการตอบข้อซักถามหรือปัญหาให้แก่ผู้เข้าสัมมนาทั้งในระหว่างการสัมมนา และช่วงเวลาพัก
6	ศึกษาทำความเข้าใจในความมุ่งหมายของการฝึกอบรม ความมุ่งหมายของแต่ละวิชา ความสัมพันธ์ของวิชาในหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้	• ก่อนการสัมมนาวิทยากรจะมีการเตรียมความพร้อมด้วยการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร พิจารณาเนื้อหาวิชา วิธีการ และเวลาที่จะใช้ในการสัมมนา
7	ศึกษาวิเคราะห์ ทำความรู้จักผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อต้องการพัฒนาผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้ได้รับความรู้อย่างเต็มที่	• วิทยากรร่วมกันวิเคราะห์ภูมิหลังของผู้เข้าร่วมสัมมนาไว้เป็นข้อมูลเพื่อปรับวิธีการสัมมนาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
8	มีความพร้อมที่จะให้ความรู้ เพื่อเป็น “วิทยาทาน” เสียสละประโยชน์ของตนเองได้ เพื่อพัฒนาคณะ สังคม และประเทศชาติ	• วิทยากรบางท่านอยู่ร่วมกระบวนการสัมมนาไม่ครบทั้งสองวัน

ตาราง 4.3 ลักษณะของวิทยากรที่ดี (ต่อ)

ที่	ลักษณะวิทยากรที่ดี	ข้อค้นพบจากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์
9	มีความ อดทน อดกลั้นปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ดี อดทนต่อการซักถามที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจ	ในบางจุดสังเกตการณ์ ผู้เข้าร่วมสัมมนาแสดงอาการไม่สุภาพในการซักถามข้อสงสัย วิทยากรจำเป็นต้องตอบข้อซักถามเหล่านั้นด้วยความเต็มใจ แต่มีการตักเตือนให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาใช้คำพูด และแสดงอาการที่สุภาพมากกว่านี้
10	มีความคิดในการริเริ่ม ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนให้เข้ากับสถานการณ์ได้	วิทยากรมีการเตรียมเอกสารที่เป็นความรู้เพิ่มเติม จัดทำสื่ออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อสร้างความสนใจให้แก่ผู้เข้าสัมมนาได้แก่ การจัดบอร์ดข้อมูลที่อยู่ในความสนใจของผู้เข้าสัมมนา
11	มีการวางแผน เตรียมการสอน อุปกรณ์ ปรับปรุงบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับการเป็นวิทยากรที่ดี	ก่อนการสัมมนาวิทยากรมีการจัดเตรียมสถานที่ สื่อ และอุปกรณ์
12	ประเมินการสอนของตนเอง เพื่อแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งมีการติดตามผลการนำเอาวิชาไปปฏิบัติของผู้เข้ารับการอบรมว่าเกิดผลหรือไม่ เพียงใด	หลังจากจบกระบวนการสัมมนาแล้ว วิทยากรไม่มีการประชุม เพื่อประเมินการสอนของตนเอง และไม่มีการติดตามผลจากการสัมมนาเลย (แต่มีวิทยากรบางท่านแสดงความคิดเห็นว่า ควรจะให้วิทยากรจังหวัดคอยติดตามผลการสัมมนาในพื้นที่ด้วย)

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นถึงการเปรียบเทียบลักษณะวิทยากรที่ดีกับบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรจังหวัดในจุดสังเกตการณ์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ได้มาจากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนา และวิทยากรจังหวัดที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น พบว่า วิทยากรจังหวัดมีคุณสมบัติตรงกับลักษณะ วิทยากรที่ดีหลายประการ ได้แก่ เป็นผู้ที่มีการศึกษา ค้นคว้า ต้องรู้แจ้งในวิชาที่ตนสอน , ได้รับการฝึกฝนอบรมในการเป็นครูมาอย่างดี ในเรื่องวิธีการสอน สามารถสอนเข้าใจง่าย , รู้จักเทคนิคกลวิธีการสอนต่างๆ และสามารถที่จะเลือกใช้เทคนิคเพื่อการสอนได้อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างแท้จริง , มีใจรักการสอน รักผู้เรียน มีความตั้งใจ และปรารถนาที่จะถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม , มีจิตใจดี สุภาพไม่หยาบคาย ไม่โมโหง่ายเมื่อผู้เข้ารับการอบรมสอบถามข้อสงสัย หรือต้องการรายละเอียดในเนื้อหาวิชา ต้องพร้อมที่จะให้ข้อมูลได้เสมอ , ศึกษาทำความเข้าใจในความมุ่งหมายของการฝึกอบรม ความมุ่งหมายของแต่ละวิชา ความสัมพันธ์ของวิชาใน

หลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ , ศึกษาวิเคราะห์ ทำความรู้จักผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อต้องการพัฒนาผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้ได้รับความรู้อย่างเต็มที่ , มีความอดทน อดกลั้นต่อการซักถามที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจ , มีความคิดในการริเริ่ม ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนให้เข้ากับสถานการณ์ได้ , มีการวางแผน เตรียมการสอน อุปกรณ์ ปรับปรุงบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับการเป็นวิทยากรที่ดี

นอกจากคุณสมบัติของวิทยากรที่ดีที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยไม่พบคุณสมบัติวิทยากรที่ดี 2 ประการจากวิทยากรจังหวัดในจุดดำเนินการ อันได้แก่ วิทยากรต้องมีความพร้อมที่จะให้ความรู้ เพื่อเป็น “วิทยาทาน” เสียสละประโยชน์ของตนเอง ได้ เพื่อพัฒนาคน สังคม และประเทศชาติ พบว่า วิทยากรในทีมไม่สามารถอยู่ร่วมกระบวนการสัมมนาได้ครบทั้งสองวัน เนื่องจาก วิทยากรบางท่านติดธุระส่วนตัวกับหน่วยงานต้นสังกัดไม่สามารถอยู่ตลอดทั้งวันได้ และคุณสมบัติประการที่สอง คือ วิทยากรมีการประเมินการสอนของตนเอง เพื่อแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งมีการติดตามผลการนำเอาวิชาไปปฏิบัติของผู้เข้ารับการอบรมว่าเกิดผลหรือไม่ เพียงใด พบว่า หลังจากจบกระบวนการสัมมนาแล้ววิทยากรจังหวัดไม่มีการประชุมเพื่อประเมินการสอนของตนเอง และไม่มีการติดตามผลจากการสัมมนาเลย แต่จากการสัมภาษณ์วิทยากรบางท่านได้แสดงความคิดเห็นว่า ควรจะให้วิทยากรจังหวัดคอยติดตามผลการสัมมนาในพื้นที่ด้วย

4.1.3 เนื้อหาหลักสูตร

จากพื้นที่สังเกตการณ์ 4 แห่ง พบว่า ความเหมาะสมของเนื้อหาหลักสูตรนั้นแยกพิจารณาได้จากความคิดเห็นของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการใช้เนื้อหาหลักสูตร 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิทยากรจังหวัด ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ถ่ายทอดเนื้อหาหลักสูตร และกลุ่มผู้เข้าร่วมสัมมนา ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เรียนรู้เนื้อหาหลักสูตร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.3.1 กลุ่มวิทยากรจังหวัด

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย และการสัมภาษณ์วิทยากรจังหวัดในพื้นที่สังเกตการณ์ทั้ง 4 แห่ง พบว่า กลุ่มวิทยากรจังหวัดมีความคิดเห็นด้านเนื้อหาหลักสูตร ดังนี้

ตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นของวิทยากรต่อเนื้อหาหลักสูตร

ความคิดเห็นต่อ เนื้อหาหลักสูตร	ผลกระทบต่อการเรียนการสอน	เทคนิคในการแก้ไขปัญหา
หลักสูตรมีเนื้อหา โดยเฉพาะด้านกฎหมาย	• วิทยากรจึงไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้อย่างละเอียด • เนื่องจากหลักสูตรมีเนื้อหา มากประกอบกับผู้เข้าร่วมสัมมนา มีพื้นฐานความรู้และความสามารถในการ รับรู้ค่อนข้างช้า และแตกต่างกัน จึงทำให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้รับ ความรู้ไม่เต็มที่ • เนื่องจากหลักสูตรมีเนื้อหา มากประกอบกับระยะเวลาในการ สัมมนาที่จำกัด จึงมีผลต่อ กระบวนการสัมมนา ทำให้การ สัมมนาต้องเลิกช้ากว่าที่กำหนด ไว้	• ดัดทอนรายละเอียดเนื้อหาวิชา ในบางส่วนที่ค่อนข้างเข้าใจยาก และ ใช้การยกตัวอย่างเข้ามาประกอบการ สัมมนา • ยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จริงมาเป็นกรณีศึกษา เพื่อสร้างความ เข้าใจให้แก่ผู้เข้าร่วมสัมมนา และทำให้ เนื้อหาหลักสูตรมีความน่าสนใจมาก ยิ่งขึ้น • เน้นกิจกรรมการมีส่วนร่วมของ ผู้เข้าร่วมสัมมนามากขึ้น โดยมีการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาซักถาม ข้อสงสัย หรือสอบถามเกี่ยวกับ เหตุการณ์ในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อทำ ให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเกิดการเรียนรู้ด้วย ตนเอง
หลักสูตรใช้สื่อการสอนที่ เลือ่อ่านง่าย และจุดต่อการ เรียนรู้เนื้อหาเชิงวิชาการ ค่อนข้างน้อย	• การใช้สื่อการสอนบรรยาย เนื้อหาเชิงวิชาการประกอบแผ่นใส ในบางวิชา เช่น วิชากฎหมายไม่ เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมสัมมนาที่เป็น กลุ่มชาวบ้าน	• วิทยากรพยายามใช้สื่อการ สอนประเภทแผ่นใสในวิชากฎหมาย น้อยลง และผลิตเอกสารแจกผู้เข้าร่วม สัมมนาแทน เพื่อเป็นการเอื้ออำนวย ต่อการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมสัมมนา นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างแรงจูงใจ ในการสัมมนาด้วย

จากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นของวิทยากรจังหวัดที่มีต่อเนื้อหาหลักสูตร กล่าวคือ หลักสูตรมีเนื้อหาค่อนข้างมาก โดยเฉพาะเนื้อหาเชิงวิชาการที่เกี่ยวกับกฎหมาย ซึ่งเป็นเนื้อหาที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อผู้เข้าสัมมนา แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านความรู้พื้นฐานของผู้เข้าสัมมนา ประกอบกับระยะเวลาในการสัมมนาที่จำกัดเพียง 2 วันเท่านั้น จึงเป็นสาเหตุให้ไม่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาหลักสูตรแก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาโดยละเอียดได้ อีกทั้งยังมีผลต่อเวลาในการสัมมนาทำให้การสัมมนาต้องเล็กลำช้ากว่าที่กำหนด ดังนั้น จึงต้องอาศัยเทคนิคในการแก้ไข ปัญหาของวิทยากรเข้ามาเสริม โดยการยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อสร้างความเข้าใจ และทำให้น่าสนใจยิ่งขึ้น รวมทั้งจำเป็นต้องตัดทอนรายละเอียดลง และเน้นกิจกรรมการมีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเอง และสามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ ยังพบว่า หลักสูตรมีการใช้สื่อการสอนที่เอื้ออำนวยและจูงใจต่อการเรียนรู้เนื้อหาเชิงวิชาการค่อนข้างน้อย ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย กล่าวคือ ผู้เข้าสัมมนาเป็นกลุ่มชาวบ้าน การบรรยายเนื้อหาเชิงวิชาการประกอบแผ่นใสในบางวิชาจึงไม่เหมาะสม โดยเฉพาะเนื้อหาเชิงวิชาการเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น วิทยากรจึงพยายามใช้สื่อการสอนประเภทแผ่นใสในวิชากฎหมายน้อยลง และผลิตเอกสารแจกผู้เข้าร่วมสัมมนาแทน เพื่อเป็นการเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมสัมมนา และยังเป็นการสร้างแรงจูงใจในการสัมมนาด้วย

ซึ่งข้อสรุปเหล่านี้สอดคล้อง และได้รับการยืนยันจากการสัมภาษณ์วิทยากรจังหวัดในจุดดำเนินการทั้ง 4 แห่ง ดังนี้

ความคิดเห็นจากวิทยากรท่านหนึ่งในขณะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้วิจัย ณ จุดดำเนินการสัมมนา อบต. คูทุ่ง และ อบต. ลำราญ ว่า

“...ผมว่าเนื้อหาหลักสูตรมีประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมสัมมนามากนะครับ
แต่ระยะเวลาในการสัมมนาน้อยไปหน่อย น่าจะจัดสัก 3 วัน คงจะอธิบาย
ได้อย่างละเอียด ทางทีมวิทยากรเลยต้องตัดเนื้อหาบางส่วนออกไปบ้าง
และใช้การยกตัวอย่างเข้ามาประกอบจะเข้าใจง่ายขึ้น...”

และจากการสัมภาษณ์วิทยากรจังหวัดท่านหนึ่ง ณ จุดดำเนินการสัมมนา อบต. หนองเรือ และ อบต. สิงห์ กล่าวว่า

“..เนื้อหาหลักสูตรดีค่ะ ระยะเวลาการสัมมนาก็ไม่น้อยไปนะคะ แต่พื้นฐานความรู้ และความสามารถในการรับรู้ของผู้เข้าร่วมสัมมนาค่อนข้างช้า และแตกต่างกันบาง คนก็รับรู้ได้เร็ว ดังนั้น วิทยากรจึงต้องเน้นกิจกรรมการมีส่วนร่วมให้ผู้เข้าร่วม สัมมนาเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะเค้าได้ลงมือกระทำจะได้เข้าใจง่ายขึ้น...”

จากการสัมภาษณ์วิทยากรจังหวัดทั้ง 2 ท่าน แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรมีเนื้อหาวิชาการ ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวกับกฎหมาย ซึ่งเป็นส่วนที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อผู้เข้า สัมมนาอย่างยิ่ง ดังนั้น วิทยากรจึงจำเป็นต้องหาเทคนิค วิธีการฝึกอบรมเข้ามาเสริม เพื่อเพิ่มประ สสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้ของตนเอง และยังเป็นการเพิ่มคุณภาพในการรับรู้ และเรียนรู้ของ ผู้เข้าร่วมสัมมนาอีกด้วย เช่น ขณะสัมมนาวิทยากรจะเน้นกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่สามารถให้ผู้เข้า ร่วมสัมมนาได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือ การที่วิทยากรต้องตัดเนื้อหาออก บ้างในส่วนที่ค่อนข้างเข้าใจได้ยาก และยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงให้ผู้เข้าร่วมสัมมนา ทราบถึงการทุจริต และการป้องกันการทุจริตที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น

ความคิดเห็นของวิทยากรจังหวัด ณ จุดดำเนินการสัมมนา อบต. หุ่นแก้ว และ อบต. หุ่น โลก กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“...พี่ว่าการบรรยายประกอบแผ่นใสดูจะน่าเบื่อเนะ วิธีการแบบนี้ให้กับ ชาวบ้านไม่ได้ต้องใช้กับพวกที่มีความรู้ในระดับหนึ่ง ถ้าจะจัดสัมมนาให้ ชาวบ้านต้องใช้สื่อที่น่าสนใจ และชักจูงให้เค้าอยากมาเข้าร่วมรับฟังการ สัมมนาคงจะดีกว่า...”

4.1.3.2 กลุ่มผู้เข้าร่วมการสัมมนา

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย และการสัมภาษณ์วิทยากรจังหวัดในพื้นที่สังเกตการณ์ทั้ง 4 แห่ง พบว่า กลุ่มผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้งผู้บริหารและสมาชิก อบต. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำภาคประชาชนมีความคิดเห็นด้านเนื้อหาหลักสูตร ดังนี้

ตารางที่ 4.5 ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาต่อเนื้อหาหลักสูตร

มิติ / ด้าน	ความคิดเห็นต่อเนื้อหาหลักสูตร
เอกสารประกอบการฝึกอบรม	เอกสารเกี่ยวกับกฎหมายด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตไม่มีแจกจ่ายให้ผู้เข้าร่วมสัมมนา โดยเฉพาะผู้เข้าร่วมสัมมนากลุ่มสมาชิก อบต. ต้องการใช้ในการเป็นเอกสารอ้างอิงประกอบการดำเนินการที่เกี่ยวข้องทางกฎหมายต่างๆ
เนื้อหาวิชาการมีส่วนร่วมเพื่อการป้องกันการทุจริตในชุมชน	เนื้อหาวิชาการมีส่วนร่วมเพื่อการป้องกันการทุจริตในชุมชนเป็นเนื้อหาวิชาค่อนข้างละเอียด เข้าใจยาก และมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน แต่เนื่องด้วยมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาการสัมมนาน้อย ดังนั้น ผู้เข้าร่วมสัมมนาจึงจำเป็นต้องพยายามทำความเข้าใจตามเนื้อหาวิชาและศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองให้มากยิ่งขึ้น
เนื้อหาหลักสูตรมีกรณีศึกษาเพื่อประกอบการสัมมนาค่อนข้างน้อย	หลักสูตรมีการนำเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นจริงมายกตัวอย่างเป็นกรณีศึกษาในการประกอบการสัมมนาค่อนข้างน้อย เพราะผู้เข้าร่วมสัมมนาต้องการทราบถึงสาเหตุของการทุจริตในท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจริงในอนาคต

จากตารางที่ 4.5 แสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาที่มีต่อเนื้อหาหลักสูตร กล่าวคือ เอกสารประกอบการสัมมนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกฎหมายด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตไม่มีแจกจ่ายให้ผู้เข้าร่วมสัมมนา ซึ่งเป็นความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาโดยเฉพาะกลุ่มผู้บริหารและสมาชิก อบต. ที่ต้องการเอกสารเกี่ยวกับกฎหมายเพิ่มเติม ทั้งนี้เพื่อให้เป็นเอกสารอ้างอิงประกอบการดำเนินการที่เกี่ยวข้องทางกฎหมายต่างๆ ในหน้าที่การงาน

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมสัมมนายังแสดงความคิดเห็นในเรื่องของเนื้อหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเพื่อการป้องกันการทุจริตในชุมชนว่า เป็นเนื้อหาวิชาค่อนข้างละเอียด และเข้าใจยาก ซึ่งเป็นเนื้อหาที่มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน แต่เนื่องด้วยมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาการ

สัมมนาเพียง 2 วัน ดังนั้น ผู้เข้าร่วมสัมมนาจึงจำเป็นต้องพยายามทำความเข้าใจตามเนื้อหา และ ศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองให้มากยิ่งขึ้น สำหรับความคิดเห็นสุดท้ายที่ผู้เข้าร่วมสัมมนามีต่อเนื้อหา หลักสูตร คือ การนำเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นจริงมายกตัวอย่างเป็นกรณีศึกษา เพื่อประกอบการ สัมมนาค่อนข้างน้อย นับว่าเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งในการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมสัมมนา กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมสัมมนาจะเรียนรู้วิธีการในการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจริงในอนาคตได้ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

ซึ่งข้อสรุปที่กล่าวมาแล้วในช่วงต้นสอดคล้องกับความคิดเห็น และได้รับการยืนยันจากการ สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้ง 2 ท่าน กล่าวคือ ท่านแรก คุณอนุชิต ฤทธิมา สมาชิก อบต. หมู่ที่ 4 ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องเอกสารประกอบการสัมมนา ว่า

"...ผมอยากจะได้เอกสารประกอบการสัมมนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกฎหมาย ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเพิ่มเติม เพราะจะได้นำไปใช้ประโยชน์ ในการทำงานได้ นำไปเป็นข้อมูลอ้างอิงดีมาก ๆ เลย ถ้าเนื้อหาเพิ่มเติมที่อยู่ใน แผ่นใสมาทำเป็นเอกสารแจกผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ก็คงจะดีนะครับ..."

ผู้เข้าร่วมสัมมนาท่านที่สอง คุณบุญกว้าง พงษ์ศาสตร์ ผู้นำภาคประชาชน หมู่ที่ 7 ณ จุด ดำเนินการสัมมนา อบต. เด็ด และ อบต. ชั่นโคใหญ่ กล่าวไว้ว่า

"...ผมว่าการนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงมายกตัวอย่างเป็นกรณีศึกษาดีนะครับ ทำให้ชาวบ้านเข้าใจได้ง่าย และรู้ถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงว่าเป็นอย่างไร และควรแก้ไขอย่างไร แต่ตัวอย่างมีน้อยไปหน่อย น่าจะนำมาเป็นตัวอย่างให้ มากกว่านี้..."

อย่างไรก็ตาม ทั้งกลุ่มวิทยากรจังหวัดและกลุ่มผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่มีความคิดเห็น ว่า หลักสูตรที่ใช้ในการสัมมนาครั้งนี้เป็นหลักสูตรที่เนื้อหาสาระมีประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมสัมมนา มาก โดยหลักสูตรได้ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของ อบต. เพิ่มขึ้น อีกทั้งสามารถสร้างองค์ความรู้ด้าน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งนับว่าเป็นกฎหมายใหม่ตามรัฐ ธรรมนูญปี 2540 เพิ่มมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังสามารถนำความรู้ที่ได้จากหลักสูตรไปปรับใช้เพื่อ การปฏิบัติงานภารกิจในชีวิตประจำวันได้อีกส่วนหนึ่ง เช่น กระบวนการคิด กระบวนการมีส่วนร่วม

4.1.4 สถานที่สัมมนา

ผู้วิจัยได้ทำการประเมินสถานที่จัดสัมมนาในประเด็นเกี่ยวกับการเลือกใช้สถานที่ในการสัมมนา และรูปแบบการจัดห้องสัมมนาในพื้นที่สังเกตการณ์ทั้ง 4 แห่ง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.4.1 การเลือกใช้สถานที่¹

จากจุดสังเกตการณ์ ทั้ง 4 แห่ง พบว่า ส่วนใหญ่หน่วยดำเนินการสัมมนาเลือกใช้โรงเรียนเป็นสถานที่ในการจัดสัมมนา ได้แก่ หอประชุมโรงเรียน หอโสตทัศนศึกษา มีเพียง 1 แห่งเท่านั้นที่ใช้หน่วยงานราชการ ได้แก่ หอประชุมที่ว่าการอำเภอเป็นสถานที่ในการจัดสัมมนา เนื่องจาก การเลือกสถานที่จัดสัมมนาต้องพิจารณาถึงความสะดวกในการเดินทางของผู้เข้าร่วมสัมมนาเป็นหลัก ดังนั้น จึงต้องเลือกสถานที่ที่อยู่ใกล้ที่พักอาศัยของผู้เข้าร่วมสัมมนา และไม่ไกลจากชุมชนเท่าใด ในบางครั้งจึงมีข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่จัดสัมมนาที่คับแคบเกินไป ไม่สามารถเคลื่อนย้ายโต๊ะ – เก้าอี้ได้อย่างสะดวก หรือ สถานที่สัมมนากว้างขวางเกินไป ยากต่อการควบคุมแสง เสียง และกระแสลม

4.1.4.2 การจัดรูปแบบที่นั่งตามที่หลักสูตรกำหนด²

ในพื้นที่สังเกตการณ์ทุกแห่ง พบว่า มีการจัดรูปแบบที่นั่งในการสัมมนาตามหลักสูตรกำหนดไว้ คือ จะใช้เฉพาะเก้าอี้จัดเป็นรูปครึ่งวงกลม ตัว U หรือรูปแบบอื่นๆ ที่เหมาะสมกับการเคลื่อนตัวเป็นกลุ่มพลวัต ถึงแม้ว่าจะมีข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่ก็ตาม แต่ทีมวิทยากรและหน่วยดำเนินการก็สามารถจัดรูปแบบที่นั่งในการสัมมนาให้เป็นไปตามกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และสามารถจัดสถานที่ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสถานที่ที่สามารถจัดรูปแบบที่นั่งให้เป็นรูป U ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้นั้นจะเป็นห้องประชุมของสถานศึกษาเสียส่วนใหญ่

สถานที่สัมมนานับเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่มีความสำคัญต่อการดำเนินกระบวนการสัมมนาให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและเรียบร้อย กล่าวคือ การเลือกใช้สถานที่ต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่เอื้ออำนวยต่อความสะดวกของผู้เข้าร่วมสัมมนาในพื้นที่เป็นหลัก การจัดรูปแบบห้องสัมมนาต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของสถานที่ เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการสัมมนาแบบ

¹ สถานที่ หลักสูตรลักษณะนี้ ห้องสัมมนา / ห้องประชุม เป็นปัจจัยที่สำคัญมาก เพราะจะเป็นบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมสัมมนาสูง จะต้องมียุทธศาสตร์และขนาดที่เหมาะสมกับจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนา คือ ต้องประกอบไปด้วย

- ห้องประชุมใหญ่ที่สามารถบรรจุคนได้ประมาณ 120 คน
- ห้องแบ่งกลุ่มย่อยที่สามารถบรรจุคนได้ประมาณ 20 – 30 คน

² รูปแบบการจัดที่นั่ง จะใช้เฉพาะเก้าอี้จัดเป็นรูปครึ่งวงกลมหรือรูปแบบอื่นๆ ที่เหมาะสมกับการจัดเคลื่อนตัวเป็นกลุ่มพลวัต

กระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งในด้านพื้นที่ใช้สอย ในด้านอุปกรณ์อำนวยความสะดวก และในด้านบรรยากาศในการสัมมนา จึงจะทำให้เกิดบรรยากาศการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมสัมมนาได้เป็นอย่างดี

4.1.5 การประชาสัมพันธ์โครงการ

การประชาสัมพันธ์โครงการเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างความเข้าใจให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้าใจหลักการ วัตถุประสงค์ของโครงการ ทราบประโยชน์ที่จะได้รับทำให้เกิดความสนใจที่จะเข้าร่วมสัมมนาโดยสมัครใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการสัมมนาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย การสัมภาษณ์วิทยากรจังหวัด ผู้เข้าร่วมสัมมนา และเจ้าหน้าที่จากสำนักงาน กกต. ซึ่งทำหน้าที่บริหารโครงการ พบว่า พื้นที่สังเกตการณ์ทั้ง 4 แห่ง มีการประชาสัมพันธ์โครงการผ่านสื่อต่างๆ และมีการประชาสัมพันธ์โครงการที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง 2 รูปแบบ คือ แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ดังนั้น การประชาสัมพันธ์โครงการทั้ง 2 รูปแบบจึงทำให้การดำเนินงานโครงการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4.6 รูปแบบการประชาสัมพันธ์โครงการ

มิติ / ด้าน	การประชาสัมพันธ์แบบเป็นทางการ	การประชาสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ
การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ	ประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการช่วยประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อของหน่วยงาน ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุ อสมท. การเผยแพร่ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตของสำนักงาน กกต. และวารสาร กกต.	
การประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย	- ประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงานต้นสังกัดของผู้เข้าร่วมสัมมนาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมพัฒนาชุมชน ที่ว่าการอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น - เจ้าหน้าที่จากสำนักงาน กกต. ส่งจดหมายเชิญเข้าร่วมการสัมมนาให้แก่กลุ่มเป้าหมายทางไปรษณีย์	- เจ้าหน้าที่จากสำนักงาน กกต. ลงพื้นที่ เพื่อติดตามผู้ที่มีรายชื่อให้มาเข้าร่วมสัมมนา - วิทยากรในพื้นที่ช่วยทำหน้าที่ในการแจ้งข้อมูล ข่าวสาร ติดตาม และทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม และสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการฯ

จากตารางที่ 4.6 แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการประชาสัมพันธ์โครงการผ่านสื่อต่างๆ และประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ กล่าวคือ การประชาสัมพันธ์โครงการจะมีสำนักงาน กกต. เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการในพื้นที่ โดยมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นทางการด้วยการประสานงานและขอความร่วมมือจากหน่วยราชการให้ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุ อสมท. หรือการเผยแพร่ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตของสำนักงาน กกต. และรูปแบบการประชาสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ ด้วยการลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มเป้าหมาย ได้รับทราบกำหนดการสัมมนาและกระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะเข้าร่วมสัมมนา

นอกจากนี้ หน่วยดำเนินการสัมมนายังมีการประชาสัมพันธ์โครงการที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นทางการด้วยการแจ้งข่าวสารผ่านหน่วยงานต้นสังกัดของผู้เข้าร่วมสัมมนาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมพัฒนาชุมชน ที่ว่าการอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล และหลังจากนั้น เจ้าหน้าที่จากสำนักงาน กกต. จึงส่งจดหมายให้แก่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเชิญเข้าร่วมการสัมมนาทางไปรษณีย์ โดยกลุ่มเป้าหมายจะได้รับทราบกำหนดการสัมมนาในลักษณะของการแจ้งข่าวสารให้รับทราบแล้ว สำหรับรูปแบบการประชาสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการในพื้นที่สังเกตการณ์ทั้ง 4 แห่ง พบว่า เจ้าหน้าที่จากสำนักงาน กกต. ลงพื้นที่เพื่อติดตามผู้ที่มีรายชื่อให้มาเข้าร่วมสัมมนา และยังมีวิทยากรจังหวัดในพื้นที่ทำหน้าที่แจ้งข้อมูลข่าวสาร ติดตามและทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายโดยตรง เนื่องจากมีความคุ้นเคยอยู่ก่อนแล้ว สำหรับในจุดสังเกตการณ์ที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้รับข้อมูลข่าวสารล่วงหน้ามาบ้างแล้ว จะเป็นการเตรียมความพร้อม และสร้างความเข้าใจในเบื้องต้น เมื่อเข้าร่วมสัมมนาจึงก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวิทยากรและผู้เข้าร่วมสัมมนาด้วยกันเอง ส่งผลให้เกิดความร่วมมือที่ดีในการเรียนรู้ และอยู่ร่วมกันโดยไม่มีข้อขัดแย้งใดๆ นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้ววิทยากรจังหวัดยังทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวคอยให้ข้อมูลข่าวสารของโครงการผ่านรายการ หรือสื่อที่ตนเองรับผิดชอบดำเนินการอยู่อย่างสม่ำเสมอ

ซึ่งข้อสรุปที่เหล่านี้นสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้เข้าร่วมสัมมนา คุณนิพนธ์ ริมไธย ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 8 ในจุดดำเนินการสัมมนา อบต. หนองเรือ และ อบต. สิงห์ ว่า

- ผู้วิจัย : สวัสดิ์ด๊ะ พี่เป็นสมาชิก อบต. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน หรือนำภาคประชาชนคะ?
- นิพนธ์ : ผู้ใหญ่บ้านครับ
- ผู้วิจัย : พี่ทราบข่าวการสัมมนาโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ได้อย่างไรคะ?
- นิพนธ์ : พี่ได้รับจดหมายแจ้งให้เข้าร่วมสัมมนา และก็มีน้องๆ จาก กกต. มาแจ้งให้ทราบที่บ้านอีกครึ่งหนึ่ง
- ผู้วิจัย : ก่อนมาสัมมนาพี่เคยได้ยิน หรือทราบ ถึงวัตถุประสงค์ของโครงการนี้หรือไม่คะ?
- นิพนธ์ : น้อง กกต. เค้านอกให้ฟังบ้างแล้ว แต่พี่ยังเคยได้ยินเรื่องของโครงการนี้อยู่บ้างวิทยากรจังหวัดเคยพูดออกรายการทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านนะ

จากบทสนทนาของผู้เข้าร่วมสัมมนาในข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ในจุดสังเกตการณ์โดยรวมมีการดำเนินการประชาสัมพันธ์โครงการในลักษณะของการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นทางการด้วยการประสานงาน และขอความร่วมมือจากหน่วยราชการให้ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ และการประชาสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการด้วยการลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับทราบกำหนดการสัมมนาและกระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะเข้าร่วมสัมมนา โดยมีวิทยากรจังหวัดในพื้นที่ช่วยประชาสัมพันธ์โครงการให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรงด้วยการติดตามผู้ที่มีชื่อให้มาเข้าร่วมสัมมนาล่วงหน้า แจ้งข้อมูลข่าวสาร ติดตาม และทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย

4.1.6 การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มเป้าหมาย

จากพื้นที่สังเกตการณ์ทั้ง 4 แห่ง พบว่า สำนักงาน กกต.จังหวัดมีการดำเนินการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.7 การประสานงานโครงการในแต่ละด้านร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มิติ / ด้าน	วิธีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
การขอความร่วมมือระดับจังหวัดในการติดตามผลการดำเนินงานโครงการฯ	ประสานงานกับหน่วยงานระดับจังหวัด โดยเฉพาะผู้ตรวจการส่วนท้องถิ่น และพัฒนากรจังหวัด เพื่อขอความร่วมมือในการกำกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ และดูแล ติดตามผลการดำเนินงานโครงการฯ
การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย	- ประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นสมาชิก อบต. - ประสานงานกับกรมการพัฒนาชุมชน เพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน
การแจ้งกำหนดการสัมมนา	- ประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล และกรมการพัฒนาชุมชน เพื่อแจ้งวัน เวลา และสถานที่ในการสัมมนาให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาทราบ - ประสานงานกับผู้เข้าร่วมสัมมนาโดยการส่งจดหมายเชิญ และลงพื้นที่เพื่อแจ้งให้ผู้ที่มีรายชื่อทราบอีกครั้งหนึ่ง
การประชาสัมพันธ์โครงการผ่านสื่อต่างๆ	ประสานงานกับสถานีโทรทัศน์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุ อสมท. ประจำท้องถิ่น เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารของโครงการฯ ในรายการต่างๆ ให้แก่ประชาชนทราบ
การประชาสัมพันธ์โครงการกับกลุ่มเป้าหมาย	- ประสานงานกับ ปลัด อบต. กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เพื่อแจ้งข่าวสารโครงการฯ ผ่านทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน และคอยกำกับผู้เข้าร่วมสัมมนา ให้มาเข้าร่วมสัมมนาด้วย - เจ้าหน้าที่สำนักงาน กกต. ลงพื้นที่ เพื่อประสานงานกับผู้เข้าร่วมสัมมนาโดยตรง

จากตารางที่ 4.7 แสดงให้เห็นถึงวิธีการประสานงานโครงการในแต่ละด้านกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น ทางสำนักงาน กกต.จังหวัดจะเป็นผู้ดำเนินการประสานงานทั้งอย่างเป็นทางการ โดยทำหนังสือราชการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และอย่างไม่เป็นทางการโดยการใช้โทรศัพท์ติดต่อ และการเข้าไปประสานในพื้นที่ กล่าวคือ การดำเนินงานโครงการฯในภาพรวม เริ่มจากการขอความร่วมมือระดับจังหวัด โดยเฉพาะผู้ตรวจการส่วนท้องถิ่น และพัฒนาจังหวัด เพื่อกำชับให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอให้ความร่วมมือกับทางโครงการ และคอยดูแล ติดตามผลการดำเนินงานโครงการฯ อีกด้วย สำหรับการขอความร่วมมือจากหน่วยอื่นๆ ได้แก่ ปลัด อบต. กรมการพัฒนาชุมชน ในการคัดเลือกผู้นำภาคประชาชน การแจ้งกำหนดการสัมมนา ตลอดจนการขอความร่วมมือจากสถานีโทรทัศน์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุ อสมท.ประจำท้องถิ่น เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารโครงการฯ ในรายการต่างๆ ในส่วนของการประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายนั้น มีการประสานงานกับปลัด อบต. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน โดยแจ้งผ่านทางหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน และคอยกำชับผู้เข้าร่วมสัมมนา ให้มาเข้าร่วมสัมมนาด้วย นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่จากสำนักงาน กกต. ยังลงพื้นที่ เพื่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายที่มาเข้าร่วมสัมมนา เพื่อแจ้งผู้เข้าร่วมสัมมนาทราบล่วงหน้า ประมาณ 1 สัปดาห์ก่อนวันสัมมนาจริง

4.2 การประเมินขั้นตอนการดำเนินการสัมมนา (PROCESS)

การประเมินขั้นตอนในการดำเนินการสัมมนาในแต่ละด้าน ได้แก่ 1) การจัดการสัมมนาตามแผนการดำเนินงาน 2) โครงสร้างการจัดทีมวิทยากร 3) สื่อการสอน / ฝึกอบรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 การจัดการสัมมนาตามแผนการดำเนินงาน

ผู้วิจัยได้ประเมินการจัดการสัมมนาตามแผนการดำเนินงานของจังหวัดยโสธรโดยวิเคราะห์จากผลการดำเนินงานว่าเป็นไปอย่างเหมาะสมตามแผนของโครงการหรือไม่ สามารถดำเนินกิจกรรมการสัมมนาจนบรรลุผลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสัมมนาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด และการอำนวยความสะดวกทั้งก่อนและระหว่างการสัมมนาของหน่วยดำเนินการที่ได้รับมอบหมายว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ซึ่งมีผลสำเร็จดังตาราง 4.4 และมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1.1 ผลการดำเนินงานโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ จังหวัดยโสธร

จังหวัดยโสธรมีการดำเนินงานโครงการสัมมนาผู้บริหารและสมาชิก อบต. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชนทั้งหมด 44 รุ่น โดยมีกลุ่มเป้าหมายจำนวน 4,090 คน ผู้วิจัยได้สุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างมาทำการศึกษาจำนวน 4 รุ่น ได้แก่ รุ่นที่ 1 อบต. ตู่ทุ่ง และ อบต.สำราญ รุ่นที่ 2 อบต. เด็ด และอบต.ขันไดใหญ่ รุ่นที่ 3 อบต. สิงห์ และ อบต. หนองเรือ รุ่นที่ 4 อบต. ทุ่งแต้ และ อบต. ทุ่งนางโกล ซึ่งมีผลการดำเนินงานโครงการฯ และระยะเวลาการจัดสัมมนา ตามตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 การดำเนินงานโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ จังหวัดยโสธร¹

รุ่นที่	องค์การบริหาร ส่วนตำบล	ระยะเวลาการจัดสัมมนา	ผลสำเร็จ
รุ่นที่ 1	ตู่ทุ่ง / สำราญ	วันที่ 15 – 16 สิงหาคม 2546	เป็นไปตามแผน
รุ่นที่ 2	เด็ด / ขันไดใหญ่	วันที่ 17 – 18 สิงหาคม 2546	เป็นไปตามแผน
รุ่นที่ 3	สิงห์ / หนองเรือ	วันที่ 20 – 21 ธันวาคม 2546	เป็นไปตามแผน
รุ่นที่ 4	ทุ่งแต้ / ทุ่งนางโกล	วันที่ 17 – 18 มกราคม 2547	เป็นไปตามแผน

จากตารางที่ 4.8 พบว่า จังหวัดยโสธรมีแผนการดำเนินงานโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์รุ่นที่ 1 รุ่นที่ 2 รุ่นที่ 3 และรุ่นที่ 4 สำเร็จลุล่วงตามแผน และระยะเวลาของโครงการได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยดำเนินการสัมมนาของจังหวัดยโสธรมีความสามารถในการบริหารโครงการจนบรรลุผลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสัมมนาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการจัดการโครงการ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการประชาสัมพันธ์โครงการ

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย การสัมภาษณ์ที่มวิทยากรจังหวัด และเจ้าหน้าที่จากสำนักงาน กกต.จังหวัด ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบประสานงาน และบริหารโครงการฯ พบว่าสำนักงาน กกต. ประจำจังหวัดยโสธร ผู้ดำเนินการจัดการสัมมนามีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสัมมนา ได้แก่ การรับสมัครวิทยากรจังหวัด การคัดเลือกวิทยากรจังหวัด การกำหนดวันสัมมนา การเสนอของบประมาณจากส่วนกลาง ดำเนินการจัดซื้อวัสดุ รวมทั้งการ

¹ อ้างอิงจาก “รายงานการติดตามผลการดำเนินโครงการสัมมนาผู้บริหารและสมาชิก อบต. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน”

สำรวจพื้นที่จัดสัมมนา ว่าจ้างผู้รับเหมาจัดทำอาหาร ฯลฯ ในพื้นที่สังเกตการณ์ โดยมี ผอ.กต.จังหวัดเป็นผู้ติดตามกำกับกับการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงานด้วยการให้ความสนใจและเอาใจใส่ในการติดตามประสานงานอย่างใกล้ชิดทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์วิทยากรจังหวัด ณ จุดดำเนินการสัมมนาทั้ง 4 แห่ง ว่า

- ผู้วิจัย : ไม่ทราบว่หน้าที่การประสานงานและการบริหารโครงการฯ ในการสัมมนาใครเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบคะ
- วิทยากร 1 : ทางสำนักงาน กต. เป็นผู้รับผิดชอบครับ ไม่ว่าจะเป็นการรับสมัครวิทยากรจังหวัด การกำหนดวันสัมมนา การเสนอของบประมาณจากส่วนกลาง การจัดซื้อวัสดุ การสำรวจพื้นที่จัดสัมมนา การว่าจ้างผู้รับเหมาจัดทำอาหารก็เรียกได้ว่าเค้าทำแทบทุกอย่างเลยละครับ
- วิทยากร 2 : แต่บางอย่างถ้าพวกเราสามารถช่วยเหลือได้ ก็จะทำให้เต็มที่ เพราะเราทำงานร่วมกันก็เหมือนกับการลงเรือลำเดียวกันแล้ว จะทำให้งานราบรื่นและสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อย่างเช่น ในบางพื้นที่ถ้าใครรู้จักกับเจ้าของสถานที่จัดสัมมนา หรือรู้จักผู้รับเหมาจัดทำอาหารก็จะติดต่อให้ได้
- วิทยากร 1 : แต่ ผอ.ทรงศักดิ์จะต้องมาดูแลความเรียบร้อย และเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดทุกจุดดำเนินการสัมมนาเลยนะครับ

จากการสัมภาษณ์วิทยากรจังหวัด ณ จุดดำเนินการสัมมนาทั้ง 4 แห่ง แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบ และหน้าที่ในการบริหารโครงการของหน่วยดำเนินการสัมมนาว่ามีความสามารถในการบริหารโครงการจนบรรลุผลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสัมมนาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการจัดการโครงการ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการประชาสัมพันธ์โครงการ ดังนั้น จึงส่งผลให้โครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ดำเนินกิจกรรมการสัมมนาได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

4.2.1.2 การอำนวยความสะดวกก่อนการสัมมนา และระหว่างการสัมมนา

สำนักงาน กต.จังหวัด ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบการอำนวยความสะดวกก่อนการสัมมนา และระหว่างการสัมมนา โดยก่อนการสัมมนาหน่วยดำเนินการในพื้นที่มีการจัดเตรียมสถานที่ให้พร้อม การต้อนรับประธานในพิธีเปิด และแขกผู้มาเป็นเกียรติ การลงทะเบียนผู้เข้าร่วมสัมมนา การดูแลวิทยากรจังหวัด การดูแลเครื่องดื่มและอาหาร เพื่อให้การสัมมนาเป็นไปโดยราบรื่น ซึ่งเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน กต.จังหวัดเป็นฝ่ายอำนวยความสะดวกดูแลทุกอย่างร่วมกับวิทยากรจังหวัดในการบริหารจัดการให้เป็นไปตามกระบวนการสัมมนา โดยในระหว่างการสัมมนา

เจ้าหน้าที่ของสำนักงาน กกต.จะทำหน้าที่ดูแลจัดหาวัสดุให้พอเพียง อำนวยความสะดวกให้แก่
วิทยากรจังหวัดและผู้เข้าร่วมสัมมนา

4.2.2 โครงสร้างการจัดทีมวิทยากร

จากพื้นที่สังเกตการณ์ทั้ง 4 แห่ง พบว่า วิทยากรจังหวัดมีโครงสร้างการจัดทีม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.2.1 โครงสร้างการจัดทีมวิทยากร¹

ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้พื้นที่ดำเนินการสัมมนาแต่ละจุดดำเนินการควรมีวิทยากร
ทีมละ 3 คน โดยมีวิทยากรหลัก 1 คน และอีก 2 คน ทำหน้าที่เป็นวิทยากรผู้ช่วย แต่ในจุดสังเกต
การณ์ทั้ง 4 แห่ง ไม่พบโครงสร้างการจัดทีมวิทยากรที่หลักสูตรกำหนดไว้ เพราะทีมวิทยากรของ
จังหวัดยโสธรมีวิทยากรทีมละ 4-5 คน โดยมีวิทยากรหลัก 2 คน และอีก 2 คน ทำหน้าที่เป็น
วิทยากรผู้ช่วย

จากการสัมภาษณ์ทีมวิทยากร ณ จุดดำเนินการสัมมนา อบต. คู่ง และ อบต.
สำราญให้เหตุผลว่า

“การจัดทีมวิทยากรมากกว่า 3 คน เพราะในระยะที่ 1 และระยะที่ 2
ได้จัดวิทยากรทีมละ 3 คนตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ แต่พบว่า การสัมมนาไม่ราบรื่น
สักเท่าใด จึงประชุมทีมวิทยากรจังหวัด และร่วมกันหาวิธีแก้ไข ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาที่ดี
ที่สุด ก็คือ การเพิ่มจำนวนวิทยากรเป็นทีมละ 4-5 คน โดยมีวิทยากรหลัก 2 คน และ
วิทยากรผู้ช่วย 2-3 คน เพื่อเป็นพี่เลี้ยงคอยดูแลรับผิดชอบในเรื่องของการปฏิบัติกิจ
กรรมกลุ่มย่อย และให้คำปรึกษาเมื่อผู้เข้าร่วมสัมมนาสงสัย หรือไม่เข้าใจขั้นตอนการ
ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มย่อยอีกด้วย”

นอกจากนี้ ทีมวิทยากร ณ จุดดำเนินการสัมมนา อบต.หนองเรือ และ อบต.สิงห์
มีความเห็นเช่นเดียวกันแต่ให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า

¹ วิทยากรตามหลักสูตรนี้ จะมีบทบาทเป็นวิทยากรกระบวนการ (Facilitator) โดยทำงานเป็นทีม (Team Work) กำหนดทีมละ 3 คน ซึ่งจะมี
ลักษณะแตกต่างไปจากวิทยากรที่ใช้เทคนิคการบรรยายอย่างเดียว

‘การจัดทีมวิทยากรมากกว่า 3 คน เพราะในบางครั้งวิทยากรหลักติดภารกิจไม่สามารถเข้าร่วมทีมได้ก็ยังมีวิทยากรทีมสำรองมาทำหน้าที่แทน และยังเป็นการจัดทีมเพื่อให้โครงสร้างทีมวิทยากรประกอบไปด้วยวิทยากรที่มีความสามารถด้านเทคนิค และกลวิธีการถ่ายทอดหลายด้านแตกต่างกันมีทั้งวิทยากรที่รับผิดชอบด้านกฎหมาย ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ฯลฯ และวิทยากรบางคนที่ถนัดร้องรำ เล่นดนตรีประกอบการสัมมนาที่รับผิดชอบด้านสันตนาการไป’

จากการสัมภาษณ์ทีมวิทยากรจังหวัดในพื้นที่สังเกตการณ์ทั้ง 2 แห่ง แสดงให้เห็นถึงการ จัดทีมวิทยากรของจังหวัดยโสธร ซึ่งไม่เป็นไปตามโครงสร้างการจัดทีมวิทยากรที่หลักสูตรกำหนดไว้ เนื่องจาก การจัดสัมมนาในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ทางจังหวัดได้แบ่งทีมวิทยากรออกเป็นทีมละ 3 คน แต่เมื่อดำเนินการสัมมนาแล้ว พบว่า การจัดทีมตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ไม่เหมาะสมกับการสัมมนาในพื้นที่ของจังหวัดยโสธร ดังนั้น การสัมมนาในระยะที่ 3 ทางจังหวัดจึงแบ่งวิทยากรออกเป็นทีมละ 4-5 คน โดยมีวิทยากรหลัก 2 คน และอีก 2 คน ทำหน้าที่เป็นวิทยากรผู้ช่วย

สำหรับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการจัดทีมวิทยากรดังกล่าวนี้มีผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการเรียน การสอนด้วยเช่นกัน กล่าวคือ การที่มีวิทยากรหลายคนในทีมจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ บทบาทของการเป็นวิทยากรกระบวนการ และการมีปฏิสัมพันธ์ทั้งในรูปของการประสานงาน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หรือการสนับสนุนในการดำเนินการเรียน การสอน มีการทำงานเป็นทีม แบ่งหน้าที่อย่างชัดเจนเพื่อให้โครงสร้างทีมวิทยากรประกอบไปด้วยวิทยากรที่มีความสามารถด้านเทคนิค และกลวิธีการถ่ายทอดหลายด้านแตกต่างกันมีทั้งวิทยากรที่รับผิดชอบด้านกฎหมาย ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ฯลฯ ส่วนวิทยากรที่ถนัดด้านร้อง รำก็ทำหน้าที่เสริมในช่วงของสันตนาการ การแบ่งทีมในรูปแบบนี้ทำให้ วิทยากรทุกท่านสามารถช่วยกันดูแลผู้เข้าร่วมสัมมนาได้อย่างทั่วถึงขณะแบ่งกลุ่ม เพื่อปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มย่อย ซึ่งวิทยากรแต่ละคนจะแบ่งกันเป็นที่เลี้ยงดูดูแลแต่ละกลุ่มอยู่ตลอดเวลาขณะดำเนินการสัมมนา คอยแนะนำ หรือตอบข้อสงสัยช่วงที่มีการระดมความคิดด้วย นอกจากนี้ การแบ่งทีมดังกล่าวยังช่วยลดปัญหาในเรื่องของการที่วิทยากรบางท่านติดภารกิจกับหน่วยงานต้นสังกัดไม่สามารถเข้าร่วมทีมได้ แต่ก็ยังมีวิทยากรสำรองมาทำหน้าที่แทน

4.2.3 สื่อการสอน / โสตทัศนูปกรณ์

เครื่องโสตทัศนูปกรณ์ หรือสื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้กระบวนการสัมมนาสามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่น และสร้างความสนใจให้กับผู้เข้าร่วมสัมมนาได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการประเมินในประเด็นเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการสัมมนามีความเหมาะสมกับสถานที่หรือไม่ ความชำนาญในการใช้สื่อของวิทยากรจังหวัด และการเตรียมความพร้อมของเครื่องโสตทัศนูปกรณ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.3.1 สื่อที่ใช้ในการสัมมนา

จากการสังเกตการณ์ในพื้นที่ พบว่า สื่อการสอนที่ใช้ในการสัมมนา ได้แก่ เครื่องเสียง ซึ่งใช้เปิดเพลงต่างๆ ในการประกอบการสัมมนาไม่ว่าจะเป็นเพลงของสำนักงาน ป.ป.ช. เพลงผู้ใหญ่ลีที่ใช้ประกอบเนื้อหาหลักสูตร เครื่องฉายแผ่นใสใช้ขณะบรรยายเนื้อหาวิชา เครื่องเล่นวีดิทัศน์ และเครื่องรับโทรทัศน์ใช้เปิดกรณีศึกษาประกอบการสัมมนา โดยสื่อการสอนเหล่านี้เจ้าหน้าที่ในหน่วยดำเนินการเป็นผู้จัดหา และทีมวิทยากรจะเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ คอยควบคุมการทำงานของสื่อทุกชนิด สำหรับความเหมาะสมในการใช้สื่อการสอน พบว่า การใช้เครื่องโสตทัศนูปกรณ์มีความสัมพันธ์กับสถานที่สัมมนาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ จุดดำเนินการสัมมนา อบต.หนองเรือ และ อบต. สิงห์ ใช้หอประชุมโรงเรียนเป็นสถานที่จัดสัมมนา ซึ่งมีแสงสว่างมากเกินไปจึงทำให้ประสิทธิภาพในการใช้เครื่องฉายแผ่นใสไม่ดีเท่าที่ควร หรือในจุดดำเนินการสัมมนา อบต.ทุ่งแต้ และ อบต. ทุ่งนางโกล ใช้สถานที่ที่มีพื้นที่กว้างเกินไปก็ทำให้เกิดเสียงสะท้อนขณะใช้ไมโครโฟน ดังนั้น หากสถานที่สัมมนามีพื้นที่กว้างเกินไป แสงสว่างมากเกินไป ไม่สามารถควบคุมบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมภายในห้องสัมมนาได้ ทำให้การใช้งานเครื่องโสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร แต่หน่วยดำเนินการและวิทยากรจังหวัดต่างให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก จึงพยายามแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านั้น เพื่อให้การสัมมนาดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ โดยวิทยากร ณ จุดดำเนินการสัมมนา อบต.หนองเรือ และ อบต.สิงห์ให้ความเห็นว่า

“...ในบางจุดดำเนินการสัมมนาก็จะเจอปัญหาในเรื่องของสภาพแวดล้อมภายในห้องสัมมนา ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องแสงสว่างมากเกินไปไม่สามารถฉายแผ่นใสได้ ทางทีมวิทยากรและเจ้าหน้าที่ผู้บริหารโครงการต้องช่วยกันเขียนลงในกระดานแทนการฉายแผ่นใส แต่ก็สามารถแก้ไขปัญหานั้นเฉพาะหน้าได้ นอกจากในจุดดำเนินการสัมมนาที่ใช้หอประชุมโรงเรียน จะพบว่า มีข้อจำกัดมากกว่าที่อื่น ๆ คือ ไม่สามารถควบคุมบรรยากาศภายในห้องสัมมนา และยังไม่สามารถควบคุมสภาพแวดล้อมภายนอกห้องสัมมนาได้ด้วย...”

จากการสัมภาษณ์วิทยากร แสดงให้เห็นว่าการใช้เครื่องโสตทัศนูปกรณ์นั้นมีความสัมพันธ์กับสถานที่สัมมนา ประกอบกับข้อจำกัดของสถานที่สัมมนาในบางจุดดำเนินการเช่น หอประชุม โรงเรียนซึ่งไม่สามารถควบคุมบรรยากาศภายในห้องสัมมนา และสภาพแวดล้อมภายนอกห้องสัมมนาได้ จึงทำให้ประสิทธิภาพในการใช้เครื่องโสตทัศนูปกรณ์ลดลง

4.2.3.2 การเตรียมความพร้อมของเครื่องโสตทัศนูปกรณ์

จากการสังเกตการณ์ในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่มีความพร้อมในด้านโสตทัศนูปกรณ์ แต่การเตรียมความพร้อมดังกล่าวสามารถแยกออกเป็น 2 ประเด็น คือ การเตรียมความพร้อมก่อนการสัมมนา และความพร้อมระหว่างการสัมมนา มีรายละเอียดดังนี้

1) การเตรียมความพร้อมโสตทัศนูปกรณ์ก่อนการสัมมนา

จากการสังเกตการณ์ ปรากฏว่า วิทยากรมีการตรวจสอบ และเตรียมความพร้อมของสื่อ และอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ในการสัมมนาให้สามารถใช้งานได้เหมาะสม และสอดคล้องกับกระบวนการ โดยสังเกตจากความชำนาญในการใช้สื่อของวิทยากรจังหวัดที่มีความสะดวก / คล่องตัวในการใช้อุปกรณ์ต่างๆ ขณะดำเนินการสัมมนา อาจเนื่องมาจากการที่วิทยากรมีความคุ้นเคยกับการใช้สื่อ และโสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ เหล่านั้นในหลายจุดดำเนินการสัมมนา ซึ่งถือว่ามีประสบการณ์ในทางปฏิบัติ จึงทำให้ไม่พบปัญหา หรือข้อขัดข้องในการใช้โสตทัศนูปกรณ์แต่อย่างใด

2) ความพร้อมของโสตทัศนูปกรณ์ระหว่างการสัมมนา

จากการสังเกตการณ์พื้นที่ทั้ง 4 แห่ง ปรากฏว่า ในช่วงระหว่างการจัดสัมมนา วิทยากรจังหวัด และเจ้าหน้าที่ในจุดดำเนินการมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประกอบการสัมมนาได้อย่างสมบูรณ์ ยกเว้น จุดดำเนินการสัมมนา อบต.ตุ้ม และ อบต.ลำราญ ที่เกิดปัญหาขัดข้องทางเทคนิคไม่สามารถใช้ไม่คล่องได้ ต้องใช้เวลาในการแก้ปัญหาทำให้เสียเวลาในการสัมมนา

4.3 การประเมินผลผลิต

การประเมินผลผลิตของโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ในแต่ละด้าน ได้แก่ 1) การสร้างพันธมิตรสัญญาร่วมกัน 2) การสร้างทัศนคติและค่านิยมใหม่ 3) การสร้างแนวร่วมจัดตั้งองค์กร และ 4) การผนึกกำลังระหว่างองค์กร โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 การสร้างพันธะสัญญาร่วมกัน

การสร้างพันธะสัญญาร่วมกันเป็นผลผลิตหนึ่งที่ได้จากการเรียนรู้ตามกิจกรรมการสัมมนาของโครงการ ซึ่งนับได้ว่าเป็นมาตรการในการสกัดกั้นภัยที่เกิดจากการทุจริต โดยเป็นการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้เข้าร่วมสัมมนา 3 แบบ ได้แก่ แบบที่ 1 การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันของสมาชิก อบต. แบบที่ 2 การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันของผู้นำภาคประชาชน และแบบที่ 3 การจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันของสมาชิก อบต. และผู้นำภาคประชาชน ซึ่งจะแสดงออกมาในรูปของการกำหนดแนวทางปฏิบัติต่อการป้องกันการทุจริตในท้องถิ่น

ผู้วิจัยได้นำบันทึกข้อตกลงที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาร่วมกันจัดทำขึ้นทั้ง 3 แบบ ระหว่างการสัมมนาในพื้นที่สังเกตการณ์จำนวน 4 แห่ง มาวิเคราะห์แล้ว พบว่า สามารถแบ่งข้อตกลงออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่ 1 เป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้านการป้องกันการทุจริต

ประเด็นที่ 2 ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้านการป้องกันการทุจริต

นอกจากนี้ยังแบ่งบันทึกข้อตกลงที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาจัดทำขึ้นออกเป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทแรก บันทึกข้อตกลงที่เน้นการนำไปปฏิบัติได้ในระยะสั้น

ประเภทที่สอง บันทึกข้อตกลงที่เน้นการนำไปปฏิบัติได้ในระยะยาว

ซึ่งปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ 4.9 และตารางที่ 4.10 ดังนี้

ตารางที่ 4.9 บันทึกข้อตกลงที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้านการป้องกันการทุจริต

รุ่นที่	บันทึกข้อตกลงด้านการป้องกันการทุจริต				รวม
	เป็น	ร้อยละ	ไม่เป็น	ร้อยละ	
รุ่นที่ 1 มี 11 ข้อ	10	92.31	1	7.69	100
รุ่นที่ 2 มี 12 ข้อ	12	100	0	0	100
รุ่นที่ 3 มี 9 ข้อ	9	100	0	0	100
รุ่นที่ 4 มี 8 ข้อ	7	92.31	1	7.69	100
รวม	38	96.77	2	3.23	100

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ข้อตกลงที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาร่วมกันจัดทำขึ้นในระหว่างการประชุมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้านการป้องกันการทุจริต คิดเป็นร้อยละ 96.77 และไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้านการป้องกันการทุจริต คิดเป็นร้อยละ 3.23 นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงจำนวนข้อตกลงที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาในพื้นที่สังเกตการณ์ทั้ง 4 แห่ง ร่วมกันจัดทำขึ้น โดยรุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 4 มีจำนวนบันทึกข้อตกลงที่ตรงประเด็นด้านการป้องกันการทุจริตเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 92.31 และรุ่นที่ 2 และ รุ่นที่ 3 มีจำนวนบันทึกข้อตกลงที่ตรงประเด็นด้านการป้องกันการทุจริตทุกข้อ คิดเป็น 100 % ซึ่งส่วนใหญ่เนื้อหาของข้อตกลงตรงประเด็นและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้านการป้องกันการทุจริต เช่น มีการจัดตั้งกรรมการชุมชนเพื่อคอยทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของ อบต. ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการต่างๆ เป็นต้น มีเพียงส่วนเดียวเท่านั้นที่ไม่ตรงประเด็นและไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้านการป้องกันการทุจริต เช่น ให้ประชาชนร่วมทำประชาพิจารณ์ เป็นต้น

ตารางที่ 4.10 รายละเอียดบันทึกข้อตกลงที่เน้นการนำไปปฏิบัติได้ในระยะสั้น

บันทึกข้อตกลงที่เน้นการนำไปปฏิบัติได้ในระยะสั้น	
ร่วมกันดูแลการเลือกตั้งทุกระดับให้ปราศจากการทุจริต และตรวจสอบการบริหารงานของ อบต. ให้มีความโปร่งใส	ร่วมตรวจสอบโครงการต่างๆ ที่ดำเนินการโดย อบต.
ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจกับกรณีจัดซื้อจัดจ้าง	ประชาชนร่วมกันสอดส่องดูแล ไม่ให้เกิดการทุจริตในท้องถิ่นของตนเอง
ร่วมตรวจสอบการบริหารงานของ อบต. และเข้าประชุมกับสภา อบต.	นำความรู้ที่ได้รับจากการสัมมนา ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในท้องถิ่น
ประชาชนร่วมกันตรวจสอบดูแลการทำงานของ อบต.	ให้ อบต. ชี้แจงการบริหารงบประมาณต่างๆ ให้ชาวบ้านรับรู้อย่างโปร่งใส
เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทุจริต	ประชาสัมพันธ์โครงการของสำนักงาน ป.ป.ช. ให้ประชาชนกับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริต และการป้องกันการทุจริต
ปฏิบัติตนเป็นคนดี ไม่ประพฤติตนเป็นคนทุจริตทั้งโดยตรงและทางอ้อม ไม่ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการทุจริต และแจ้งเบาะแสเมื่อพบเห็นการทุจริตในท้องถิ่นของตนเอง	สมาชิก อบต. จะบริหารงานด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

จากตารางที่ 4.10 แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดบันทึกข้อตกลงในการป้องกันการทุจริตที่เน้นการนำไปปฏิบัติได้ในระยะสั้นในพื้นที่สังเกตการณ์ทั้ง 4 แห่ง ซึ่งเป็นแนวทางที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาสามารถนำไปปฏิบัติได้ หลังจากที่ได้จบการสัมมนาโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์แล้ว โดยให้ความสำคัญกับการที่ประชาชนต้องช่วยกันตรวจสอบดูแลการทำงานของ อบต. เข้าร่วมประชุมกับสภา อบต. เมื่อมีโครงการจัดซื้อ จัดจ้าง เพื่อไม่ให้เกิดการทุจริตในท้องถิ่นของตนเอง

ตารางที่ 4.11 รายละเอียดบันทึกข้อตกลงที่เน้นการนำไปปฏิบัติได้ในระยะยาว

บันทึกข้อตกลงที่เน้นการนำไปปฏิบัติได้ในระยะยาว	
จัดให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการเสนอโครงการและการป้องกันการทุจริต	จัดตั้งผู้นำภาคประชาชนของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจของหน่วยงานภาครัฐ
รณรงค์การให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการตรวจสอบการบริหารงานของ อบต.	จัดตั้งคณะกรรมการรับเรื่องร้องเรียนกรณีกล่าวหาการบริหารงานของ อบต. ไม่โปร่งใส
จัดตั้งเครือข่ายชุมชนต่อต้านการทุจริตระดับหมู่บ้าน	จัดทำโครงการ “ตำบลสะอาดปราศจากคอร์รัปชัน”
จัดทำโครงการ อบต. โปร่งใส	จัดตั้งกลุ่มชาวบ้านป้องกันการทุจริต
จัดประชุมประชาชน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของ อบต. และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของ อบต.	จัดนิทรรศการต่อต้านการทุจริต

จากตารางที่ 4.11 แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดบันทึกข้อตกลงในการป้องกันการทุจริตที่เน้นการนำไปปฏิบัติได้ในระยะยาวในพื้นที่สังเกตการณ์ทั้ง 4 แห่ง ซึ่งเป็นแนวทางที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้เลย ต้องมีการประชุมร่วมกันภายในหมู่บ้าน หรือมีการวางแผนโครงการ เพื่อดำเนินการแนวทางต่างๆ เหล่านั้นในช่วงเวลาต่อไป โดยให้ความสำคัญกับการจัดตั้งเครือข่ายชุมชนต่อต้านการทุจริตระดับหมู่บ้าน และจัดทำโครงการเพื่อให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ของ อบต. การตรวจสอบการบริหารงานของ อบต. และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

4.3.2 การสร้างทัศนคติและค่านิยมใหม่

โครงการสัมมนาผู้บริหาร และสมาชิก อบต. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน เป็นการให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของประชาชนในการตรวจสอบการบริหารงานของ อบต. เพื่อเป็นการป้องกันการทุจริตระดับท้องถิ่น จึงทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการมีส่วนร่วม เกิดความมั่นใจในสิทธิและ หน้าที่ของตนเอง เกิดความสนใจในการติดตามการทำงานของ อบต. เช่น กล้าเข้าไปฟังการประชุมของสภา อบต. กล้าที่จะสอบถามสมาชิก อบต. เกี่ยวกับการดำเนินโครงการต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ความสำคัญ และกระบวนการชักนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทำงานกับ อบต. แก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาในกลุ่มของผู้บริหารและสมาชิก อบต. ด้วย รวมทั้งยังเป็นการสร้างทัศนคติใหม่ และค่านิยมใหม่ ให้แก่ประชาชนในเรื่องของการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งเป็นวิธีการให้ความรู้ด้านการป้องกันการทุจริตและส่งเสริมค่านิยมที่ดีให้แก่เยาวชน และยังเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนเกิดค่านิยมด้านความซื่อสัตย์สุจริตอีกด้วย

การให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนในการป้องกันการทุจริตนั้น เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการมีส่วนร่วม เกิดความมั่นใจในสิทธิและ หน้าที่ของตนเอง และยังเป็น การสร้างทัศนคติใหม่ และค่านิยมใหม่ให้แก่ประชาชนอีกด้วย ซึ่งมีใช้มีเพียงแต่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเท่านั้นที่ใช้วิธีการดังกล่าว แต่ยังมีหน่วยงานอื่นๆ ที่ใช้วิธีการเช่นเดียวกัน โดยการให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจ และพยายามที่จะปลูกฝังค่านิยมใหม่ที่ดีงามให้แก่ประชาชน เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีนโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภายใต้ชื่อ “ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด” ซึ่งมีแนวทางในการกระตุ้น และปลูกจิตสำนึกของประชาชน โดยการให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจให้ประชาชนตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติดที่มีต่อประเทศชาติ ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งและส่งเสริมคุณธรรมให้แก่สถาบันทางสังคมต่างๆ และยังเป็นการสร้างทัศนคติใหม่ และค่านิยมใหม่ให้แก่ประชาชนเช่นเดียวกัน (คณะทำงานเครือข่ายวิชาการด้านติดตามและประเมินผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, 2545: 27)

4.3.3 การสร้างแนวร่วมจัดตั้งองค์กร

โครงการสัมมนาผู้บริหาร และสมาชิก อบต. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชนมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกของประชาชน โดยให้ทราบถึงผลเสียหาย และความร้ายแรงของการทุจริต กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เพื่อเป็น

การสร้างเครือข่ายการป้องกันการทุจริตของสำนักงาน ป.ป.ช. ให้กระจายและครอบคลุมไปทั่วภูมิภาคของประเทศ โครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่ให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนในการป้องกันการทุจริต สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการมีส่วนร่วม ทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และยังเป็นการสร้างทัศนคติ และค่านิยมใหม่ให้แก่ประชาชนด้วยเช่นกัน เมื่อประชาชนได้รับความรู้ เกิดความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีแล้ว จึงอยากที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในท้องถิ่นของตนเอง ต้องการที่จะสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตให้แก่สำนักงาน ป.ป.ช. ซึ่งทางส่วนกลางควรมีกลไกในการสนับสนุนด้านวิชาการ โดยการให้ความรู้ในการสร้างเครือข่าย และกลไกที่จะทำให้เครือข่ายเข้มแข็ง โดยการให้ความคุ้มครองแก่เครือข่ายด้วย

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนาใน 4 จุดสังเกตการณ์ ปรากฏว่า ผู้เข้าร่วมสัมมนากลุ่มกำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชนมีความคิดที่จะรวมตัวกัน เพื่อสร้างแนวร่วมในการจัดตั้งเครือข่ายต่อต้านการทุจริตขึ้น ซึ่งเป็นการรวมตัวของประชาชนจากความสำนึกถึงผลเสียหายและความร้ายแรงของการทุจริต โดยต้องการดำเนินการกันเอง แต่อยากให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องคอยสนับสนุน และแนะนำประชาชน พร้อมกับคุ้มครองประชาชนให้ได้รับความปลอดภัยเป็นธรรมเท่านั้น จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนากลุ่มผู้นำภาคประชาชน 2 ท่าน ณ จุดดำเนินการสัมมนา อบต. ดู่ทุ่ง และ อบต. ลำราญ ว่า

ผู้วิจัย :	สวัสดิ์จะเป็นอย่างไรบ้างคะ หลังจากที่คนที่ทั้ง 2 ผ่านการสัมมนา และ ทำบันทึกข้อตกลงเรียบร้อยแล้วคุณพี่คิดว่าจะได้นำความรู้ที่ได้รับจากการสัมมนาในครั้งนี้ และนำบันทึกข้อตกลงไปปฏิบัติตามหรือไม่คะ?
ผู้ร่วมสัมมนา 1 :	สำหรับพี่นะ...พี่ว่าการทำตามบันทึกข้อตกลงให้ได้ทุกข้อมันคงเป็นไปได้ยากครับ ต้องดูโอกาสและสถานการณ์ด้วย อย่างเข้าไปฟังสภา อบต.ประชุม เราก็คงเข้าไปไม่ได้ทุกครั้งหรอก เรามีการมีงานต้องทำนะ..จริงไม่
ผู้ร่วมสัมมนา 2 :	ผมว่าผลจากการสัมมนาในครั้งนี้คงจะทำให้ประชาชนเข้าใจเรื่องการทุจริตมากขึ้น และอยากจะมีส่วนร่วมในการปราบปรามการทุจริตด้วยเช่นกัน อย่างประชาชนใน อบต. ลำราญหลายๆ คน อยากจะรวมตัวกันเพื่อสร้างเครือข่ายการป้องกันการทุจริตนะอยากริเริ่มกันเอง แต่คงต้องให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือบ้างในเรื่องของการให้ความรู้ต่าง ๆ
ผู้ร่วมสัมมนา 1 :	ใช่แล้ว พี่ก็เห็นด้วย ไม่ใช่เป็นเครือข่ายที่เกิดจากการจัดตั้งโดยทางราชการ เป็นผู้กำหนดหรือเป็นคำสั่งมาจากเบื้องบน ซึ่งบางครั้งมันขัดกับวิถีการดำเนินชีวิตจริงของชาวบ้าน และวัฒนธรรมของชุมชน ไม่ช้าก็จะล้มเลิกไป

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนาในกลุ่มผู้นำภาคประชาชน 2 ท่าน ณ จุดดำเนินการสัมมนา อบต. ดู่ทุ่ง และ อบต. ลำราญ แสดงให้เห็นถึงความต้องการของผู้เข้าร่วมสัมมนาในการสร้างเครือข่ายต่อต้านการทุจริตในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นการรวมตัวกันหลังจากที่ผ่านการอบรมโครงการสัมมนาผู้บริหาร และสมาชิก อบต. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน หลักสูตร “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต” แล้ว

4.3.4 การฝึกกำลังระหว่างองค์กร

โครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์เป็นโครงการที่เกิดจากความร่วมมือของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกับกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักงานนายกรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง กรมพัฒนาชุมชน ฯลฯ ในการดำเนินโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องของผลเสียหาย และความร้ายแรงที่เกิดจากการทุจริต สิทธิ เสรีภาพ มาตรการ กลไกในการนำมาใช้เพื่อการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย และการมีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทุจริตของชุมชนให้เข้มแข็ง และเป็นไปอย่างยั่งยืน ซึ่งนับว่าเป็นโครงการที่ดี และมีประโยชน์ต่อประชาชน ถ้าประชาชนมีการตระหนักถึงภัยของการทุจริต และช่วยกันสอดส่องดูแลท้องถิ่นของตนเองให้ปราศจากการทุจริต แล้วนั้น จะส่งผลให้ประเทศไทยมีการทุจริตน้อยลงด้วย นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างมิติใหม่ของความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ปฏิบัติงานตามโครงการดังกล่าว ซึ่งจะเป็นการเกื้อกูลให้เกิดความรู้ และเป็นการขยายผลในการป้องกันการทุจริตต่อไป เนื่องจากการป้องกันการทุจริตเป็นภารกิจของทุกหน่วยงาน มิใช่เป็นภารกิจของสำนักงาน ป.ป.ช. เพียงหน่วยงานเดียวเท่านั้น

บทที่ 5

การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการประเมินผลโครงการประชาสัมพันธ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในเขตพื้นที่จังหวัดยโสธร ตามโครงการสัมมนาผู้บริหารและสมาชิก อบต. กำนัน/ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2546 - เดือนมีนาคม 2547 ในพื้นที่สังเกตการณ์ จำนวน 4 แห่ง โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเกตการณ์ การเสวนาเฉพาะกลุ่ม และการสัมภาษณ์วิทยากร จังหวัด ผู้เข้าร่วมสัมมนา และผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดยโสธร รวมทั้งนำแบบสอบถามวิทยากร ซึ่งเป็นความคิดเห็นของทีมนักวิชาการจังหวัดในแต่ละจุดสังเกตการณ์มาประมวล และวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน จึงพบข้อสรุป ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุป และอภิปรายผล ได้ดังต่อไปนี้

5.1 อภิปรายผลสำหรับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานโครงการเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตในอนาคต

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้สามารถเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติใช้เป็นแนวทางสำหรับปรับปรุง แก้ไขปัญหาการดำเนินงานด้านต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานโครงการป้องกันการทุจริตระยะต่อไปให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปกำหนดทิศทาง และกลยุทธ์ด้านการป้องกัน และการปราบปรามการทุจริตร่วมกับภาคประชาชนได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1.1 การฉีกกำลังระหว่างองค์กรและสถาบัน

จากที่กล่าวถึงในบทที่ 4 เกี่ยวกับการฉีกกำลังระหว่างองค์กรนั้น แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อต้องการให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องของผลเสียหาย และความร้ายแรงที่เกิดจากการทุจริต สิทธิ เสรีภาพ มาตรการ กลไกในการนำมาใช้เพื่อการตรวจสอบ

การใช้อำนาจรัฐ และการมีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทุจริตของชุมชน ซึ่งนับได้ว่าโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์เป็นโครงการที่มีแนวคิดเชิงรุกในการป้องกันการทุจริต และเป็นโครงการที่ให้การศึกษาที่ดีแก่ประชาชน ดังนั้น หากสำนักงาน ป.ป.ช. ต้องการให้ความรู้แก่ประชาชนในกลุ่มอื่นๆ ที่มีไขกลุ่มเป้าหมายในการสัมมนาครั้งนี้ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่เป็นอนาคตของประเทศไทย จึงควรร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ และสถาบันการศึกษาในการให้ความสนับสนุนด้านวิชาการ ซึ่งใช้วิธีการเผยแพร่กฎหมายการต่อต้านคอร์รัปชัน ให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการคอร์รัปชัน เผยแพร่เนื้อหาวิชาตามหลักสูตรผ่านการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบอย่างต่อเนื่อง โดยมีการผลิตสื่อการเรียนการสอนให้กับเด็กอนุบาล นักเรียนชั้นประถม และนักเรียนชั้นมัธยม ตลอดจนนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เพื่อให้นักเรียน นักศึกษาและประชาชนรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ มาตรการ กลไกในการนำมาใช้เพื่อการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และการมีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทุจริตของชุมชนให้เข้มแข็ง และเป็นไปอย่างยั่งยืน

5.1.2 การสร้างทีมแนวร่วมจัดตั้งองค์กร

จากที่กล่าวถึงในบทที่ 4 เกี่ยวกับการประเมินผลผลิตในประเด็นของการสร้างทีมแนวร่วมในการจัดตั้งองค์กรนั้น ทางสำนักงาน ป.ป.ช. ควรสร้างความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐอื่นๆ เพื่อประสานการดำเนินงานด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทุจริตให้เกิดขึ้นในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือ เพราะเป็นการส่งเสริมการดำเนินงานร่วมกัน และลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินภารกิจเดียวกัน เพื่อแสวงหากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริตที่เหมาะสม โดยให้ความรู้และสนับสนุนประชาชนที่ต้องการจัดตั้งเครือข่ายต่อต้านการทุจริต แต่ต้องให้ประชาชนเป็นผู้ริเริ่ม และดำเนินการกันเอง หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะเป็นเพียงผู้คอยสนับสนุน และแนะนำประชาชนเท่านั้น กลุ่มหรือเครือข่ายจึงจะเกิดการพัฒนา และเรียนรู้ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจนนำไปสู่การเป็นองค์กรภาคประชาชนที่มีความเข้มแข็ง ยั่งยืน และมีบทบาทในการป้องกันการทุจริตระดับท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

5.1.3 การสร้างทัศนคติและค่านิยมใหม่ให้แก่ประชาชน

จากที่กล่าวถึงในบทที่ 4 เกี่ยวกับการสร้างทัศนคติ และค่านิยมใหม่แล้วนั้น จะพบว่า การสร้างทัศนคติและค่านิยมใหม่ให้แก่ประชาชนในเรื่องของการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นวิธีการให้ความรู้ด้านการป้องกันการทุจริตและส่งเสริมค่านิยมที่ดีให้แก่เยาวชน และยังเป็นการ

ปลูกฝังให้เยาวชนเกิดค่านิยมด้านความซื่อสัตย์สุจริตอีกด้วย ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างทัศนคติ และค่านิยมที่ดีให้แก่ประชาชน สำนักงาน ป.ป.ช. ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเชิดชูบุคคลที่เป็นแบบอย่างในด้านความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อเป็นการยกย่อง และส่งเสริมบุคคลที่ทำความดีให้เป็นตัวอย่างแก่เยาวชนได้ปฏิบัติตาม

5.1.4 การเตรียมชุมชนและการสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

จากบทที่ 4 พบว่า โครงการสัมมนาผู้บริหาร และสมาชิก อบต. กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชนมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกของประชาชนให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยให้ทราบถึงผลเสียหาย และความร้ายแรงของการทุจริตแล้วนั้น นอกจากนี้ การสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นมาตรการ และกลยุทธหนึ่งที่หลายๆ ประเทศใช้ในการป้องกันการทุจริต โดยจะใช้วิธีการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการต่อต้านการคอร์รัปชันให้แก่ประชาชน และสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อต้านการคอร์รัปชัน ดังนั้น เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้แก่ประชาชนสำนักงาน ป.ป.ช. จึงควรมีการดำเนินการให้โครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไปบนพื้นฐานความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ควรจัดสัมมนาและให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายอื่นๆ หรือประชาชนในท้องถิ่นด้วย เพื่อให้เกิดการขยายผลโครงการออกไปทั่วประเทศ และสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต อีกทั้งยังเป็นการสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้กับประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมอีกด้วย

5.2 อภิปรายผลสำหรับการบริหารโครงการ

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้สามารถเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่มีการดำเนินงานโครงการในลักษณะเช่นเดียวกันกับโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารโครงการด้านต่างๆ โดยสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปปรับใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในการบริหารโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 ประสิทธิภาพในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร กระบวนการ และ ระยะเวลาของวิทยากรจังหวัด

จากที่กล่าวถึงในบทที่ 4 เกี่ยวกับบทบาทวิทยากรกระบวนการ และประสิทธิภาพในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร และระยะเวลาของวิทยากรจังหวัดนั้น พบว่า วิทยากรสามารถถ่ายทอดเนื้อหาวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า วิทยากรมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยมีการจัดสัดส่วนของเนื้อหา และเทคนิค / วิธีการที่จะใช้ให้สอดคล้องกับเวลา วิทยากรจะช่วยกันสร้างบรรยากาศในการสัมมนาให้น่าสนใจ น่าเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อคิดเห็นซึ่งกันและกัน วิทยากรมีการเอาใจใส่ดูแลผู้เข้าร่วมสัมมนาตลอดเวลา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เข้าร่วมสัมมนา กับ วิทยากรจังหวัด จึงไม่พบปัญหาแต่อย่างใด แต่จะพบปัญหาบ้างในเรื่องของวิทยากรบางท่านติดธุระกับหน่วยงานต้นสังกัดไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตลอดระยะเวลาการสัมมนาทั้ง 2 วัน ซึ่งปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นผลมาจากเกณฑ์การคัดเลือกวิทยากรยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร จึงได้วิทยากรที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ ดังนั้น ส่วนกลางจึงควรมีวิธีการคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมให้มาเป็นวิทยากรจังหวัด โดยคำนึงถึงหน่วยงานต้นสังกัดของวิทยากรต้องให้การสนับสนุนในการทำหน้าที่เป็นวิทยากรดังกล่าวด้วย เพื่อทางโครงการจะได้วิทยากรจังหวัดที่มีคุณภาพทั้งประสบการณ์ และพร้อมที่จะปฏิบัติงานได้ตลอดระยะเวลาการสัมมนาทั้ง 2 วัน อันจะทำให้หน้าที่การเป็นวิทยากรจังหวัดดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ สามารถให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาอย่างเต็มที่ และมีบทบาทกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

5.2.2 เนื้อหาหลักสูตร

จากการวิเคราะห์ในบทที่ 4 ปรากฏว่า หลักสูตรที่ใช้ในการประกอบการสัมมนามีเนื้อหาค่อนข้างมาก โดยเฉพาะเนื้อหาเชิงวิชาการที่เกี่ยวกับกฎหมาย ซึ่งเป็นเนื้อหาที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อผู้เข้าสัมมนา ประกอบกับระยะเวลาในการสัมมนาที่จำกัดเพียง 2 วัน จึงเป็นสาเหตุให้ไม่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาหลักสูตรแก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาโดยละเอียดได้ ดังนั้น หากหน่วยงานต้องการให้โครงการสัมมนามีศักยภาพมากขึ้นจึงจำเป็นต้องปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรในบางส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมาย หรือเพิ่มเติมเนื้อหาโดยการตัวอย่างที่ใกล้ตัว เพื่อสร้างความเข้าใจ และทำให้น่าสนใจยิ่งขึ้น รวมทั้งจำเป็นต้องตัดทอนรายละเอียดลง และเน้นกิจกรรมการมีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเอง และสามารถนำไปใช้ได้จริงเป็นรูปธรรม

5.2.3 ผู้เข้าร่วมสัมมนา

ในส่วนของจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนา กิจกรรมการสัมมนาผู้บริหารและสมาชิก อบต. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน จังหวัดยโสธร โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 96 ซึ่งนับว่าอยู่ในระดับที่น่าพอใจ แต่ยังพบปัญหาในเรื่องของจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาในวันที่สองลดลงกว่าวันแรก เพราะ ต้องปลีกตัวไปเข้าร่วมประชุมกับส่วนราชการอื่น ซึ่งมีการจัดประชุมหรือสัมมนาในวันเดียวกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การประชาสัมพันธ์โครงการให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของหน่วยดำเนินการสัมมนาในพื้นที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้น หน่วยดำเนินการสัมมนาในพื้นที่ควรมีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบการแจ้งข่าวสารให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกกลุ่มเป้าหมายทราบถึงกำหนดวันสัมมนา วัตถุประสงค์ของโครงการ ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมสัมมนา และเป็นการสร้างความเข้าใจในหลักการของโครงการ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมสัมมนาว่าจะนำมาใช้ในการเฝ้าระวัง ติดตามการดำเนินโครงการต่างๆ และการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเองให้เป็นไปอย่างโปร่งใส อันจะเป็นการรักษาผลประโยชน์ของตนเอง และของส่วนรวม จึงทำให้การสัมมนาเกิดประสิทธิผลได้อย่างเต็มที่

5.2.4 สถานที่สัมมนา และโสตทัศนูปกรณ์

สำหรับสถานที่สัมมนา และโสตทัศนูปกรณ์เป็นปัจจัยที่พบปัญหาเพียงเล็กน้อย ในส่วนของโสตทัศนูปกรณ์ที่ใช้ในการสัมมนานั้นแทบจะไม่พบปัญหา หรือข้อขัดข้องในการใช้โสตทัศนูปกรณ์แต่อย่างใด เพราะ หน่วยดำเนินงานมีการตรวจสอบ และเตรียมความพร้อมของเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ในการสัมมนาให้สามารถใช้งานได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับกระบวนการเป็นอย่างดี สำหรับสถานที่สัมมนาหน่วยดำเนินการสัมมนาในพื้นที่จำเป็นต้องเลือกสถานที่ที่สะดวกต่อการเดินทางของผู้เข้าร่วมสัมมนาเป็นหลัก โดยเลือกสถานที่ที่อยู่ใกล้ที่พักอาศัยของผู้เข้าร่วมสัมมนา และไม่ไกลจากชุมชนเท่าใด จะมีข้อจำกัดบ้างในเรื่องของสถานที่สัมมนาที่มีความสัมพันธ์กับการใช้เครื่องโสตทัศนูปกรณ์ กล่าวคือ หากสถานที่สัมมนามีพื้นที่กว้างเกินไป ไม่สามารถควบคุมบรรยากาศภายในห้องสัมมนาได้ เช่น แสงสว่างมากเกินไป เกิดเสียงสะท้อนภายในห้องทำให้การใช้งานเครื่องโสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้น หน่วยดำเนินการในพื้นที่ และวิทยากรจังหวัดจึงควรร่วมมือกันคิดหาวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าว ไม่ให้เกิดขึ้น เพื่อให้การสัมมนาดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

5.2.5 การบริหารโครงการ

การบริหารโครงการของหน่วยดำเนินการในเรื่องของการบริหารจัดการสัมมนา และการอำนวยความสะดวกไม่พบปัญหาแต่อย่างใด จะพบก็เพียงแต่ในเรื่องของการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพราะในระหว่างวันสัมมนายังมีกิจกรรมของหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่เข้าซ้อนกันอยู่บ้าง โดยเฉพาะงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ทำให้มีผลกระทบต่อจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาที่ไม่สามารถอยู่ร่วมจนจบหลักสูตรได้ รวมทั้งการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายไม่เป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ดังนั้น หากหน่วยดำเนินการต้องการที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของโครงการในระยะต่อไป จึงควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะที่ว่าการอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชน ควรกำหนดแผนงานประชาสัมพันธ์ไว้ในแผนเตรียมการบริหารโครงการ เพื่อเผยแพร่กิจกรรม และรายละเอียดโครงการผ่านสื่อต่างๆ ในพื้นที่ๆ จะจัดสัมมนาโดยทั่วถึง รวมทั้งขอความร่วมมือจากนายอำเภอ เพื่อแจ้งรายละเอียดกิจกรรม และโครงการดังกล่าวในที่ประชุมประจำเดือนของอำเภอให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้รับทราบและนำไปเผยแพร่แก่ประชาชนในท้องที่ต่อไป เพื่อไม่ให้เกิดการจัดสัมมนาซ้ำซ้อนกับกิจกรรมของหน่วยงานอื่นๆ และเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมสัมมนามีคุณสมบัติตรงตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ และควรมีการติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะทั้งก่อนวันสัมมนาและระหว่างการจัดสัมมนา เพื่อให้การสัมมนาดำเนินไปอย่างราบรื่นและเป็นไปตามกำหนดการจัดสัมมนา โดยเฉพาะในวันแรกของการสัมมนาที่มีพิธีเปิดการสัมมนา หากผู้เข้าร่วมสัมมนาเดินทางมาลงทะเบียนได้ตามกำหนดเวลาเป็นส่วนใหญ่ก็จะไม่ไปกระทบกับเวลาตามกระบวนการสัมมนา อันจะทำให้การสัมมนาบรรลุผลตามหลักสูตรที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.6 การประชาสัมพันธ์โครงการ

การประชาสัมพันธ์โครงการกิจกรรมการสัมมนาผู้บริหารและสมาชิก อบต. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน จังหวัดยโสธร ไม่พบปัญหาแต่อย่างใด ซึ่งนับว่าเป็นการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะหน่วยดำเนินการมีการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นทางการด้วยการประสานงาน และขอความร่วมมือจากหน่วยราชการให้ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ และการประชาสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการด้วยการลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มเป้าหมายได้รับทราบกำหนดการสัมมนาและกระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะเข้าร่วมสัมมนา โดยมีวิทยากรจังหวัดซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวคอยให้ข้อมูลข่าวสารของโครงการผ่านรายการ หรือสื่อที่ตนเองรับผิดชอบดำเนินรายการอยู่อย่างสม่ำเสมอ หากจะให้การประชาสัมพันธ์โครงการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อแผ่นพับ หรือประชาสัมพันธ์ผ่านวารสาร กกด. เพื่อให้ประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายได้รับทราบถึงรายละเอียดการจัดสัมมนาโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ และประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการนี้

5.3 อภิปรายผลสำหรับเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.1 แนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะเลือกเก็บข้อมูลในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่ง โดยทำการศึกษาว่าในแต่ละจุดดำเนินการมีข้อแตกต่างกันอย่างไร เพื่อให้ทราบว่าในแต่ละท้องที่ ซึ่งมีวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อาจจะทำให้ประสิทธิภาพในการสัมมนาโครงการ ประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์แตกต่างกันหรือไม่ และจะเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการหรือไม่ อย่างไร

5.3.2 ควรศึกษา วิจัย และประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ในแต่ละพื้นที่ โดยติดตามการดำเนินงานตามแนวทางด้านการป้องกันการทุจริต ที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาร่วมกันจัดทำขึ้นในระหว่างการสัมมนาว่าสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่

5.4 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “ประเมินผลโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ” เพื่อศึกษาประสิทธิภาพโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ในรูปของผลผลิต (Output): ในเขตพื้นที่จังหวัดยโสธร และศึกษาวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยการดำเนินงานในด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเขตพื้นที่จังหวัดยโสธร ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2546 – เดือนมีนาคม 2547 ในประเด็นเกี่ยวกับ 1) ประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ 2) ลักษณะพฤติกรรมความร่วมมือของผู้เข้าร่วมสัมมนาด้านการป้องกันการทุจริต 3) ปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัด และปัจจัยในการดำเนินงานด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมสัมมนาในโครงการสัมมนาสมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน ตามหลักสูตร “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการต่อต้านการทุจริต” ในเขตพื้นที่จังหวัดยโสธร จำนวน 4 จุดสังเกตการณ์ โดยมีสมาชิก อบต. 160 คน กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน 80 คน และผู้นำภาคประชาชน 160 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างในการเสวนาเฉพาะกลุ่ม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายในแต่ละจุดสังเกตการณ์ ได้แก่ ผู้บริหารและสมาชิก อบต. 4 คน กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน 2 คน ผู้นำภาคประชาชน 4 คน และวิทยากรจังหวัดผู้ดำเนินการสัมมนาในพื้นที่สังเกตการณ์จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 50 คน มาทำการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องของประสิทธิภาพของวิทยากรในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา สถานที่สัมมนา เนื้อหาหลักสูตร การบริหารจัดการโครงการ การติดต่อประสานงาน พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมสัมมนาด้านการป้องกัน การทุจริต และปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการสัมมนา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามมี 4 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม วิทยากรจังหวัด 2) แบบสังเกตการณ์ผู้วิจัย 3) แบบบันทึกข้อตกลงด้านการป้องกันการทุจริตของผู้เข้าร่วมสัมมนา และ 4) แบบบันทึกการเสวนาเฉพาะกลุ่ม สำหรับวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณเกี่ยวกับจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนา และการจัดทำบันทึกข้อตกลงของผู้เข้าร่วมสัมมนา นอกจากนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยการสัมมนา และความคิดเห็นต่อแนวทางการดำเนินงานโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

5.5 การประเมินผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “ประเมินผลโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ” ทำให้ได้พบทั้งข้อบกพร่อง และข้อเด่นหรือศักยภาพของโครงการ ซึ่งเป็นประสิทธิผลของโครงการโดยตรง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อวัดผลสำเร็จของโครงการตามหลักเกณฑ์ที่ว่า โครงการเป็นกิจกรรมที่มีระบบแบบแผน มุ่งที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้น การที่โครงการจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สอดคล้องกันระหว่างปัจจัยด้านประสิทธิภาพของวิทยากร จังหวัดในการถ่ายทอดความรู้ตามเนื้อหาหลักสูตร กระบวนการสัมมนา และระยะเวลาของการสัมมนา ความเหมาะสมของกระบวนการสัมมนา เนื้อหาหลักสูตร การบริหารโครงการ และผลที่ได้

จากการสัมมนา อันได้แก่ ลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตของผู้เข้าร่วมสัมมนา ซึ่งปรากฏผลการประเมินใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการดำเนินงานตามโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ 2) ลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมสัมมนาด้านการป้องกันการทุจริต 3) ปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัด และปัจจัยในการดำเนินงานด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.5.1 ประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย การสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนา และผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดยโสธร และการเสวนาเฉพาะกลุ่ม ปรากฏว่า วิทยากรในพื้นที่สังเกตการณ์ทั้ง 4 แห่ง มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร กระบวนการสัมมนา และสามารถดำเนินการสัมมนาได้สำเร็จลุล่วงตามแผน ระยะเวลา และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้อย่างเหมาะสม โดยใช้ประสบการณ์ เทคนิค กลวิธีที่หลากหลายได้อย่างเหมาะสมกับภูมิหลังของผู้เข้าร่วมสัมมนาในแต่ละจุดดำเนินการสัมมนา มีการปรับเปลี่ยนใช้วิธีการถ่ายทอดเนื้อหาตามหลักสูตรโดยใช้ภาษาท้องถิ่น รวมทั้งใช้ความสามารถในเชิงจิตวิทยาสร้างความสนุกสนาน และความเป็นกันเองกับผู้เข้าร่วมสัมมนา เพื่อให้เกิดบรรยากาศความสนุกสนานในการเรียนรู้ อีกทั้งยังนำเหตุบ้าน การเมืองที่เกี่ยวกับการทุจริตมายกตัวอย่างประกอบเนื้อหาวิชา บ้างก็นำมาจัดบอร์ดให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ศึกษาเพิ่มเติม นอกจากนี้ วิทยากรจังหวัดยังสามารถใช้กระบวนการสัมมนาแบบมีส่วนร่วม ด้วยการเป็นผู้จัดสถานการณ์ กระตุ้น และสร้างบรรยากาศให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยใช้ระยะเวลาของการสัมมนาได้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และกระบวนการสัมมนา มีเพียงวิทยากรส่วนน้อยเท่านั้นที่ใช้วิธีการบรรยายตามเนื้อหาวิชา จึงทำให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการสัมมนา เกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชา และเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมทำให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างแท้จริง จึงส่งผลให้มีจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนา มากทั้งในวันแรก และวันที่สองของการสัมมนา การที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาสามารถสร้างข้อตกลงร่วมกันได้ตรงประเด็นและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสัมมนาด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหการทุจริตที่ชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ในภาพรวมจึงพบว่า ประ

สิทธิภาพของวิทยากรจังหวัดในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร กระบวนการสัมมนา และระยะเวลาของการสัมมนาเป็นไปอย่างเหมาะสม

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่า โครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์เป็นโครงการที่มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลที่น่าพึงพอใจ กล่าวคือ การที่วิทยากรจังหวัดมีสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้ เนื้อหาวิชาตามหลักสูตร กระบวนการสัมมนา และสามารถดำเนินการสัมมนาได้สำเร็จลุล่วงตามแผน ระยะเวลา และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้อย่างเหมาะสม จึงส่งผลให้ผลผลิตของโครงการเป็นที่น่าสนใจ กล่าวคือ การมีจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนามากทั้งในวันแรก และวันที่สองของการสัมมนา การที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาร่วมกันจัดทำบันทึกข้อตกลงที่ตรงประเด็นและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และการที่หน่วยดำเนินการสัมมนาสามารถบริหารโครงการ และดำเนินกิจกรรมการสัมมนาจนบรรลุผลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสัมมนาอย่างมีประสิทธิภาพ ในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการโครงการ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการประชาสัมพันธ์โครงการ

5.5.2 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมสัมมนาด้านการป้องกันการทุจริต

เมื่อคำนึงถึงผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการจัดสัมมนาฯ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ และยุทธศาสตร์การป้องกันการทุจริตของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่กำหนดไว้หรือไม่นั้น พบได้จากลักษณะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตของผู้เข้าร่วมสัมมนาที่แสดงออกในระหว่างการสัมมนา จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย การสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนา และผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดยโสธร และการเสวนาเฉพาะกลุ่ม ปรากฏว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมสัมมนา สามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลา คือ ช่วงก่อนการสัมมนา ระหว่างการสัมมนา และหลังการสัมมนา มีความแตกต่างกัน คือ ก่อนการสัมมนาผู้เข้าร่วมสัมมนามีความคิดเห็นว่าการทุจริตเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับหน่วยงานราชการ ซึ่งเป็นเรื่องไกลตัวประชาชน การแก้ไขปัญหาการทุจริตนั้นกระทำได้ยาก และไม่ใช่น้ำที่ของประชาชน จึงไม่ทราบว่าตนเองจะมีส่วนในการป้องกันการทุจริตได้อย่างไร ในระหว่างการสัมมนาผู้เข้าร่วมสัมมนามีความพึงพอใจกับการเข้าร่วมสัมมนา และร่วมแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมกลุ่ม โดยมีความคิดเห็นว่าการทุจริตเป็นเรื่องที่ร้ายแรง จำเป็นต้องร่วมมือในการตรวจสอบ เฝ้าระวัง เพื่อรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน และยินดีจะเข้าร่วมในการป้องกันการทุจริต และมีความเห็นว่าควรมีการขยายโครงการเพื่อให้ประชาชนที่ไม่ได้เป็นกลุ่มเป้าหมายในการสัมมนาครั้งนี้ได้รับความรู้เช่นกัน ในขณะที่ระหว่างการสัมมนาของทุกจุดสังเกตการณ์ พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้บริหารและ

สมาชิก อบต. จะมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น และดำเนินกิจกรรมกลุ่มมากกว่ากลุ่มเป้าหมายที่เป็นกำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มผู้นำภาคประชาชน ภายหลังการสัมมนาผู้เข้าร่วมสัมมนาทราบถึงประโยชน์ของการเข้าร่วมสัมมนา โดยเฉพาะการได้รับความรู้ตามเนื้อหาวิชา การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เข้าร่วมสัมมนาและวิทยากร และมีความคิดเห็นว่า ตนเองจะต้องนำความรู้ที่ได้รับจากการสัมมนาในครั้งนี้ไปเผยแพร่ให้สมาชิกในกลุ่มของตนทราบ และเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันเหตุการณ์ในท้องถิ่นของตนเองให้มากขึ้น โดยใช้ความรู้ที่ได้รับจากการสัมมนาในการตรวจสอบการทำงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และต้องการร่วมมือกับหน่วยงานราชการในการแจ้งเบาะแสการทุจริตด้วย

5.5.3 ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยในการดำเนินงานด้านต่างๆที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโครงการประชาสัมพันธ์ศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย การสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมมนา และผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดยโสธร และการเสวนาเฉพาะกลุ่ม โดยพิจารณาจากองค์ประกอบของกิจกรรมการสัมมนาทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ผู้เข้าร่วมสัมมนา วิทยากรจังหวัด เนื้อหาหลักสูตร สถานที่และสื่อทัศนูปกรณ์ การประชาสัมพันธ์โครงการ และการบริหารโครงการ ปรากฏว่า ในภาพรวมปัจจัยการดำเนินงานด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโครงการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับที่น่าพอใจ ทั้งนี้สืบจากประสิทธิภาพของวิทยากรจังหวัดในการถ่ายทอดความรู้ เนื้อหาวิชาตามหลักสูตร กระบวนการสัมมนา และระยะเวลาของการสัมมนาเป็นไปอย่างเหมาะสม ผลผลิตของกิจกรรมการสัมมนา ได้แก่ จำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาที่เพิ่มขึ้นจากการดำเนินโครงการในระยะที่ผ่านมา และบันทึกข้อตกลงที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาร่วมกันจัดทำขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้ตรงประเด็น และการบริหารโครงการของหน่วยดำเนินการสัมมนาที่สามารถดำเนินกิจกรรมการสัมมนาจนบรรลุผลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการสัมมนาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการจัดการ การประสานงาน และการประชาสัมพันธ์โครงการ

สำหรับปัญหาที่อุปสรรคในการดำเนินงานที่สำคัญมาจากจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาไม่สามารถอยู่ร่วมสัมมนาได้อย่างต่อเนื่องทั้ง 2 วันตลอดหลักสูตร และผู้เข้าร่วมสัมมนาสวนใหญ่ไม่ใช้กลุ่มเป้าหมายที่โครงการกำหนดไว้ แต่กระนั้นก็ตาม หน่วยดำเนินการต่างพยายามปรับปรุงแก้ไขกระบวนการดำเนินงานในเชิงปฏิบัติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริหารโครงการ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการประชาสัมพันธ์โครงการ จึงส่งผลให้มีจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาเพิ่มมากขึ้นจากการสัมมนาในระยะแรก รองลงมาเป็นการประสานงานในด้านขอ

ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในบางจุดดำเนินการสัมมนาที่ผู้วิจัยได้ไปสังเกตการณ์ยังพบ ปัญหาในด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ในระหว่างวันสัมมนายังมี กิจกรรมของหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่เข้าช้อนกันอยู่บ้าง โดยเฉพาะงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ทำให้มีผลกระทบต่อจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนาที่ไม่สามารถอยู่ร่วมจนจบหลักสูตรได้ รวมทั้ง การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายไม่เป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ หน่วยดำเนินการบริหารโครงการจึง จำเป็นที่จะต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดการจัด สัมมนาซ้ำซ้อนกับกิจกรรมของหน่วยงานอื่นๆ และเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมสัมมนามีคุณสมบัติตรงตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ อันจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของโครงการต่อไป

แต่จากความคิดเห็นของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดยโสธร และวิทยาการ จังหวัดที่มีต่อการบริหารโครงการว่า ถึงแม้จะพบปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนา ไม่ครบตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ความร่วมมือ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ เกิดผลเต็มที่ แต่การบริหารกิจกรรมการสัมมนาในภาพรวมนับว่าบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้วิจัยว่า การดำเนินโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชน สัมพันธ์นับว่าประสบผลสำเร็จในระดับดี โดยนับจากจำนวนของผู้เข้าร่วมสัมมนา ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 95.5 และการจัดทำบันทึกข้อตกลงของผู้เข้าร่วมสัมมนาที่ตรงประเด็น และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการในด้านการป้องกันการทุจริต คิดเป็นร้อยละ 96.77 รวมทั้งการเข้าร่วม สัมมนาของกลุ่มเป้าหมายเป็นไปด้วยความสนใจมากกว่าการทำตามหน้าที่ และบทบาทที่ตนเองต้องรับผิดชอบ

ภาคผนวก ก

โครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ (Public Education and Community Relations)

1. หลักการและเหตุผล

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการทุจริตในวงราชการและการเมือง และตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 19 (10) บัญญัติให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน้าที่ดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริตและเสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งดำเนินการให้ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งวิธีการนี้ปรากฏว่าเป็นการดำเนินการป้องกันการทุจริตที่ได้ผล โดยมีตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ กรณีของฮ่องกงซึ่งเคยมีปัญหาการทุจริตอย่างรุนแรง แต่ขณะนี้ฮ่องกงเป็นประเทศที่มีความโปร่งใสสูง ดัชนีวัดการรับรู้การคอร์รัปชัน (Corruption Perception Index : CPI) ซึ่งจัดทำโดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International : TI) ปี พ.ศ. 2542 และ 2543 มีค่าเท่ากับ 7.7 เป็นลำดับที่ 15 ของ 99 ประเทศ และ 90 ประเทศทั่วโลกที่มีการสำรวจ ในขณะที่ประเทศไทยมีค่าเท่ากับ 3.2 เป็นลำดับที่ 68 ของ 99 ประเทศในปี 2542 และในปี 2543 เป็นลำดับที่ 60 ของ 90 ประเทศทั่วโลก ที่มีการสำรวจ¹ นอกจากนี้ฮ่องกง ยังเป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติว่าเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตจนถึงขนาดที่ในการประชุมนานาชาติว่าด้วยการต่อต้านคอร์รัปชัน (International Anti - Corruption Conference : IACC) ครั้งที่ 9 ณ เมือง Durban สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ระหว่างวันที่ 10 - 15 ตุลาคม 2542 ที่ประชุมได้เสนอแนวทางป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชันของ ICAC ให้ผู้แทนประเทศที่เข้าร่วมประชุมนำไปพัฒนาโครงสร้างองค์กรต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการต่อต้านคอร์รัปชัน² โดยเฉพาะผู้แทนของหน่วย ICAC ของฮ่องกง ได้นำเสนอเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาศึกษา : ประสิทธิภาพของฮ่องกงต่อที่ประชุมด้วย

¹ หนังสือพิมพ์ดิชนรายวัน สำรวจ 99 ประเทศทั่วโลกไทยหาแนวโปร่งใส, ฉบับที่ 7902 วันที่ 27 ตุลาคม 2542 หน้า 2 และศูนย์สำรวจวิจัยและประชาสัมพันธ์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, การสำรวจดัชนีวัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน ปี พ.ศ. 2543

² ชาญณรงค์ ภักดีวิจิตร, สรุปผลการประชุมนานาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านคอร์รัปชัน ครั้งที่ 9 สำนักงาน ป.ป.ช. หน้า 10

³ Community Involvement and Public Education : The Hong Kong Experience, presented by : Miss Fanny Wong, Assistant Director of Community Relations, Independent Commission Against Corruption, Hong Kong, China, at The 9 International Anti - Corruption Conference, International Convention Center, Durban, South Africa, October 10 - 16, 1999, จำนวน 6 หน้า

นอกจากนั้นในรายงานผลการไปศึกษางานที่ฮ่องกงของสำนักงาน ป.ป.ป.^{*} ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ที่สำคัญของฮ่องกงเน้นการดำเนินงาน 2 ประการ คือ (1) ให้ประชาชนได้รู้ถึงผลเสียและความร้ายแรงของการฉ้อราษฎร์บังหลวง และ (2) กระตุ้นและส่งเสริมประชาชนให้เข้ามาสนับสนุนต่อต้านการฉ้อราษฎร์บังหลวง เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนโดยมีความเชื่อว่าถ้าหากได้ทำงานอย่างคอตี๋จนสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนให้เป็นไปในทางบวก คือยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต และให้เกลียดชังการทุจริตได้แล้วปัญหาการทุจริตก็จะลดลงไปได้มาก และแนวทางนี้สำนักงาน ป.ป.ป. ก็ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยในพื้นที่ 4 จังหวัด คือ กาญจนบุรี ขอนแก่น เชียงราย และสงขลา เมื่อปี พ.ศ. 2542 แล้ว ปรากฏว่าเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาการทุจริตที่ถูกต้อง

เพื่อให้การดำเนินการของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 19 (10) ที่จะต้องดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริตและเสริมสร้างทัศนคติและสำนึกในความซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งดำเนินการให้ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประชาธิปไตย เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐมากยิ่งขึ้น พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้จัดสรรภักดิ์และอุดหนุนและรายได้อื่น ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีงบประมาณ 2544 เป็นอัตราส่วนร้อยละ 20 ของรายได้รัฐบาล และในปีงบประมาณ 2549 เป็นอัตราส่วนร้อยละ 35 ของรายได้รัฐบาล จำเป็นต้องดำเนินการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับภัยของการทุจริต และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน โดยเฉพาะในท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเภทองค์การบริหารส่วนตำบล และสภาตำบล ที่มีสถิติจำนวนการทุจริตเพิ่มมากขึ้น มีหน่วยการปกครองจำนวนมากและเนื้อที่มากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทอื่น ๆ

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 สร้างจิตสำนึกของประชาชนโดยการให้รู้ถึงผลเสียและความร้ายแรงของการทุจริต
- 2.2 กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
- 2.3 กำหนดแนวทางและวิธีการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปราม

การทุจริต

^{*} สำนัก วรคดีอาญา และประสิทธิ์ คำทรงชัย รายงานผลการไปร่วมประชุมเกี่ยวกับมาตรการต่อต้านการฉ้อราษฎร์บังหลวงที่ฮ่องกง, วันที่ 1 - 7 พฤศจิกายน 2530

3. เป้าหมาย

3.1 เพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เอกชนและประชาชนในท้องถิ่น

3.2 เชื่อมประสานความร่วมมือกับบุคคลในท้องถิ่น เพื่อสร้างพันธมิตรที่จะทำงานร่วมกัน
อย่างต่อเนื่อง

3.3 มอบหมายภารกิจให้พันธมิตรร่วมดำเนินการทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์และการให้
ข้อมูลแก่คณะกรรมการ ป.ป.ช.

4. กลุ่มเป้าหมาย

4.1 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ

(1) ผู้ว่าราชการจังหวัด	75	คน
(2) ปลัดจังหวัด	75	คน
(3) นายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้ากิ่ง	876	คน
(4) ผู้ตรวจการส่วนท้องถิ่น	75	คน
(5) ปลัด อบต.	6,747	คน
(6) เลขานุการสภาตำบล	218	คน
(7) สมาชิก อบต.	168,987	คน
(8) สมาชิก สด.	2,328	คน

4.2 ภาคเอกชนและภาคประชาชน ได้แก่ องค์กรเอกชน ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครชุมชน
จำนวนเท่ากับสมาชิก อบต. รวมกับสมาชิก สด. รวม 171,315 คน

5. วิธีดำเนินการ

5.1 แจ้งประสานงานคณะกรรมการเพื่อมีมติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักปลัด
สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ ให้การสนับสนุนโครงการนี้

5.2 แจ้งประสานงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้ความร่วมมือให้การสนับสนุนให้
สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็นศูนย์อำนวยการประจำจังหวัด และใช้วิทยาการการเลือกตั้งมา
ปฏิบัติงานตามโครงการนี้

5.3 ฝึกอบรมวิทยากรประจำจังหวัด ซึ่งเป็นผู้ผ่านการฝึกอบรมจากสำนักงานสภาพัฒนาการ
ราชภัฏ จำนวน 205 คน และวิทยากรการเลือกตั้งจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน 678 คน รวม
883 คน ตามสถานที่ที่สำนักงาน ป.ป.ช. กำหนดระยะเวลา 3 วัน

5.4 สัมมนาผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด ผู้ตรวจการส่วนท้องถิ่น นายอำเภอ ในพื้นที่
แต่ละจังหวัด 1,101 คน ระยะเวลา ½ วัน

5.5 สัมมนาปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลและเลขานุการสภาตำบล ในพื้นที่แต่ละจังหวัด จำนวน 6,965 คน ระยะเวลา ¼ วัน

5.6 สัมมนาสมาชิก อบต./ตด. จำนวน 171,315 คน ภาคเอกชนและภาคประชาชน จำนวน 171,315 คน รวม 342,630 คน รุ่นละประมาณ 80 คน รวม 4,282 รุ่น ณ หอประชุมของพื้นที่ ดำเนินการหรือหอประชุม อบต. หรือหอประชุมโรงเรียน ซึ่งเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

5.7 ประสานงานกับผู้ผ่านการสัมมนาตามข้อ 5.6 กับศูนย์อำนาจการและประสานงาน เครือข่ายป้องกันการค้าทาสแห่งชาติ (ศอ.ปปช.)

6. พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ อบต. และ ตด. ทั้ง 75 จังหวัดทั่วประเทศ รวม 6,965 แห่ง โดยดำเนินการในปีงบประมาณ 2544 จำนวน 4 จังหวัด ปีงบประมาณ 2545 จำนวน 36 จังหวัด ปีงบประมาณ 2546 จำนวน 35 จังหวัด

7. ระยะเวลาดำเนินการ

7.1 การเตรียมการ	2	เดือน
7.2 การปฏิบัติการ	2	เดือน
7.3 การสรุปผลและประเมินผล	2	เดือน

โดยในปีงบประมาณ 2544 ดำเนินการระหว่างเดือนมกราคม-มิถุนายน 2544 ปีงบประมาณ 2545 และ 2546 เริ่มต้นในเดือนปีงบประมาณ

8. การดำเนินการ

- 8.1 ประสานงานและขอความร่วมมือจากภาคราชการและภาคเอกชน
- 8.2 จัดทำแผนรายละเอียดในแต่ละจังหวัด
- 8.3 ประชาสัมพันธ์โดยตรง
- 8.4 จัดทำเอกสารการอบรมและเผยแพร่
- 8.5 กัดเลือกผู้เข้ารับการสัมมนาภาคเอกชนและประชาชนในแต่ละ อบต./ตด.

9. การบริหารโครงการ

- 9.1 คณะอนุกรรมการบริหารโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์
- 9.2 ผู้อำนวยการศูนย์อำนาจการและประสานงานเครือข่ายป้องกัน

(ศอ.ปปช.)

10. งบประมาณ รวม 159,258,000 บาท

งบประมาณในการดำเนินการในแต่ละปี

ปีงบประมาณ 2545 เป็นเงิน 47,560,000 บาท

ปีงบประมาณ 2546 เป็นเงิน 73,349,000 บาท

ปีงบประมาณ 2547 เป็นเงิน 31,349,000 บาท

11. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

11.1 ผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นประเภทองค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบล และประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 342,630 คน มีความตระหนักและมีจิตสำนึกในภัยของการทุจริตและเข้ามามีส่วนร่วมป้องกันและปราบปรามการทุจริตตามแนวทางที่กำหนด

11.2 มีเครือข่ายประชาชนเฝ้าตรวจสอบการบริหารของ อบค. และ สด. จำนวน 6,965 แห่งทั่วประเทศให้มีความโปร่งใสทุจริต

11.3 มีเครือข่ายประชาชนทุก อบค. และสภาตำบลเชื่อมโยงกับศูนย์อำนาจการและประสานงานเครือข่ายป้องกันการทุจริตแห่งชาติ (ศอ.ปปช.)

11.4 มีวิทยากรผู้ผ่านการฝึกอบรม จำนวน 1,950 คน ที่จะดำเนินการเผยแพร่ความรู้และสร้างความตระหนักถึงภัยการทุจริตให้แก่ประชาชนอย่างค่อเนื่อง

12. ผู้รับผิดชอบโครงการ

12.1 ผู้อำนวยการศูนย์อำนาจการและประสานงานเครือข่ายป้องกันการทุจริตแห่งชาติ (ศอ.ปปช.) สำนักงาน ป.ป.ช.

12.2 คณะอนุกรรมการบริหารโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์

13. ส่วนที่ต้องดำเนินการเพิ่มเติม

13.1 สร้างความเข้าใจกับองค์กรเอกชนที่มีอยู่แล้ว เพื่อเป็นพันธมิตรในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

13.2 สร้างความเข้าใจกับส่วนราชการที่มีโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

สำนักนโยบายและแผน

สำนักงาน ป.ป.ช.

ภาคผนวก ข

คำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ที่ 128 / 2543

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

ด้วยคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 56 / 2543 เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2543 ให้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 19 (12) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 จึงแต่งตั้งคณะกรรมการดังกล่าว ประกอบด้วย

1. นายประสิทธิ์	ดำรงชัย	ประธานคณะกรรมการ
2. ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี		อนุกรรมการ
3. อธิบดีกรมการปกครอง		อนุกรรมการ
4. อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน		อนุกรรมการ
5. เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ		อนุกรรมการ
6. ผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน		อนุกรรมการ
7. รองศาสตราจารย์ ขัตติยา	กรรมสุด	อนุกรรมการ
8. นายแพทย์ จักรธรรม	ธรรมศักดิ์	อนุกรรมการ
9. นายนนท์	กอแก้วทองดี	อนุกรรมการ
10. พลเอก สายหยุด	เกิดผล	อนุกรรมการ
11. นายสุนันท์	นวลจันทร์กุล	อนุกรรมการ
12. รองศาสตราจารย์ เสาวคนธ์	สุตสวาสดิ์	อนุกรรมการ
13. ผู้อำนวยการสำนักป้องกันการทุจริต 2		อนุกรรมการ
14. ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน		อนุกรรมการและเลขานุการ
15. นางรัชนิศ	เกียรติภิญโญ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
16. นายรัฐศักดิ์	อนันตริยกุล	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

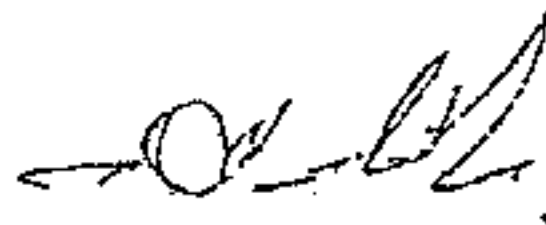
/ให้คณะกรรมการ...

ให้คณะกรรมการคณะนี้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. บริหารโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด
2. ประสานการดำเนินงานกับกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง
3. แต่งตั้งคณะทำงานหรือเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานต่าง ๆ ในการดำเนินการตามโครงการ
4. ดำเนินการอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2543 เป็นต้นไป

ตั้ง ณ วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2543

(นายโอภาส อรุณินท์)
ประธานกรรมการ ป.ป.ช.

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวศิริดาว เข้มตระกูล)

บุคลากร 4

ภาคผนวก ค

คำสั่งคณะกรรมการบริหารโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

ที่ 2/2543

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำคู่มือฝึกอบรม ผลิตภัณฑ์ และเอกสารเพื่อใช้ในโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

ด้วยคณะกรรมการบริหารโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ได้มีมติในการประชุม ครั้งที่ 3/2543 เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2543 ให้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำคู่มือฝึกอบรม ผลิตภัณฑ์ และเอกสารเพื่อใช้ในโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในข้อ 3 ของอำนาจหน้าที่ตามคำสั่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ 128/2543 ลงวันที่ 15 สิงหาคม 2543 จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำคู่มือฝึกอบรม ผลิตภัณฑ์ และเอกสารเพื่อใช้ในโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. องค์ประกอบ

1.1 นายนนท์	กอแก้วทองดี	ประธานคณะกรรมการ
1.2 นายเรืองโรจน์	จอมทีบ	คณะกรรมการ
1.3 นางสาวภัชรา	กตัญญู	คณะกรรมการ
1.4 นางสาวเพ็ญศรี	เจริญสุทธิพันธ์	คณะกรรมการ
1.5 นางสาวเพ็ญแข	ศรีสุทธิกุล	คณะกรรมการ
1.6 นางสาวคำแห	แก้วพินนา	คณะกรรมการ
1.7 นางรัชนิศ	เกียรติภิญโญ	คณะกรรมการ
1.8 นายอุทิศ	บัวศรี	คณะกรรมการ
1.9 นายสรรค์ชัย	อินหว่าง	คณะกรรมการและเลขานุการ
1.10 นายสรสาสน์	ตีเพ็ง	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
1.11 นายสุรศักดิ์	ศรีสาร	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

/2. อำนาจหน้าที่...

2. อำนาจหน้าที่

- 2.1 ดำเนินการจัดทำคู่มือฝึกอบรม ผลิตภัณฑ์ และเอกสาร เพื่อใช้ในโครงการ
 ประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์
- 2.2 ประสานงานกับบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่
 เกี่ยวข้อง
- 2.3 ดำเนินการอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543

สั่ง ณ วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543

(นายประสิทธิ์ ดำรงชัย)

ประธานอนุกรรมการบริหารโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์

ภาคผนวก ง

คำสั่งสำนักงาน ป.ป.ช.

ที่ 94 / 2544

เรื่อง การจัดตั้งศูนย์อำนวยการและประสานงานเครือข่ายป้องกันการทุจริตแห่งชาติ (ศอ.ปปช.)

ด้วยในการประชุมคณะกรรมการ ป.ป.ช. ครั้งที่ 59 / 2544 วันที่ 21 สิงหาคม 2544 ได้มีมติเห็นชอบให้สำนักงาน ป.ป.ช. จัดตั้งศูนย์อำนวยการและประสานงานเครือข่ายป้องกันการทุจริตแห่งชาติ (ศอ.ปปช.) ขึ้น เพื่อเป็นหน่วยประสานงาน ให้คำปรึกษา และให้การสนับสนุนดำเนินการให้ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เพื่อปฏิบัติตามมติดังกล่าว จึงดำเนินการดังนี้

1. จัดตั้งศูนย์อำนวยการและประสานงานเครือข่ายป้องกันการทุจริตแห่งชาติ ใช้ชื่อว่า “ศอ.ปปช.” เป็นส่วนราชการเป็นการภายในมีผู้อำนวยการศูนย์เป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบขึ้นตรงต่อเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.

2. ให้ศูนย์อำนวยการและประสานงานเครือข่ายป้องกันการทุจริตแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการประสานงานโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ สนับสนุน ส่งเสริมให้ประชาชนหรือกลุ่มบุคคล คณะบุคคล องค์กรเอกชน มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

3. ให้ศูนย์อำนวยการและประสานงานเครือข่ายป้องกันการทุจริตแห่งชาติมีอัตรากำลัง ดังนี้

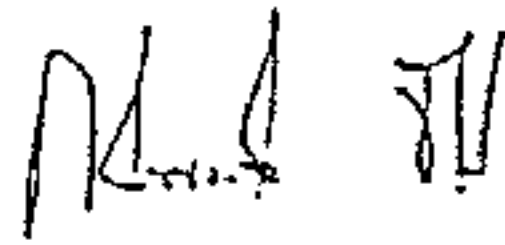
3.1 รองเลขาธิการฯ ที่ได้รับมอบหมาย ทำหน้าที่ผู้อำนวยการศูนย์	จำนวน 1 อัตรา
3.2 เจ้าพนักงาน ป.ป.ช. 3-8	จำนวน 4 อัตรา
3.3 เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 6	จำนวน 1 อัตรา
3.4 เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 3-5	จำนวน 1 อัตรา
3.5 เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล 2 - 4	จำนวน 1 อัตรา

/4. ให้ผู้อำนวยการศูนย์...

4. ให้ผู้อำนวยการศูนย์และประสานงานเครือข่ายป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มอบหมาย
หน้าที่เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ รับผิดชอบงานสารบรรณ งานธุรการทั่วไป งานฝึกอบรม และงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2544

(นายก้านรงค์ จันทิก)

เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ภาคผนวก จ

โครงการสัมมนาหลักสูตร “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต”
ตามโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์

1. หลักการและเหตุผล

คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติให้มีการดำเนินงานตามโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับภัยของการทุจริต ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต มีเป้าหมายการดำเนินงานในพื้นที่ของ อบต. และสภาตำบล (สค.) ทั่วประเทศ 6,965 แห่ง กลุ่มเป้าหมาย จำนวนประมาณ 540,000 คน ระยะเวลาดำเนินการในปีงบประมาณ 2545-2546 และเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามเป้าหมาย ตามโครงการประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ จึงจัดให้มีการสัมมนาสมาชิก อบต. สภาตำบล และผู้นำภาคประชาชนในหลักสูตร “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต” ขึ้น

2. วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้าสัมมนา

- 2.1 เกิดความตระหนักในผลกระทบของการทุจริต หรือฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือการคอร์รัปชัน
- 2.2 สามารถกำหนดแนวทาง หรือวิธีการในการใช้ช่องทางทางกฎหมายและช่องทางทางสังคม ที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตในท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง
- 2.3 สร้างข้อตกลงร่วมกันในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. กลุ่มเป้าหมาย / พื้นที่เป้าหมาย

ปีงบประมาณ 2545 ระยะที่ 1

- กลุ่มเป้าหมาย อบต./สค. และผู้นำภาคประชาชน จำนวน 1,589 แห่ง 753 รุ่น จำนวน 56,624 คน

ปีงบประมาณ 2545 ระยะที่ 2 (เพิ่มเติม)

- กลุ่มเป้าหมาย อบต./สค. ,กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน จำนวน 601 แห่ง 292 รุ่น จำนวน 28,737 คน

ปีงบประมาณ 2546 ระยะที่ 3

- กลุ่มเป้าหมาย อบต./สต. ,กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน จำนวน 1,731 แห่ง
809 รุ่น จำนวน 82,027 คน

ปีงบประมาณ 2546 ระยะที่ 3 (เพิ่มเติม)

- กลุ่มเป้าหมาย อบต./สต. ,กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน จำนวน 1,666 แห่ง
860 รุ่น จำนวน 85,313 คน

ปีงบประมาณ 2547 ระยะที่ 4

- กลุ่มเป้าหมาย อบต./สต. ,กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำภาคประชาชน จำนวน 1,372 แห่ง
720 รุ่น จำนวน 71,863 คน

4. วิธีการดำเนินงาน

ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

4.1 การบรรยายประกอบสื่อ

4.2 กระบวนการกลุ่ม การระดมความคิด

5. หลักสูตรการดำเนินงาน

เป็นไปตามหลักสูตร “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต” ประกอบด้วย

เรื่องที่ 1 อบต. ของเรา

เรื่องที่ 2 การทุจริต สถานการณ์ ปัญหาและผลกระทบของการทุจริต

เรื่องที่ 3 กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและป้องกันการทุจริต

เรื่องที่ 4 ข้อตกลงร่วมกันในการป้องกันการทุจริต

6. ระยะเวลาดำเนินงาน

สัมมนา รุ่นละ 2 วัน โดยแบ่งดำเนินการออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระหว่าง 21 กุมภาพันธ์ - 31 พฤษภาคม 2545

ระยะที่ 2 ระหว่าง 1 กรกฎาคม - 13 กันยายน 2545

ระยะที่ 3 ระหว่าง 15 มกราคม - 31 มีนาคม 2546

ระยะที่ 3 (เพิ่มเติม) ระหว่าง 16 พฤษภาคม - 15 กันยายน 2546

ระยะที่ 4 ระหว่าง 25 ตุลาคม - 26 มีนาคม 2547

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 7.1 ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยของการทุจริต
- 7.2 ประชาชนจัดตั้งองค์กรภาคประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง
- 7.3 ระดับการทุจริตในแต่ละอบต. ลดลง หรือไม่เกิดขึ้นอีก

ภาคผนวก จ

สรุปยอดผู้เข้าร่วมสัมมนาหลักสูตร - การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันกาฬโรค -
ตามโครงการประชาสัมพันธ์ศึกษาคณะชุมชนสัมพันธ์

ลำดับ	จังหวัด	ระยะที่ 1 , 2 , 3 , 3(เพิ่มเติม) , 4				ร้อยละ
		รุ่น	จบค.	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้เข้าสัมมนา	
1	มหาสารคาม	67	132	6,596	6,613	100.26
2	หนองคาย	66	113	5,626	5,438	96.66
3	บุรีรัมย์	124	187	12,006	11,527	96.01
4	ยโสธร	44	78	4,090	3,908	95.55
5	อำนาจเจริญ	26	55	2,646	2,445	92.40
6	กาฬสินธุ์	70	132	6,598	6,066	91.94
7	หนองบัวลำภู	28	57	2,679	2,461	91.86
8	ขอนแก่น	106	198	10,470	9,599	91.68
9	ร้อยเอ็ด	126	192	10,956	10,003	91.31
10	ปราจีนบุรี	34	64	3,250	2,946	90.65
11	สกลนคร	67	126	6,548	5,893	90.00
12	ชัยภูมิ	71	122	7,162	6,427	89.74
13	จันทบุรี	35	68	3,255	2,856	87.74
14	อุบลราชธานี	124	216	11,997	10,499	87.51
15	เพชรบูรณ์	60	114	5,971	5,177	86.70
16	ตราด	15	37	1,184	1,022	86.32
17	พะเยา	34	66	3,300	2,795	84.70
18	มุกดาหาร	26	52	2,395	2,013	84.05
19	อุดรธานี	72	154	7,774	6,533	84.04
20	พิจิตร	43	86	4,060	3,349	82.49
21	สุรินทร์	96	158	9,840	8,111	82.43
22	สุพรรณบุรี	51	107	4,622	3,791	82.02
23	นครพนม	51	97	5,079	4,153	81.77
24	สุราษฎร์ธานี	48	119	4,585	3,724	81.22
25	ระยอง	20	54	1,950	1,578	80.92
26	นครราชสีมา	158	287	16,369	13,242	80.90
27	เลย	46	89	4,241	3,395	80.05
28	ตาก	25	58	2,287	1,819	79.54
29	เชียงใหม่	89	188	8,575	6,761	78.85

สรุปยอดผู้เข้าร่วมสัมมนาหลักสูตร * การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต *

ตามโครงการประชาสัมพันธ์

ลำดับ	จังหวัด	ระยะที่ 1, 2, 3, 3(เพิ่มเติม), 4				ร้อยละ
		รุ่น	อบต.	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้เข้าร่วม	
30	สระแก้ว	37	58	3,218	2,537	78.84
31	เขื่องราย	77	120	7,450	5,854	78.58
32	ศรีสะเกษ	128	202	12,203	9,588	78.57
33	พัทลุง	32	64	3,084	2,411	78.18
34	พิษณุโลก	48	91	4,782	3,718	77.75
35	ชุมพร	33	69	3,424	2,660	77.69
36	นครสวรรค์	65	126	6,266	4,859	77.55
37	แพร่	34	77	2,959	2,271	76.75
38	น่าน	41	98	3,876	2,956	76.26
39	ปัตตานี	29	109	2,823	2,147	76.05
40	ตรัง	37	85	3,388	2,572	75.91
41	ลำพูน	26	47	2,281	1,718	75.32
42	สิงห์บุรี	17	38	1,574	1,173	74.52
43	กำแพง	41	92	3,832	2,849	74.35
44	อ่างทอง	23	66	2,144	1,591	74.21
45	ชลบุรี	26	75	2,676	1,978	73.92
46	นราธิวาส	28	75	2,617	1,929	73.71
47	ชัยนาท	24	52	2,352	1,722	73.21
48	พระนครศรีอยุธยา	61	195	5,950	4,356	73.21
49	ปทุมธานี	24	52	2,073	1,491	71.92
50	สุโขทัย	36	85	3,591	2,571	71.60
51	กาฬบุรี	44	92	4,011	2,868	71.50
52	สระบุรี	45	103	4,445	3,154	70.96
53	ลพบุรี	65	120	5,070	3,564	70.30
54	ประจวบคีรีขันธ์	21	45	1,931	1,345	69.65
55	ฉะเชิงเทรา	40	89	3,907	2,689	68.83
56	นครนายก	20	40	1,935	1,329	68.68
57	กระบี่	19	51	1,790	1,226	68.49
58	อุดรธานี	30	65	2,724	1,862	68.36

สรุปยอดผู้เข้าร่วมสัมมนาหลักสูตร * การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต *
ตามโครงการประชาสัมพันธ์

ลำดับ	จังหวัด	ระยะที่ 1 , 2 , 3 , 3(เพิ่มเติม) , 4				ร้อยละ
		รุ่น	อนค.	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้เข้าสัมมนา	
59	พังงา	19	50	1,476	1,008	68.29
60	ภูเก็ต	30	69	2,668	1,821	68.25
61	สุราษฎร์	15	35	1,240	843	67.98
62	สมุทรสาคร	13	31	1,174	797	67.89
63	นครปฐม	46	103	4,176	2,820	67.53
64	กำแพงเพชร	42	77	4,313	2,891	67.03
65	ระนอง	10	29	902	600	66.52
66	สมุทรสงคราม	14	33	1,258	821	65.26
67	สงขลา	49	121	4,625	2,961	64.02
68	เพชรบุรี	30	81	2,772	1,755	63.31
69	แม่ฮ่องสอน	24	44	1,921	1,199	62.42
70	ยะลา	17	55	1,659	1,015	61.18
71	กาญจนบุรี	41	95	4,283	2,577	60.17
72	สมุทรปราการ	13	32	1,545	884	57.22
73	นครศรีธรรมราช	77	167	7,116	3,903	54.85
74	นนทบุรี	13	37	1,375	743	54.04
75	ภูเก็ต	6	13	452	221	48.89
รวม		3,424	6,959	327,441	261,991	80.01

ภาคผนวก ซ

แบบสอบถามวิทยากรจังหวัด
โครงการสัมมนาสมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำภาคประชาชน
“หลักสูตรการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต”
โครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ระยะที่ 3
ระหว่างวันที่..... เดือน..... พ.ศ. 2546
จังหวัด..... อำเภอ.....
อบต. 1.....2.....3.....

บัดนี้ การสัมมนาได้เสร็จสิ้นลงแล้ว สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) ขอแสดงความขอบคุณจากวิทยากรจังหวัดที่ทำการสัมมนาผู้นำ อบต. และผู้นำภาคประชาชนในแต่ละแห่งแสดงความคิดเห็น และมอบหมายผู้แทนวิทยากรจังหวัดเป็นผู้กรอกข้อมูล โดยให้ถือเป็นความคิดเห็นร่วมกันของทีมวิทยากรจังหวัด เพื่อประเมินเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาตามหลักสูตรของผู้เข้าร่วมสัมมนา ทักษะคติของผู้เข้าร่วมสัมมนาและของชุมชนนั้น เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการสัมมนา ตลอดจนประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากผู้เข้าร่วมสัมมนาและชุมชนนั้น จะได้รับการสัมมนาครั้งนี้ และ ให้จัดส่งแบบสอบถามคืน สำนักงานนโยบายและแผน สำนักงาน ป.ป.ช. เลขที่ 165/1 ถนนพิษณุโลก เขตดุสิต กทม. 10300 หรือ โทรสารหมายเลข 0-2281-2102 ต่อไป

แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน

- ตอนที่ 1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาตามหลักสูตรของผู้เข้าร่วมสัมมนา
- ตอนที่ 2 ทักษะคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตของผู้ร่วมสัมมนา
- ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการสัมมนา

สำนักงาน ป.ป.ช. ขอขอบคุณล่วงหน้าเป็นอย่างยิ่งสำหรับความร่วมมือจากท่านในการกรอกแบบสอบถามชุดนี้ ความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับสำนักงาน ป.ป.ช. ที่จะนำไปใช้ประกอบการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ต่อไป

คำชี้แจงวิธีการสังเกตการณ์เพื่อใช้ประกอบการกรอกแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาตามหลักสูตรของผู้เข้าร่วมสัมมนา

- โปรดสังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เข้าอบรม โดยเฉพาะในขณะบรรยาย เนื้อหาตามหลักสูตร ผู้เข้าสัมมนามีปฏิกิริยาตอบสนองต่อการรับรู้อย่างไร เช่น แสดงอาการสงสัยไม่เข้าใจบทเรียน การตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนผ่านพ้นไปแล้ว หรือทำแบบฝึกหัดได้ถูกต้องสมบูรณ์
- โปรดบันทึกข้อคำถามและความคิดเห็นที่เกี่ยวกับเนื้อหา หลักสูตร ทั้งในประเด็น ข้อสงสัยและข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ต่อเนื้อหาหลักสูตร

ตอนที่ 2 ทักษะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตของผู้ร่วมสัมมนา

- โปรดสังเกตจากปฏิกิริยาของผู้เข้าสัมมนาว่ามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตอย่างไร โดยพิจารณาจากแนวข้อคำถาม และการแสดงออกถึงความสงสัย ความสนใจ ความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาการทุจริต อันจะสะท้อนให้เห็นถึงการมีอุดมการณ์และหลักการที่แน่วแน่ในการป้องกันการทุจริต

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการจากการสัมมนา

- โปรดประเมินปัญหา อุปสรรค และประโยชน์ที่ได้รับจากการสัมมนา ในด้าน
 - การบริหารโครงการ ฯ
 - ผู้เข้าสัมมนา

ตอนที่ 1

ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาตามหลักสูตรของผู้เข้าร่วมสัมมนา

โปรดประเมินความรู้ ความเข้าใจของผู้เข้าสัมมนาและสัมฤทธิ์ผลของการสัมมนาครั้งนี้ใน
ภาพรวม หลัง การสัมมนา โดยใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่เห็นสมควร

คำชี้แจง : โปรดสังเกตจากพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าสัมมนา

1. การประเมินด้านเนื้อหาตามหลักสูตร

ข้อคำถาม	ระดับความเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาตามหลัก สูตร				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เนื้อหาตามหลักสูตรได้สร้างความตระหนักในการเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อจัดทำข้อตกลงร่วมกันป้องกันการทุจริต					
2. เอกสารที่ใช้ประกอบการสัมมนาหลักสูตรนี้มีประโยชน์ต่อผู้เข้าสัมมนา					
3. ผู้เข้าสัมมนามีความพอใจกับการเข้ามามีส่วนร่วมในการสัมมนาครั้งนี้					
4. หลังการสัมมนาครั้งนี้ผู้เข้าสัมมนาสามารถนำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับไปปรับใช้เพื่อป้องกันการทุจริตในท้องถิ่น					
เนื้อหาตามหัวข้อวิชาต่าง ๆ					
5.อนต. ของเรา					
5.1 ความหมายของการปกครองอำนาจและการกระจายอำนาจ					
5.2 โครงสร้าง อบต					
5.3 บทบาทหน้าที่ของ อบต					
6. การทุจริต สถานการณ์ ปัญหา และผลกระทบของการทุจริต					
6.1 ความหมายและรูปแบบของการทุจริต					
6.2 สาเหตุของการทุจริต					
6.3 ความผิดและบทลงโทษการทุจริตตามกฎหมาย					
6.4 ความเสียหายที่เกิดจากภัยการทุจริต					
7.กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและป้องกัน					
7.1 ความหมายของสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่					
7.2 ความหมายของสิทธิชุมชนสิทธิในการดำเนินชีวิต					
7.3 องค์การในการตรวจสอบอำนาจตามรัฐธรรมนูญ					
7.4 ช่องทางการใช้ประโยชน์ทางสังคมและสื่อมวลชนในการตรวจสอบอำนาจรัฐ					

8. ผู้เข้าสัมมนามีคำถามประเภทใดบ้าง (ที่เกี่ยวกับเนื้อหาของหัวข้อวิชา)

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

9. นอกจากหัวข้อวิชาของหลักสูตรแล้ว ผู้เข้าสัมมนาได้แสดงความคิดเห็นว่าควรมี หัวข้อวิชาใดเพิ่มเติมอีก (โปรดระบุ)

1.
2.
3.
4.
5.

10. ผู้เข้าสัมมนาแสดงความคิดเห็นว่าควรมีการสัมมนากลุ่มเป้าหมายเดิมต่อเนื่องจากหลักสูตรนี้หรือไม่

1.
2.
3.
4.
5.

11. ผู้เข้าสัมมนามีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตรนี้อย่างไร

1.
2.
3.
4.
5.

2. การประเมินด้านกระบวนการสัมมนาตามหลักสูตร

2.1 มีการใช้เทคนิคและสื่อการสอนในการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เข้ารับการสัมมนาอย่างไร(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ การบรรยาย	☐ การซักถาม
☐ การอภิปราย	☐ การใช้เอกสารประกอบ
☐ การแบ่งกลุ่มย่อย	☐ การใช้โสตทัศนูปกรณ์ (โปรดระบุ).....
☐ การระดมความคิดเห็น	
☐ การฝึกปฏิบัติ/ทำแบบฝึกหัด	☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

2.2 โปรดระบุเทคนิคและสื่อการเรียนการสอนที่ทีมของท่านใช้ในการสัมมนาโดยแยกเป็นแต่ละ หัวข้อวิชา

หัวข้อวิชา	เทคนิคและสื่อที่ใช้
1.อบต. ของเรา	
2.สถานการณ์ ปัญหาและผลกระทบของการทุจริต	
3.กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและป้องกัน	

2.3 กิจกรรมการแบ่งกลุ่มย่อยสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการอภิปรายและระดมความคิดเห็นอย่างไร

.....

.....

.....

2.4 ผลงานและความคิดริเริ่มของกลุ่มเป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามหลักสูตรหรือไม่

☐ เป็น

☐ ไม่เป็น

.....

.....

.....

3. การประเมินสภาวะแวดล้อมในการสัมมนา

3.1 ท่านมีการจูงใจผู้เข้ารับการสัมมนา โดยใช้วิธีการ

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

3.2 ท่านใช้เทคนิค / กลวิธีใดในการนำผู้เข้าร่วมสัมมนาเข้าสู่บทเรียน

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

3.3 ระยะเวลาที่จัดไว้สำหรับแต่ละวิชาเพียงพอกับเนื้อหาหรือไม่

☐ เพียงพอ

☐ ไม่เพียงพอ

.....

.....

3.4 ผู้เข้าสัมมนามีปัญหาเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ต่างๆที่ปรากฏตามหลักสูตรอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

3.5 ท่านเปิดโอกาสให้ผู้เข้าสัมมนาได้แสดงความคิดเห็นในช่วงใดและใช้ระยะเวลาเท่าใด

หัวข้อวิชา	ช่วงใด (ก่อน / หลังบทเรียน)	ระยะเวลาที่ใช้ (นาที)
1.อบต. ของเรา		
2.สถานการณ์ ปัญหาและผลกระทบของการทุจริต		
3.กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและป้องกัน		

3.6 จากผู้เข้าสัมมนาทั้งหมด จำนวน.....คน แต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นมากน้อยเพียงใด
โปรดใส่เลขลำดับ 1-3 (1=มากที่สุด)

- ☐ สมาชิกสภา อบต./และสภาตำบล
- ☐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- ☐ ผู้นำภาคประชาชน

3.7 ทีมวิทยากรจังหวัดมีการแบ่งงานกันทำ (การทำงานเป็นทีม) อย่างไร

วิทยากร	หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
1.	
2.	
3.	
4.	

ตอนที่ 2

ทัศนคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตของผู้เข้าสัมมนา

ในภาพรวม หลัง การสัมมนา ท่านคิดว่าผู้เข้าสัมมนามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตระดับใด โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อคำถาม	เห็นด้วย มาก	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ไม่แน่ ใจ	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย
1. ผู้เข้าสัมมนามีความรู้ ความเข้าใจอย่างดีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการป้องกันการทุจริต โดยผ่านช่องทางกฎหมาย					
2. ผู้เข้าสัมมนามีความรู้ ความเข้าใจอย่างดีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต โดยผ่านช่องทางการรวมกลุ่มประชาชน					
3. ผู้เข้าสัมมนามีความรู้ ความเข้าใจอย่างดีเกี่ยวกับบทมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต โดยผ่านช่องทางการร่วมมือกับองค์กรชุมชน					
4. ผู้เข้าสัมมนามีความรู้ ความเข้าใจอย่างดีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต โดยผ่านช่องทางสื่อมวลชน					
5. ชุมชนซึ่งเป็นสถานที่จัดสัมมนาในครั้งนี้ มีกิจกรรมให้ความรู้ ความเข้าใจ และรณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกคนดีเป็นตัวแทนเข้าบริหารงานเขตของตนเอง					
6. ผู้นำ อบต. ที่เข้าสัมมนาโดยรวม มีจุดยืนชัดเจนที่จะร่วมกับประชาชนในการป้องกันการทุจริตในท้องถิ่น					
7. ผู้นำภาคประชาชนที่เข้าสัมมนาโดยรวม มีจุดยืนชัดเจนที่จะร่วมกับประชาชนในการป้องกันการทุจริตในท้องถิ่น					
8. หลังการสัมมนาหลักสูตรนี้แล้ว ผู้เข้าสัมมนามีแนวคิดและวิธีการที่จะนำไปใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตในท้องถิ่นได้ชัดเจนขึ้น					
9. หลังการสัมมนาหลักสูตรนี้แล้ว ผู้เข้าสัมมนา มีแนวโน้มจะร่วมกันสร้างเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อขยายผลการป้องกันการทุจริตในท้องถิ่น					
10. หลังการสัมมนาหลักสูตรนี้แล้ว ผู้เข้าสัมมนา มีแนวโน้มจะร่วมกันกำหนดมาตรการเพื่อลงโทษทางสังคมแก่ บุคคลในท้องถิ่นที่มีพฤติกรรมส่อไปในทางทุจริต					

.....

.....

.....

.....

2.ด้านผู้เข้าสัมมนา

2.1 ผู้เข้าสัมมนา มีคุณสมบัติตรงกับกลุ่มเป้าหมายตามโครงการหรือไม่

☐ ตรง ☐ ไม่ตรง

.....

.....

2.2 ผู้เข้าสัมมนา มีความสนใจและตั้งใจรับการอบรม

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

.....

.....

2.3 ผู้เข้าสัมมนา เข้ารับสัมมนาตามกำหนดเวลาตลอดทั้งหลักสูตร

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

.....

.....

2.4 ผู้เข้าสัมมนา มีการซักถาม แสดงความคิดเห็นและให้ความร่วมมือต่าง ๆ ในระหว่างการสัมมนา

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

.....

.....

2.5 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้าสัมมนาด้วยกันเอง

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

.....

.....

2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าสัมมนากับวิทยากรจังหวัด

.....

.....

2.7 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าสัมมนาด้วยกันเอง

.....

.....

2.8 ปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ

.....

.....

ประโยชน์ที่ผู้เข้าสัมมนาและชุมชนจะได้รับจากการสัมมนาครั้งนี้

- (1).....

 (2)

 (3).....

 (4).....

 (5).....

ข้อมูลท้ายแบบสอบถาม

1. โปรดระบุรายชื่อผู้แทนของผู้เข้าสัมมนาที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประสานงานกับสำนักงาน ป.ป.ช.

1. ชื่อ.....นามสกุล.....ที่อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....หมู่บ้าน.....
 ตำบล.....อำเภอ/กิ่งอำเภอ.....จังหวัด.....
 รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....
 2. ชื่อ.....นามสกุล.....ที่อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....หมู่บ้าน.....
 ตำบล.....อำเภอ/กิ่งอำเภอ.....จังหวัด.....
 รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

2. โปรดลงนามวิทยากรจังหวัด ที่ทำการสัมมนาและประเมินผลตามแบบสอบถาม

1. ชื่อ.....
 (.....)
 2. ชื่อ.....
 (.....)
 3. ชื่อ.....
 (.....)

ภาคผนวก ข

แบบบันทึกข้อสังเกตการณ์
โครงการสัมมนาสมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำภาคประชาชน
“หลักสูตรการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต”
โครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ระยะที่ 3
ระหว่างวันที่..... เดือน..... พ.ศ. 2546
จังหวัด..... อำเภอ.....
สถานที่สัมมนา

คำชี้แจง

ให้บันทึก ชื่ออบต. ทั้งหมด และระบุ จำนวน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน ผู้เข้าสัมมนาทั้งสองวันสัมมนา โดยวันที่สองให้ใส่จำนวนในวงเล็บ ให้บันทึก ชื่อผู้ประสานงาน รวมทั้งเบอร์โทรศัพท์ติดต่อ

อบต.	จำนวน (คน)										หมายเหตุ
	กลุ่มเป้าหมาย				ผู้เข้าสัมมนา				วิทยากร	กกต.	
	สมาชิก อบต.	กำนัน/ ผญบ.	ผู้นำ ปชช.	รวม	สมาชิก อบต.	กำนัน/ ผญบ.	ผู้นำ ปชช.	รวม			
1.					()	()	()	()			
2.					()	()	()	()			
3.					()	()	()	()			
4.					()	()	()	()			
				รวม	()	()	()	()			

ประเด็น หน่วยสังเกต	สถานการณ์	ปัญหา/ข้อสังเกต	ข้อเสนอแนะ
โสตทัศนูปกรณ์			
บรรยากาศ การสัมมนา			
ข้อสังเกตอื่นๆ			
		ลงชื่อ ผู้สังเกตการณ์	

วิทยากร

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ○ และเติมข้อความในช่องว่าง

1. มีการชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหัวข้อวิชาให้ผู้เข้ารับการอบรมทราบหรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

ข้อสังเกตอื่น (โปรดอธิบาย).....

.....

2. ความหลากหลายของการใช้เทคนิคและสื่อการเรียน การสอนในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมเป็นอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ การบรรยาย

☐ การซักถาม

☐ การอภิปราย

☐ การใช้เอกสารประกอบ

☐ การแบ่งกลุ่มย่อย

☐ การใช้โสตทัศนูปกรณ์ (ระบุ).....

☐ การระดมความคิดเห็น

.....

☐ การฝึกปฏิบัติ/ทำแบบฝึกหัด

☐ อื่นๆ (โปรด ระบุ).....

.....

3. การเลือกใช้เทคนิคและสื่อการเรียนการสอนในการอบรม (ในข้อ 2) สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หัวข้อวิชาเพียงใด

☐ มาก

☐ ปานกลาง

☐ น้อย

☐ ไม่สอดคล้อง

ข้อสังเกตอื่น (โปรดอธิบาย).....

.....

4. ทักษะการใช้เทคนิคและสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในการอบรม (ในข้อ 2) เหมาะสมกับหรือไม่

☐ เหมาะสม

☐ ไม่เหมาะสม

เพราะ.....

.....

5. องค์ประกอบต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของการอบรม

5.1 การจูงใจผู้เข้ารับการอบรม

☐ มีความชัดเจน ☐ ไม่ค่อยมีความชัดเจน ☐ ไม่มีความชัดเจน

มีวิธี1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

ประเด็น	มี / เหมาะสม	ไม่มี/ ไม่เหมาะสม	อธิบาย
5.2 การนำเข้าสู่บทเรียน สัมพันธ์กับเนื้อหา			
5.3 การอธิบายคำศัพท์ต่างๆ ที่ใช้			
5.4 การตรวจสอบความเข้าใจเป็นระยะๆ			
5.5 การใช้เวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหา			
5.6 เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ			
5.7 ให้ความสนใจแก่ผู้เข้าอบรม			
5.8 รับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เข้าอบรม			
5.9 ตรงต่อเวลากับการเข้าสอนและเลิกสอน			
5.10 สามารถสรุปเนื้อหาได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน			
5.11 วิทยากรถ่ายทอดตามกรอบเนื้อหาของหลักสูตรที่กำหนดไว้มากกว่าการใช้ความคิดและความรู้สึกส่วนตัว (มีความเป็นกลางในทางวิชาการ)			
5.12 การทำงานเป็นทีม			
5.13 การบริหารเวลาได้อย่างเหมาะสม			

6. โดยรวมแล้ววิทยากรเหมาะสมเพียงใด

- ☐ มากที่สุด ☐ มาก ☐ ค่อนข้างมาก
☐ ค่อนข้างน้อย ☐ น้อย ☐ น้อยที่สุด

เพราะ.....

.....

7. ข้อเสนอแนะ

.....

ผู้เข้ารับการอบรม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ และเติมข้อความในช่องว่าง

1. ผู้เข้ารับการอบรม มีคุณสมบัติตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่

- ☐ ตรง ☐ ไม่ตรง

เพราะ (โปรดอธิบาย).....

.....

2. กิจกรรมกระบวนการแบ่งกลุ่มกลุ่มย่อย สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายและการระดมความคิดเห็นอย่างไร

ข้อสังเกตอื่น.....

.....

3. สมาชิกกลุ่มทุกคนทำงานกันเป็นทีมอย่างดีหรือไม่

- ☐ ดี ☐ ไม่ดี

4. ผลงานและความคิดริเริ่มของกลุ่มเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่

- ☐ เป็น ☐ ไม่เป็น

5. ผู้เข้ารับการอบรม มีคำถามอะไร (ที่เกี่ยวกับเนื้อหาของหัวข้อวิชา)

5.1.....

5.2.....

5.3.....

5.4.....

5.5.....

องค์ประกอบต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของการอบรม

6.1 ผู้เข้ารับการอบรมมีความสนใจและตั้งใจรับการอบรม

☐ มาก

☐ ปานกลาง

☐ น้อย

ข้อสังเกตอื่น.....

6.2 ผู้เข้าอบรมเข้ารับการอบรมตามกำหนดเวลาตลอดทั้งหลักสูตรหรือไม่

☐ มาก

☐ ปานกลาง

☐ น้อย

6.3 ผู้เข้ารับการอบรมมีการซักถามแสดงความคิดเห็นและให้ความร่วมมือต่างๆ
ในระหว่างการอบรม

☐ มาก

☐ ปานกลาง

☐ น้อย

6.4 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้ารับการอบรมด้วยกันเอง

☐ มาก

☐ ปานกลาง

☐ น้อย

เพราะ.....

6.5 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมกับวิทยากร

โปรดอธิบาย.....

6.6 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมด้วยกันเอง

โปรดอธิบาย.....

6.7 พฤติกรรมโดยรวมของผู้เข้ารับการอบรมตามหลักสูตรนี้เป็นอย่างไร

ภาพรวมของการบริหารโครงการอบรม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ○ และเติมข้อความในช่องว่าง

1. สถานที่ฝึกอบรม และการจัดสถานที่ รวมถึงโต๊ะ เก้าอี้

☐ หอประชุมโรงเรียน , วิทยาลัย

☐ หอประชุมที่ว่าการอำเภอ

☐ ศาลาประชาคม

☐ วัด , ศาลาการเปรียญ

☐ ห้องประชุมอบจ. , อบต.

☐ อื่นๆ

การจัดสถานที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร โปรดอธิบาย.....

2. ระยะเวลาของการอบรมตลอดทั้งหลักสูตร

☐ เหมาะสม

☐ ไม่เหมาะสม (ควรเป็น.....วัน)

3. เอกสารฝึกอบรมที่ใช้ประกอบหลักสูตร

☐ เหมาะสม

☐ ไม่เหมาะสม

4. การติดต่อแจ้งข่าวการอบรม และแจ้งผลการคัดเลือกผู้เข้ารับการอบรม

☐ เหมาะสม

☐ ไม่เหมาะสม

5. โดยรวมแล้วการอบรมตามหลักสูตรนี้เป็นอย่างไร

ข้อเสนอแนะ/เอกสารเพิ่มเติม

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes that proper record-keeping is essential for transparency and accountability, particularly in the context of public administration and financial management.

2. The second part of the document outlines the various methods and tools used to collect, analyze, and report data. It highlights the need for standardized procedures and the use of modern technology to ensure the accuracy and reliability of the information collected.

3. The third part of the document focuses on the role of the audit committee in overseeing the financial and operational performance of the organization. It discusses the committee's responsibilities, including monitoring the implementation of internal controls and ensuring compliance with applicable laws and regulations.

4. The fourth part of the document provides a detailed overview of the audit process, from the initial planning and scoping to the final reporting and follow-up actions. It describes the various steps involved in conducting an audit, including the selection of sample items, the execution of audit procedures, and the evaluation of the results.

5. The fifth part of the document discusses the importance of communication and collaboration between the audit team and the management of the organization. It emphasizes the need for clear and timely communication of audit findings and recommendations, as well as the importance of working together to address any identified issues.

6. The sixth part of the document provides a summary of the key findings and conclusions of the audit. It highlights the strengths of the organization's internal controls and identifies areas for improvement. It also provides recommendations for how the organization can enhance its financial and operational performance and ensure compliance with applicable laws and regulations.

7. The seventh part of the document discusses the importance of ongoing monitoring and evaluation of the organization's internal controls and financial performance. It emphasizes the need for regular audits and the use of the audit findings to inform decision-making and improve the organization's overall performance.

8. The eighth part of the document provides a conclusion and a list of references. It summarizes the main points of the document and provides a list of the sources used in the research and analysis.

9. The ninth part of the document is a list of appendices, which include additional information and data that support the findings and conclusions of the audit. These appendices provide a detailed overview of the audit process, the data collected, and the results of the analysis.

10. The tenth part of the document is a list of figures and tables, which provide a visual representation of the data and findings. These figures and tables are used to illustrate the key points of the audit and provide a clear and concise summary of the results.

ภาคผนวก ฅ

ภาคผนวก ญ

สำนักฝึกอบรม
เลขที่ 119
วันที่ 10 ก.ค. 47
เวลา 10.00 น.

๑๗

ที่ ปจ 0014.01/ 039

สำนักงาน ป.ป.ช.

ถนนพิษณุโลก กทม. 10300

๕ กุมภาพันธ์ 2547

เรื่อง การทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท

เรียน ผู้อำนวยการสำนักฝึกอบรม

อ้างถึง หนังสือสำนักฝึกอบรม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่ ศธ 0526.07771

ลงวันที่ 22 มกราคม 2547

ตามหนังสือที่อ้างถึง ขอให้สำนักงาน ป.ป.ช. พิจารณาวินิจฉัยให้ นางจินตนา ทศชัยภัทรวิญญู
เจ้าพนักงาน ป.ป.ช. 8 เป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ และขออนุญาตให้ นางสาวธัญกมล คังทรเจริญ นักศึกษา
โครงการบัณฑิตศึกษาเทคโนโลยีการบริหาร สำนักฝึกอบรม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สาขาวิชาเอก
วิธีวิทยาการวิจัย ซึ่งกำลังทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท เรื่อง "ประเมินผลโครงการประชาศึกษาและ
ชุมชนสัมพันธ์ ของสำนักงาน ป.ป.ช." เข้าเก็บข้อมูลในสำนักงาน ป.ป.ช. เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์
ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

สำนักงาน ป.ป.ช. พิจารณาวินิจฉัยให้ นางจินตนา ทศชัยภัทรวิญญู เป็นกรรมการ
วิทยานิพนธ์ และอนุญาตให้ นางสาวธัญกมล คังทรเจริญ เข้าเก็บข้อมูลในสำนักงาน ป.ป.ช. เพื่อให้
ประกอบการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักฝึกอบรม
เมื่อไปตรวจพบ และได้รับ
หลักฐานการกระทำผิด
๑๗
/๑๓.๔๗

(นายปรีชา เลิศกมลมาศ)
ผู้อำนวยการ ป.ป.ช.
เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.

๑๑/๒/๕๕
๑๐๖๔๗

กองการเจ้าหน้าที่
โทร. 0 2282 8745
โทรสาร 0 2281 1684

๑๗
๑๐๖๔๗

บรรณานุกรม

- กนิษฐา สุวดีกุล. 2541. การประเมินผลโครงการฝึกอบรม:ศึกษากรณีสวนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- แก้วสรร อติโพธิ. 2537. การมีส่วนร่วมของประชาชน: กฎแห่งสำคัญในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในประเทศไทยมุ่งเข้าสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์.
- โกวิทย์ กังสนันท์ และคณะ. 2546. รายงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาองค์กรและเพิ่มขีดความสามารถของสำนักงาน ปปช. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- คณะทำงานเครือข่ายวิชาการด้านติดตามและประเมินผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. 2545. รายงานการประเมินผลโครงการประเมินผลแผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติด พ.ศ. 2544 – 2545 ระยะสิ้นสุดแผน (ตุลาคม 2544 - กันยายน 2545). กรุงเทพมหานคร: เฟื่องฟ้า พรินต์ติ้ง.
- จิต ณะไชย. 2540. การประเมินโครงการรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดปี 2540 จังหวัดน่าน. การค้นคว้าแบบอิสระสาขาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทวีป ศิริวิทย์. 2544. การวางแผนพัฒนาและประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- บุญพจน์ หวังมีชัย. 2535. การติดตามผลโครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้นวิทยาลัยเกษตรกรรมแพร่ ประจำปี 2534.แพร่: วิทยาลัยเกษตรกรรมแพร่.
- บุญเลิศ จันทน์สมค้อย. 2540. การประเมินโครงการพัฒนาบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประทุม รอดประเสริฐ. 2535. การบริหารโครงการ. กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์.

- ประพันธ์ศักดิ์ รักษาไชยวรรณ. 2543. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำโครงการ
“ทฤษฎีใหม่” (ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ) ไปสู่
การปฏิบัติ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประเสริฐ วัฒนกุลวงษ์. ม.ป.ป. คู่มือเตรียมสอบภาคความรู้ความสามารถที่ใช้เฉพาะ
ตำแหน่ง วิเคราะห์นโยบายและแผน. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาหลักสูตร.
- ประเสริฐ อำพรไพ. 2546. การตระหนักและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์
โบราณสถาน ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณคูเมือง
โบราณสถานเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศิลปศา
สตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พงษ์เทพ วรกิจโกศาทร และคณะ. 2542. การศึกษารูปแบบการบริหารและการจัดการที่มี
ประสิทธิภาพสูงสุดของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ
ทุจริตแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน กพ.
- มณี กำหนดแน. 2539. การศึกษาการดำเนินการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. 2542. การประเมินโครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ.
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนะ บัวสนธ์. 2538. การประเมินผลโครงการการวิจัยเชิงประเมิน. กรุงเทพมหานคร:
คอมแพคท์พรีน.
- วิจิตร อวะกุล. 2540. การฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. 2538. แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาและประเมินโครงการฝึกอบรม.
วารสารการวิจัยการศึกษา. 8 (มกราคม): 23 – 26.
- ศุภพงษ์ ปิ่นเวลา. 2535. การประเมินผลโครงการฝึกอบรมช่างฝีมือเร่งรัด (ชรร.).
กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยช่างกลปทุมวัน.
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. 2542. การประเมินผลการจัดโครงการพัฒนาผู้บริหาร
สถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาธุรกิจและคุณภาพชีวิต.
- สมคิด พรหมจ้อย. 2542. เทคนิคการประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมชาติ กิจยรรยง. 2545. เทคนิคการเป็นวิทยากรฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็กส
เปอร์เน็ท จำกัด.

- สมชาย ตรงค์เดช. 2544. การประเมินผลโครงการแนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมบูรณ์ ตันยะ. 2537. การประเมินผลโครงการฝึกอบรมครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปีงบประมาณ 2537. นครราชสีมา: วิทยาลัยครู นครราชสีมา.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2541. วิธีวิทยาการประเมินทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. 2542. รายงานผลการศึกษาดูงาน IACAC Sydney, Australia. (อัดสำเนา).
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. 2543. รายงานผลการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ณ เมืองฮ่องกง. (อัดสำเนา).
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. 2544ก. คู่มือการสัมมนาหลักสูตร "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต". กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. 2544ข. คู่มือประชาชนด้านการทุจริต. กรุงเทพมหานคร: ศรีเมืองการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. 2544ค. แผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2546-2550). กรุงเทพมหานคร: ศรีเมืองการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. 2544ง. เอกสารประกอบการประชุม "โครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์". (อัดสำเนา).
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. 2545ก. รายงานการติดตามประเมินผลโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ ระหว่าง พฤศจิกายน 2544 - พฤษภาคม 2545. กรุงเทพมหานคร: ศรีเมืองการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. 2545ข. รายงานการประชุม Sydney, Australia. (อัดสำเนา).
- สุชุม มูลเมือง. 2530. เทคนิคการประเมินผลโครงการ. กรุงเทพมหานคร: องค์การลงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2540. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้า พร้นตั้ง.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2543. **แนวคิดทฤษฎีโครงการและตัวแบบจำลองต่างๆ สำหรับการประเมินผลโครงการ**. (อัดสำเนา).
- สุภาพร พิศาลบุตร. 2543. **หลักการวางแผน**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- สุรศักดิ์ นานานุกูล. 2539. **เทคนิควิธีการวิเคราะห์นโยบาย**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนันต์ เตียวต้อย. 2545. **การประเมินผลโครงการฝึกอบรมเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- อักษร สวัสดิ์. 2542. **ความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย: กรณีศึกษาในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร**. ภาควิชาพัฒนาศึกษาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อำนวย เลิศยัณดี. 2542. **การประเมินผลการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ศิลปะสงเคราะห์พิมพ์.
- Bushnell, D. S. 1990. Input, Process, Output: A Model for Evaluating Training. *Training and Development Journal*. 44 (July): S1-S32.
- Fitz-Enz, J. 1994. Yes...You Can Weigh Training's Value. *Training*. 31 (July): 54-58.
- Hsieh, Wen-kuei. 1999. **Assessing the Effectiveness of Two Year Banking and Insurance Technology Programs of Junior College in Taiwan, R.O.C.: An Application of the Context Input Process Product (CIPP) Evaluation Model**. Oslo: Norway.
- UNESCO. 1999. **Monitoring and Evaluation of Literacy and Continuing Education Programs: Practitioners' Manual**. Bangkok: UNESCO PROAP.
- World Bank. 2001 (August, 23). **Latin America Anti-Corruption Core Course**. (Online). Available URL: http://www.worldbank.org/wbi/governance/africa_core.htm.
- Worthen, B. R. and Sanders, J. R. 1987. **Educational Evaluation**. New York: Longman

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวธัญกมล ตั้งพรเจริญ
เกิด	1 มีนาคม 2519
ที่อยู่	1184/222 ถนนจันทน์ แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร 10120
การศึกษา	ปริญญาตรี คณะโบราณคดี เอกมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ ปีการศึกษา 2542
ประวัติการทำงาน	2544 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ ตำแหน่งผู้ช่วยนักวิจัย
	2546 บริษัท จีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ จำกัด มหาชน ตำแหน่งผู้ประสานงานภาพยนตร์ต่างประเทศ